

Het Groene Goud en haar Gebreken

Een onderzoek hoe het ecotoerisme door de belanghebbende stakeholders in Suriname wordt gemanaged

Martijn Schilte
Masterthesis Culturele Geografie
Groningen, juni 2011
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen

Begeleiders: dr. P.j.C. Druiven
Msc. H.Raghoobar

**rijksuniversiteit
groningen**

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek dat ik heb geschreven ter afsluiting van mijn masteropleiding Culturele Geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik had de unieke mogelijkheid om dit voor 3 maanden te mogen doen in Suriname, en heb deze kans daarom ook met beide handen aangegrepen. Het was een geweldige ervaring om naast het doen van veldwerk, in aanraking te mogen komen met een overweldigende, nog ongerepte natuur en een zeer vriendelijke en relaxte bevolking, NO SPANG! Al snel voelde ik mij daarom hier op mijn gemak.

Het proces van onderzoek doen gaat (anderen hebben mij dit doen geloven) nooit volgens planning, kent altijd momenten van onzekerheid en bevat een aantal 'dipjes'. Terugkijkend op de afgelopen periode kan ik beamen dat ik deze fases ook heb ervaren. Zonder een aantal mensen had ik wellicht de eindstreep niet gehaald. Graag wil ik allereerst mijn begeleider Harry Raghoobar bedanken voor alle ondersteuning en adviezen tijdens het veldwerk in Suriname. Daarnaast wil ik mijn begeleider Peter Druiven bedanken. De bijeenkomsten heb ik als erg nuttig ervaren. Zeker op momenten dat ik het overzicht enigszins begon kwijt te raken, vond ik het verhelderend om even te kunnen klankborden. Maar ook het contact via de mail (vragen, tips en suggesties) heb ik als positief ervaren.

Ook wil ik dhr. Boedha, dhr. Cyrus, dhr. de Vries, mw. Louisville en mw. Tjon Sie Vat bedanken voor hun medewerking aan de interviews. Daarnaast wil ik alle respondenten bedanken voor het invullen van de enquêtes. Zonder deze personen was het niet mogelijk om dit onderzoek tot stand te laten komen.

Als laatste wil ik mijn familie, vriendin en vrienden bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun tijdens het project. Zij hebben mij aangespoord door te gaan met mijn ideeën en op momenten dat het even niet lukte me overtuigd dat ik gewoon aan de slag moest. Dat heb ik ook gedaan en het resultaat ligt voor u.

Wat mij nog rest te zeggen: "Ik hoop dat u met veel interesse en plezier dit onderzoek zult lezen!"

Met vriendelijke groet,

Martijn Schilte

Juni 2011

Samenvatting

De toeristenstroom naar Suriname heeft vanaf het jaar 2000 een flinke groei doorgemaakt. Het land beschikt, met meer dan 85% van het landoppervlak aan tropisch regenwoud, over een grote hoeveelheid aan ecosystemen die kunnen worden ingezet voor ecotoerisme. De strategie van ecotoerisme kan voor een minder ontwikkeld land als Suriname de mogelijkheid bieden om zowel de ecologische diversiteit te behouden als economische voordelen voor de lange termijn te garanderen. Maar is dit in de praktijk ook haalbaar?

Dit onderzoek zal inzicht verschaffen wat de huidige stand van zaken is in Suriname hoe het ecotoerisme wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders, en wat hierbij de knelpunten en mogelijkheden zijn. Hiervoor is in Suriname veldwerk verricht door middel van het afnemen van interviews, enquêtes met verscheidene stakeholders en een casestudie van twee eco-bestemmingen.

Om te analyseren hoe het ecotoerisme in Suriname wordt gemanaged is gebruik gemaakt van het managementraamwerk voor ecotoerisme van Ross & Wal (1999). Zij stellen dat een "gunstig institutioneel milieu" van groot belang is om ecotoerisme te bewerkstelligen. Hiervoor is een belangrijke rol weggelegd voor de overheid. Op dit moment is het ontbreken van beleid, dat door de overheid dient te worden opgesteld met de daarbij behorende wetgeving en controlemechanismen, een belangrijk knelpunt. Hierdoor wordt het ecotoeristisch product in Suriname niet gewaarborgd en wordt de weg vrij gemaakt voor "illegale" touroperators die niet altijd volgens de principes van ecotoerisme te werk gaan. Dit wordt ook wel greenwashing genoemd.

Eco-toeristische activiteiten ontstaan op dit moment vooral door bedrijven uit de private sector en NGO's die initiatief tonen. Hierbij vervullen NGO's een belangrijke rol in Suriname op het gebied van financiële steun en advies. Een duidelijke quote die het probleem voor het managen van ecotoerisme in Suriname door de verschillende stakeholders illustreert is afkomstig uit een interview met mevrouw Tjon Sie Vat, directeur Conservation International: "Wil je toeristische activiteiten in Suriname op wereldniveau krijgen, dan moet dit ontstaan door initiatieven vanuit de private sector omdat de overheid niet meewerkt". Dit blijkt ook uit de casestudies die zijn uitgevoerd voor het natuurreservaat Galibi, dat wordt beheerd door de overheid en het eco-cultural resort Berg & Dal dat wordt beheerd door een groot Surinaams bedrijf. Op het natuurreservaat Galibi zijn er enkele beperkingen in de ontwikkeling van ecotoerisme, terwijl dit niet het geval is op het eco-cultural resort Berg & Dal.

Ook is onderzoek gedaan of er belangstelling is voor ecotoerisme in Suriname. Uit de enquêtes die zijn uitgevoerd onder toeristen blijkt van niet. Hier ligt dus een uitdaging voor de stakeholders in Suriname voor de ontwikkeling van ecotoerisme.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Lijst met figuren en foto's	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Probleemstelling	8
1.3 Doelstelling	8
1.4. Vraagstelling	8
1.5 Relevantie onderzoek	10
1.6 Leeswijzer	11
2 Theorie	12
2.1 Het ontstaan en de ontwikkeling van de term duurzaamheid en duurzaam toerisme	12
2.2.1 Conceptuele definitie duurzaam toerisme	13
2.3 Ontwikkeling en controverse rondom de term ecotoerisme	15
2.3.1 De principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen	17
2.3.3 Ecotoerisme en haar stakeholders in het management raamwerk van Ross & Wall	18
2.4 Het profiel van de ecotoerist	21
3. Methoden van onderzoek	23
3.1 Enquêtes	23
3.2 Interviews	25
3.3. "Observaties" tijdens casestudies	27
4. Suriname en de mogelijkheden voor ecotoerisme	30
4.1 Suriname een eco-bestemming?	30
4.2. Geografie Suriname	31
4.3 Landschap en biologische diversiteit	32
4.4 Beschermde gebieden in Suriname	33
4.5 Beheer en toerisme in beschermde gebieden	34
4.6 Het belang van ecotoerisme in Suriname	35

4.7 Ontwikkeling toerisme Suriname	36
4.8 Herkomst van toerist	39
4.9 Conclusie	41
5. Ecotoerisme en haar stakeholders, de huidige stand van zaken	42
5.1 Hoe het ecotoerisme in Suriname door haar stakeholders wordt gemanaged volgens het model van Ross & Wall	42
5.1.2 Overheid (beleid en wetgeving) Ministerie van TCT	42
5.1.3 Overheid (uitvoerend) Tourism Board STS	44
5.1.4 Semi overheid (uitvoerend) Stichting Natuurbehoud Suriname	45
5.1.5 Niet gouvernementele organisaties (NGO's): Conservation International	47
5.1.6 Private sector: VESTOR (Vereniging van Surinaamse Touroperators) en touroperators	48
5.1.7 conclusie	52
5.2 De belangstelling voor ecotoerisme, de toerist	53
5.2.1 Doel van bezoek toerist	53
5.2.2 Leeftijd, geslacht en opleiding toerist	54
5.2.3 Populaire eco-bestemmingen binnen Suriname	55
5.2.4 Mate van duurzaamheid volgens toerist	56
5.2.5 Conclusie	57
5.3 De exploitatie van ecotoerisme op het natuurreservaat Galibi en het resort Berg & Dal	58
5.3.1 Casestudie natuurreservaat Galibi	59
5.3.2 Casestudie Berg & Dal (eco en cultural river resort)	67
5.3.3 Eind conclusie	74
6 Conclusie	75
6.1 Eindconclusie	75
6.2 Discussie	77
Referenties	79
Lijst van bijlagen:	
- Enquête toerist	
- Enquête touroperator	
- Interviews van 5 stakeholders	

Lijst met figuren en foto's

- Figuur 2.1 De dimensie van duurzaamheid
- 2.2 The continuüm of ecotourism paradigma's
 - 2.3 De principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen
 - 2.4 Managementraamwerk voor ecotoerisme
 - 4.1 Landkaart Suriname
 - 4.2 Beschermde gebieden Suriname
 - 4.3 Toeristenstroom Suriname en Costa Rica
 - 4.4 Exportcijfers Suriname en Costa Rica
 - 4.5 Land herkomst toerist voor Suriname
 - 4.6 Doel bezoek toerist Suriname
 - 5.1 Voldoet eco-toeristisch product Suriname aan eisen van Internationale toerist
 - 5.2 Voornaamste doel bezoek toerist
 - 5.3 Leeftijd toerist
 - 5.4 Opleidingsniveau toerist
 - 5.5 Populaire bestemmingen toerist in Suriname
 - 5.6 Mate van duurzaamheid volgens toerist
 - 5.7 Bekendheid term toerisme onder toerist
 - 5.8 locatie natuurreserveaat Galibi
 - 5.9 Locatie eco-cultural resort Berg & Dal
 - 5.10 Stakeholders en daarbij behorende bijdrage eco-cultural resort Berg & Dal
- Foto
- 5.1 Illegale goudwinning Brownsberg natuurpark
 - 5.2 Touroperator speelt in op doelgroep met advertentie
 - 5.3 Schildpad, toeristische trekpleister
 - 5.4 Vervoer Galibi bus
 - 5.5 Vervoer Galibi boot
 - 5.6 Accommodatie Galibi
 - 5.7 Toeristen krijgen verzorgde lunch
 - 5.8 Aankomst strand Galibi
 - 5.9 Galibi Zoo
 - 5.10 Lokale werknemers Galibi Zoo
 - 5.11 Canopy tour Berg & Dal
 - 5.12 Canopy tour Berg & Dal
 - 5.13 Accommodatie Berg & Dal
 - 5.14 Groep toeristen met gids op Berg & Dal
 - 5.15 Afval faciliteiten op Berg & Dal
 - 5.16 Attentieborden van ecotoerisme op Berg & Dal

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

Vanaf de jaren '50 in de 20^e eeuw vindt er een continue groei plaats van vrijetijdsbesteding. Hiermee is toerisme de laatste zes decennia een van de grootste en snelst groeiende economische sectoren in de wereld geworden (UNWTO, 2010). Het probleem van deze globale groei is dat toerisme negatieve effecten kan hebben voor de culturele- en biologische diversiteit. Veel landen, vooral minder ontwikkelde landen, komen hierdoor voor het dilemma te staan om zowel de natuur te behouden en de mensen tevreden te stellen met de economische voordelen die toerisme kan opleveren op korte termijn (Meyers et al. 2000). Dit heeft bijgedragen aan de groei van de duurzame vormen van toerisme, waaronder het ecotoerisme (Mowforth & Munt 1998). Ecotoerisme wordt gepromoot als een ontwikkelingsstrategie, vooral voor ontwikkelingslanden, waarbij naast economische voordelen die worden gegenereerd ook de ecologische diversiteit kan worden behouden (Weaver, 2001). Het doel van deze ontwikkelingsstrategie is dus om een win-win situatie te bereiken, maar lukt dit ook in de praktijk?

Mair & Reid (2007) zien duurzame vormen van toerisme als het wondermiddel voor minder ontwikkelde landen om zowel economische voordelen te genereren en daarnaast de sociaal-culturele en natuurlijke omgeving te behouden. Toch stellen Mowforth & Munt (1998) dat er negatieve effecten op het gebied van duurzaamheid zijn te zien, omdat vooral wordt gekeken naar het economisch potentieel van toerisme. De toename van "milieuvriendelijke" reizen verontrust een aantal organisaties omdat de betekenis van het ecotoerisme wordt afgezwakt en gewoon wordt gebuikt als marketingtool om te profiteren van de toegenomen vraag van de consument, waarbij bedrijven hun inkomsten kunnen verhogen (Cox, 2007). Dit wordt ook wel "Greenwashing" genoemd. De uitvoering van duurzaamheid is hierdoor "sociaal en politiek" geconstrueerd (Mowforth & Munt, 2003). De implementatie van de ontwikkelingsstrategie voor ecotoerisme is namelijk sterk afhankelijk van de interesses en waarden van de stakeholders die hierbij betrokken zijn, waaronder: overheden, NGO's, private bedrijven in de toerisme-industrie (touroperators), lokale gemeenschapsorganisaties, de lokale bevolking en toeristen.

In dit onderzoek zal een analyse worden gemaakt hoe de belanghebbende stakeholders het ecotoerisme managen in Suriname. Het land wordt door het UNDP (2010) in de Human Development Index (HDI) gerangschikt op de 94^e plaats als "medium developed country" en behoort hiermee tot de minder ontwikkelde landen in de wereld. Suriname beschikt met meer dan 85% van het totale landoppervlak aan tropisch regenwoud over een groot natuurlijk areaal, dat kan worden ingezet als attractie voor het ecotoerisme. Opvallend is dat de toeristenstroom naar Suriname in tien jaar tijd meer dan is verdubbeld van ongeveer 75.000 in het jaar 2000 naar ruim 160.000 in het jaar 2010. Is deze toename mede

veroorzaakt door de vraag naar ecotoerisme en is er sprake van een eco-toerist die Suriname bezoekt? De groeiende toerismestroom kan gevolgen hebben, zowel positief als negatief, voor de economie maar ook op de natuurlijke omgeving in Suriname. Is er sprake van ecotoerisme op de manier hoe het wordt gemanaged door de betrokken stakeholders in een minder ontwikkeld land als Suriname, zoals dit wordt beschreven in de wetenschappelijke literatuur?

1.2 Probleemstelling

De strategie van ecotoerisme kan voor Suriname de mogelijkheid bieden om zowel de ecologische diversiteit te behouden als economische voordelen voor de lange termijn te garanderen. Om de strategie van ecotoerisme te bewerkstelligen is volgens het UNWTO (2004) sterk politiek leiderschap en goede samenwerking tussen de belanghebbende stakeholders nodig. Hierdoor kan een breed draagvlak worden gecreëerd om consensus te bereiken over de te volgen strategie. Een belangrijke rol is hierbij weggelegd voor de overheid op het gebied van regelgeving. Volgens Clayton (2004) groeit het ecotoerisme het snelst in minder ontwikkelde landen met de zwakste regelgeving. Door het ontbreken van deze regelgeving kan greenwashing niet worden tegen gegaan, wat negatieve gevolgen kan hebben voor de uitvoering van het ecotoerisme.

Nu is het de vraag of de verschillende stakeholders in Suriname de principes van ecotoerisme in de praktijk kunnen en willen bewerkstelligen. De uitvoering van duurzaamheid is namelijk "sociaal en politiek geconstrueerd" en reflecteert de interesses en waarden van de stakeholders die hierbij betrokken zijn. Hierbij is het dus interessant om te analyseren hoe duurzaamheid wordt geconstrueerd door de verschillende belanghebbende stakeholders. Zijn er verschillen te ontdekken? En wat zijn hiervan de gevolgen voor de uitvoering in de praktijk?

1.3 Doelstelling

Dit onderzoek wil inzicht geven in de term ecotoerisme en hoe dit wordt toegepast op Suriname als vakantiebestemming. Hierbij zullen de termen duurzaamheid en ecotoerisme eerst worden uiteengezet in het theoretisch overzicht van hoofdstuk twee in dit rapport. Met behulp van deze theorie en een conceptueel model kan een analyse worden gemaakt wat de huidige stand van zaken is hoe het ecotoerisme in Suriname wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders en wat hierbij de knelpunten en mogelijkheden zijn.

1.4. Vraagstelling

Om de doelstelling van dit onderzoek te kunnen behalen zijn er werkbare onderzoeksvragen geformuleerd. De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

Wat is de huidige stand van zaken hoe het ecotoerisme in Suriname wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders en wat zijn hierbij de knelpunten en mogelijkheden?

Er zijn drie deelvragen geformuleerd die het beantwoorden van de bovenstaande hoofdvraag operationaliseerbaar moeten maken.

- 1. Hoe wordt het ecotoerisme door de overheid geconstrueerd, en wat zijn hiervan de gevolgen hoe de andere belanghebbende stakeholders dit managen?**
- 2. Is er belangstelling voor ecotoerisme van de toerist die Suriname bezoekt?**
- 3. Hoe wordt het ecotoerisme in de praktijk gemanaged door de belanghebbende stakeholders op het natuurreservaat Galibi en het eco-cultural resort Berg & Dal?**

Voordat de deelvragen van dit onderzoek later in dit rapport zullen worden uitgewerkt, zal eerst een nadere uitleg worden gegeven waarom voor deze vraagstelling is gekozen en wat hierin de onderlinge samenhang is.

Vraag 1 verschaft inzicht hoe de verschillende stakeholders (overheid, NGO's, private sector) met de daarbij behorende verschillende achtergronden invulling geven aan het ecotoerisme in Suriname. Zo zal bij de overheid worden gekeken of er op beleidsniveau kaders worden neergezet met de daarbij behorende richtlijnen en controlemechanismen dat een vereiste is voor "succesvol" ecotoerisme. Wat zijn hiervan de gevolgen hoe de belanghebbende stakeholders, het ecotoerisme managen? Uiteindelijk zal worden getracht de verschillende invalshoeken van de stakeholders te belichten. Hierdoor kan een samenhangend geheel worden geconstrueerd. Waarin zijn de stakeholders complementair aan elkaar en waar liggen de belangen en conflicten? Hiermee zullen de knelpunten en mogelijkheden aan het daglicht komen hoe ecotoerisme op dit moment wordt gemanaged door de verschillende stakeholders in Suriname.

Vraag 2 Suriname biedt met meer dan 85% aan tropisch regenwoud met de daarbij behorende ecosystemen een interessante bestemming voor eco-toeristen. Maar in hoeverre is er sprake van de eco-toerist die naar Suriname komt? In dit onderzoek zal worden getracht een profielschets te maken van de toerist die Suriname bezoekt. Welke verschillen en overeenkomsten zijn er ten opzichte van de eco-toerist, die in de wetenschappelijke literatuur zijn gevonden? En met welke "tourist gaze" worden de eco-bestemmingen die zijn bezocht gewaardeerd op het gebied van duurzaamheid. Hierbij wordt de nadruk gelegd op de aantasting van het milieu door het ecotoerisme.

Vraag 3 zal "inzoomen" op twee eco-toeristische bestemmingen binnen Suriname. Dit zijn het natuurreservaat Galibi en het eco-cultural resort Berg & Dal. Het grote verschil tussen beide bestemmingen is dat het natuurreservaat Galibi wordt beheerd door de overheid en het eco-cultural resort Berg & Dal door een groot privaat bedrijf in Suriname. Met de beantwoording van deelvraag 1 kan een beeld worden gevormd hoe door iedere stakeholder

het ecotoerisme wordt gemanaged. Maar hoe pakt dit uit in de praktijk op deze twee eco-bestemmingen?

Voor deze vraag zijn observaties gedaan op de desbetreffende bestemmingen. Welke stakeholders komen samen in deze arena? En wat doen deze stakeholders om het toerisme duurzaam te laten zijn? Zijn er bepaalde belangen/conflicten te ontdekken? En wat zijn hiervan de gevolgen op de desbetreffende eco-bestemmingen op ecologisch, sociaal-cultureel en economisch gebied? Zijn er bovendien nog verschillen te ontdekken tussen beide eco-toeristische bestemmingen en waarom is dit zo?

1.5 Relevantie onderzoek

Natuurlijke bronnen zijn niet onuitputbaar. Hierdoor komt tegenwoordig steeds meer nadruk te liggen om dit beter te beheren en/of te beschermen zodat toekomstige generaties nog steeds gebruik kunnen maken en genieten van deze bronnen. Door Mowforth & Munt (2003) wordt gesteld dat het huidige beeld van duurzaamheid is veroorzaakt doordat de middenklasse in de westerse wereld zich schuldig voelt voor haar consumerende gedrag, waardoor duurzame consumptie als trendy alternatief gezien kan worden voor massa consumptie. Doordat de term duurzaam steeds vaker in het politiek/ maatschappelijk debat wordt aangehaald en de vraag naar duurzame producten toeneemt, ontstaan ook binnen de toeristische sector vormen van toerisme die naast economisch gewin meer rekening houden om de natuurlijke en culturele omgeving te behouden.

Het idee van ecotoerisme, een vorm van natuur-gebaseerd toerisme dat dient bij te dragen aan de sociaaleconomische en ecologische voordelen, barstte los in wetenschappelijke en later het openbare bewustzijn in de jaren '90 (Wearing & Neal, 1999). Sindsdien zijn er vele definities geformuleerd waardoor veel verwarring rondom de term is ontstaan. Gevolg hiervan is dan weer hoe het ecotoerisme juist gemanaged dient te worden. Elke stakeholder die in relatie staat met het ecotoerisme handelt vanuit een bepaald perspectief met de daarbij behorende motivatie. Zo is er namelijk een verschil tussen organisaties die een commercieel doel nastreven (bedrijven uit de private sector) en zij die een meer ideologische missie hebben (natuurbeschermingsorganisaties). De stakeholders met een ideële missie proberen vaak ecotoerisme te initiëren, terwijl commerciële organisaties in eerste instantie geneigd zijn te concluderen dat duurzaam toerisme alleen maar extra kosten met zich meebrengt en dus niet interessant is. Deze stakeholders dienen op één of andere manier hun werk en inzet op elkaar aan te laten sluiten. De belangrijkste stakeholder die deze belangen en conflicten in goede banen dient leiden is de overheid. Deze stakeholder kan dit doen door beleidskaders aan te brengen met de daarbij behorende wetgeving en controlemechanismen. Tot op dit moment is hier in Suriname nog geen onderzoek naar gedaan. Het is daarom interessant om te analyseren in hoeverre de belanghebbende stakeholders Suriname het ecotoerisme managen en hierbij in staat zijn om zowel

economische voordelen te behalen en daarnaast ook rekening houdt om de natuurlijke en culturele omgeving te behouden.

1.6 Leeswijzer

Dit onderzoek begint met een theoretisch hoofdstuk waarin de termen duurzaamheid en ecotoerisme worden geïntroduceerd. In hoofdstuk drie zal een toelichting worden gegeven over de gebruikte methoden. Hoofdstuk vier zal achtergrondinformatie geven over Suriname als eco-toeristische bestemming en zal als context dienen om de deelvragen van dit onderzoek beter te kunnen interpreteren. In hoofdstuk vijf zal antwoord worden gegeven op de deelvragen in dit onderzoek. In hoofdstuk zes wordt het onderzoek afgesloten met een conclusie en discussie.

2 Theorie

In dit hoofdstuk staat de term ecotoerisme centraal. Hierbij zal eerst een korte historische beschrijving worden gegeven hoe de term duurzaamheid en duurzaam toerisme is ontstaan met daarbij een conceptuele definitie voor duurzaam toerisme. Vervolgens zal worden ingegaan hoe het ecotoerisme zich heeft ontwikkeld en welke controversen de term met zich meebrengt. Hierbij zal dieper worden ingegaan aan welke principes het ecotoerisme dient te voldoen. Daarna zal het management raamwerk voor de stakeholders van Ross & Wall worden gepresenteerd. Als laatste zal nog een korte beschrijving worden gegeven en analyse worden gedaan over de eco-toerist.

2.1 Het ontstaan en de ontwikkeling van de term duurzaamheid en duurzaam toerisme

De belangstelling voor duurzaam toerisme kan voor een groot deel worden toegeschreven met de opkomst van de term duurzaamheid na het verschijnen van het Brundtland rapport dat in 1987 werd gepubliceerd (World Commission on Economic Development, 1987). In dit verslag wordt de noodzaak benadrukt van duurzame ontwikkeling, waarbij naast economisch gewin meer rekening gehouden dient te worden met de instandhouding van culturele en- natuurlijke rijkdommen. Het concept van duurzame ontwikkeling vloeit voort uit de constatering dat de vraag van de huidige bevolking op de natuurlijke omgeving te groot is om deze te blijven reproduceren en zich te handhaven op haar vroegere niveau van stabiliteit (Butler et al., 1998). Daarnaast wordt door Mowforth & Munt (2003) gesteld dat het huidige beeld van duurzaamheid is veroorzaakt doordat de middenklasse in de westerse wereld zich schuldig voelt voor haar consumerende gedrag, waardoor duurzame consumptie als trendy alternatief gezien kan worden voor massa consumptie. De term duurzaam wordt dus steeds vaker in het politiek/maatschappelijke debat aangehaald.

Dat toerisme een belangrijke rol kan vervullen op het gebied van duurzame ontwikkeling wordt ook erkend door de Verenigde Naties en de World Tourism Organization (WTO) in het United Nations Environmental Programme (UNEP, 2002). De organisaties moedigen alle landen aan om in beleid en beheer de beginselen van duurzaamheid te omarmen. Daarnaast komt er meer vraag van toeristen naar persoonlijk contact met de natuur en ontstaat er een productie van natuurlijke gebieden voor toeristische consumptie (Hall&Page,1999). Hierdoor ontstaat een groei aan toerismeconcepten, die ontwikkeld worden door de belanghebbende stakeholders, waarbij de nadruk wordt gelegd op duurzaamheid.

Mowforth & Munt (2003) waarschuwen dat duurzaam toerisme niet altijd een passende oplossing is voor ontwikkeling. Hiermee wordt bedoeld dat de uitvoering van duurzaamheid "sociaal en politiek" is geconstrueerd en de interesses en waarden reflecteert van de stakeholders die hierbij betrokken zijn. Het definiëren van duurzame ontwikkeling en duurzaam toerisme is problematisch en afhankelijk van iemands economische of sociologische achtergrond (Liu, 2003). Harrison (2004) stelt in een voorbeeld de vraag of duurzaam toerisme wel haalbaar is in de "echte wereld":

'Toerisme kan inderdaad vele voordelen opleveren voor de Pacifische eilanden, maar duurzaam toerisme moet zorgvuldig worden gepland, efficiënt worden georganiseerd en geïmplementeerd en constant te worden gecontroleerd. Indien dit niet gebeurt, zullen de voordelen van korte duur zijn en de prijs die hiervoor betaald moet worden hoog' (Harrison 2004: 21)

De invulling van hoe een toerismestrategie wordt uitgevoerd, is dus van groot belang, zoals blijkt uit het voorbeeld dat wordt gegeven door Harrison. Indien er door de stakeholders niets wordt gedaan op het gebied van planning, de implementatie hiervan en de controle hierop kan negatieve gevolgen hebben. Negatieve impact op de omgeving wordt dus niet alleen door massatoerisme veroorzaakt. Massatoerisme wordt namelijk vaak gezien als een toerisme strategie, waarbij voornamelijk alleen naar economische voordelen wordt gekeken. Er is een groeiende trend in de literatuur dat massatoerisme net zo duurzaam kan zijn als kleinschalige, alternatieve vormen van toerisme zoals ecotoerisme of backpacktoerisme (Mowforth & Munt 2003). In dit onderzoek zal in hoofdstuk 5, op basis van de theorie in hoofdstuk twee en dataverzameling, duidelijk worden wat Suriname doet op dit gebied en wat hiervan de gevolgen zijn. Maar eerst zal in paragraaf 2.2.1 een conceptuele definitie worden gegeven waaraan duurzaam toerisme dient te voldoen met de daarbij behorende richtlijnen.

2.2.1 Conceptuele definitie duurzaam toerisme

In paragraaf 2.1 wordt duidelijk dat de uitvoering van duurzaam toerisme sociaal en politiek is geconstrueerd en hiermee de interesses en waarden van de degenen die hierbij zijn betrokken reflecteert. Het probleem van duurzaamheid is dat het een dubbelzinnige term is die zeer moeilijk objectief is te meten (Wearing & Neil, 1999). Om de mate van duurzaamheid voor Suriname als minder ontwikkeld land later in de resultaten van dit rapport te kunnen analyseren zal een definitie worden gegeven in deze paragraaf waaraan toerisme dient te voldoen om duurzaam te zijn. Hiervoor zal gebruik gemaakt worden van de definitie die door de World Tourism Organisation (WTO) wordt gesteld, een autoriteit binnen de toerisme industrie. De WTO heeft de volgende conceptuele definitie voor duurzame ontwikkeling van toerisme in 2004 als volgt geformuleerd:

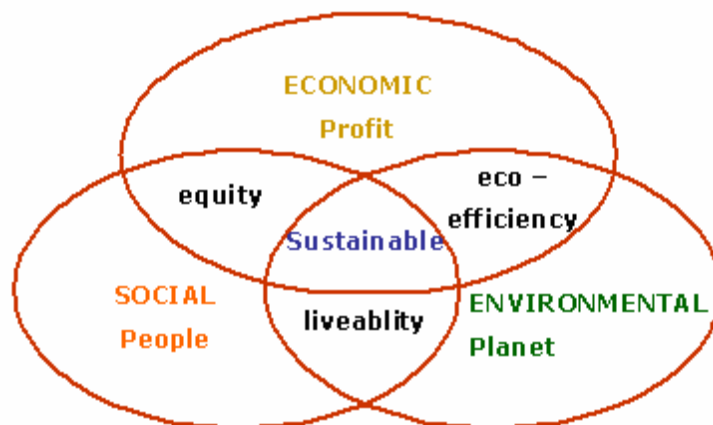
'Richtlijnen en beheer praktijken voor duurzame ontwikkeling zijn van toepassing op alle vormen van toerisme in alle soorten bestemmingen, met inbegrip van massatoerisme en de verschillende niche toeristische segmenten. De principes van duurzaamheid hebben betrekking op de ecologische, economische en sociaal-culturele aspecten van het toerisme, waarbij een geschikte balans moet worden vastgesteld tussen deze drie dimensies die de houdbaarheid op de lange termijn garanderen'

(Bron: <http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php>)

Hierbij moet duurzaam toerisme voldoen aan de volgende punten:

1. **Ecologisch** 'Optimaal' gebruik van bronnen uit de omgeving dat een belangrijk element vormt voor toerismeontwikkeling, onderhouden van ecologische processen ten behoeve van het conserveren van natuurlijk erfgoed en de biodiversiteit.
2. **Sociaal/cultureel** Respect voor de sociale/culturele authenticiteit van de plaatselijke bevolking, het conserveren van haar bestaande culturele erfgoed en traditionele waarden, en bijdragen aan intercultureel begrip en verdraagzaamheid.
3. **Economisch** Zeker zijn van levensvatbare lange termijn economische activiteiten, het leveren van sociale/economische voordelen aan alle belanghebbenden, dat eerlijk is gedistribueerd, inclusief stabiele werkgelegenheid, inkomensmogelijkheden, sociale diensten voor de plaatselijke bevolking en bijdragen aan de armoedeverlichting.

De drie bovenstaande principes dienen te worden samen gebracht om te kunnen spreken van duurzame ontwikkeling. Deze balans van duurzaamheid wordt verduidelijkt in het model van Elkington (1997) (zie figuur 2.1). Dit zijn de zogenaamde 3 P's: Economisch (Profit), Ecologisch (Planet), Sociaal/cultureel (People).

Figuur 2.1 De dimensies van duurzaamheid. (Elkington,1997)

Andere punten waaraan duurzaam toerisme dient te voldoen zijn: een hoog niveau van toeristenvredigheid onderhouden, de toerist verzekeren van een betekenisvolle ervaring, de toerist zijn bewustwording verhogen over duurzaamheidsonderwerpen en het promoten van duurzaam toerisme in de praktijk (WTO, 2004). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat bij elke vorm van toerisme een hoge mate van toeristenvredigheid moet zijn.

Om duurzame ontwikkeling te kunnen bewerkstelligen is sterk politiek leiderschap nodig en samenwerking tussen de belanghebbende stakeholders om zodoende consensus te bereiken over de te volgen strategie. Het bereiken van duurzaam toerisme is een continu proces dat constant dient te worden gecontroleerd op effecten om zodoende noodzakelijke preventieve en corrigerende maatregelen te nemen. Hierbij dient wel de vraag te worden gesteld of een minder ontwikkeld land als Suriname al in het stadium is gekomen om

noodzakelijke, corrigerende maatregelen te nemen aangezien hiervoor nog geen beleid is opgesteld vanuit de overheid.

2.3 Ontwikkeling en controversie rondom de term ecotoerisme

In paragraaf 2.1 werd duidelijk dat de term duurzaamheid een vlucht heeft genomen na de uitgave van het Brundtland rapport in 1987. Hierdoor zijn binnen de toerimesector duurzame ontwikkelingsstrategieën populair geworden, waaronder het ecotoerisme. Dit is ondertussen een belangrijk marktsegment geworden binnen de toerisme industrie. Zo genereert het ecotoerisme wereldwijd ongeveer \$ 77 miljard aan inkomsten per jaar, dit is ongeveer tussen de 5-7% binnen het totale toerimesegment. Daarnaast is het nu één van de snelst groeiende sectoren binnen de toerisme industrie met een jaarlijks groei percentage tussen de 10-30% (EBSCO Sustainability Watch, 2009). Een reden waarom deze percentages zo ruim zijn, heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat het internationaal gezien, zeer moeilijk is om ecotoerisme objectief te kunnen meten. Toch geven deze cijfers een indicatie dat het ecotoerisme een belangrijk marktsegment is geworden binnen de globale toerisme industrie.

Het idee van ecotoerisme, een vorm van natuur-gebaseerd toerisme dat dient bij te dragen aan de sociaaleconomische en ecologische voordelen, barstte los in wetenschappelijke en later het openbare bewustzijn in de jaren '90 (Wearing & Neal, 1999). Sindsdien zijn er vele definities geformuleerd voor de term ecotoerisme. Eén van de redenen waarom zoveel definities zijn geformuleerd komt omdat er meerdere stakeholders betrokken zijn binnen de toerisme industrie. Hierdoor worden verschillende definities afgebakend (Blamey, 1997). De definities zijn vooral geformuleerd door de volgende stakeholders: (1) wetenschappelijke, conservatie en non-gouvernementele organisaties; (2) multilaterale hulporganisaties; (3) ontwikkelingslanden (4) toerisme industrie en toeristen (Honey, 1999).

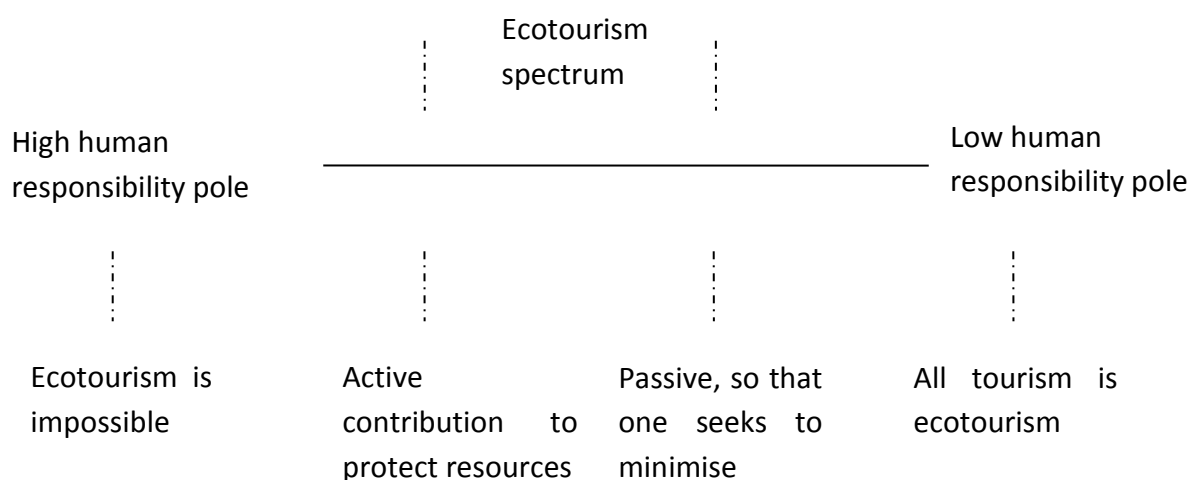
Al deze stakeholders spelen dus een belangrijke rol in de ontwikkeling van ecotoerisme. De meeste van hen zijn het er over eens dat ecotoerisme ecologisch en sociaal-cultureel duurzaam dient te zijn, maar door de verschillende motivaties en perspectieven wat dit betekent en hoe dit dient te worden uitgevoerd verschilt enorm (Weaver, 2001). Zo is er namelijk een verschil tussen organisaties die een commercieel doel nastreven (bedrijven uit de private sector) en zij die een meer ideologische missie hebben (natuurbeschermingsorganisaties). Sommige organisaties die vooral het commerciële doel nastreven maken misbruik van de populariteit van ecotoerisme. Dit wordt ook wel "Greenwashing" genoemd. Vanwege het gebrek aan standaardisatie en de etikettering van de term "eco" lijkt het erop dat elk bedrijf dat een activiteit in de buitenlucht aanbiedt het woord ecotoerisme kan toevoegen in advertenties of brochures (Baker, 2005). Bij greenwashing wordt het ecotoerisme gepromoot terwijl het in de praktijk juist het tegenovergestelde doet (Fosbery, 2006). Omdat het ecotoerisme het snelst groeit in ontwikkelingslanden met de zwakste regelgeving (waarvan enkele met de meest

adembenemende omgeving) zijn strenge normen nodig om het greenwashen zoveel mogelijk te beperken (Clayton, 2004).

De mondiale groei van het ecotoerisme met de bijbehorende hiaten werd erkend door de Verenigde Naties die het jaar 2002 had aangewezen als het internationaal jaar van het ecotoerisme. Het WTO en de UNEP hebben toen hierbij hun krachten gebundeld om het initiatief te nemen bij de voorbereiding en coördinatie van activiteiten die moesten worden ondernomen op internationaal niveau. De Commissie voor Duurzame Ontwikkeling verzocht internationale organisaties, regeringen en de particuliere sector om ondersteunende activiteiten te ondernemen.

Het is al eerder in dit onderzoek duidelijk gemaakt dat ecotoerisme als een wondermiddel wordt gezien om de natuur te beschermen. Dit hoeft niet altijd zo te zijn. Durbin & Ratrimoarisana (1996) stellen dat de inkomsten, die door ecotoerisme worden gegenereerd te klein zijn om gebieden op grote schaal te kunnen beschermen. Isaacs (2000) stelt zelfs dat ecotoerisme en conservatie alleen maar tegenpolen van elkaar zijn. Hierbij wordt bedoeld dat alle vormen van toerisme slecht zijn voor de omgeving.

Deze contradictie van de term ecotoerisme heeft Orams (2000) verwerkt in een model (Figuur 2.2) waarbij hij een continuüm heeft opgesteld met twee extreme polen. Hierbij wordt bij ecotoerisme aan de linker pool uitgelegd dat het alleen een negatieve impact kan hebben op de natuurlijke wereld en dat ecotoerisme onmogelijk is. Aan de rechterpool van het continuüm wordt uitgelegd dat de mens geen rekening hoeft te houden met de omgeving. Met andere woorden, de bronnen op aarde zijn grenzeloos waar de mens onbeperkt gebruik van mag maken. Binnen deze twee extreme waarden bevinden zich andere vormen waarbij kan worden geclassificeerd of de mens verantwoordelijkheid neemt en een actieve aanpak hanteert om de impact van toerisme te minimaliseren of niet. Indien de strategie van ecotoerisme wordt toegepast op een bepaalde omgeving zal er geen sprake zijn van de meest extreme waarden op dit continuüm maar de strategieën die meer in het midden liggen.

Figuur 2.2 The continuüm of ecotourism paradigma's (Orams, 2000)

Toch bestaat er onduidelijkheid over de term ecotoerisme en dit debat wordt verergerd doordat er geen consensus is over de definitie voor ecotoerisme (Wearing & Neil, 1999) en dat ideologie, de perceptie van feiten veranderd (Vivianco, 2001). Binnen het wetenschappelijk onderzoek naar toerisme zijn er bij ecotoerisme dus een aantal onduidelijkheden. Zo is er een gebrek aan overeenstemming over wat het is, hoe het gedefinieerd dient worden en wat de invloed is op de fysieke omgeving (Page & Dowling, 2002).

2.3.1 De principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen

In paragraaf 2.3 is duidelijk geworden dat er gebrek is aan overeenstemming hoe de term ecotoerisme gedefinieerd dient te worden. Aangezien er geen universele geaccepteerde definitie is, zal voor dit onderzoek gebruik worden gemaakt van de vijf principes die zijn opgesteld door het UNEP en WTO (2002) waaraan ecotoerisme dient te voldoen. Deze principes worden weergegeven op de volgende pagina in figuur 2.3.

Principes van ecotoerisme (UNEP&WTO,2002)
1. Bij ecotoerisme is de natuur de belangrijkste motivatie voor de toerist om het gebied te bezoeken en heeft daarnaast respect voor de lokale bevolking die hier leeft en een bijdrage levert aan de conservatie van de natuurlijke omgeving.
2. Ecotoerisme heeft een educatieve functie.
3. Ecotoerisme wordt over het algemeen (maar niet uitsluitend) georganiseerd voor kleine groepen toeristen door kleine gespecialiseerde bedrijven. Hierbij kunnen ook buitenlandse exploitanten tours aanbieden.
4. Ecotoerisme zorgt voor minimale impact op de ecologische en sociaal-culturele omgeving.
5. Ecotoerisme levert een bijdrage aan de natuurlijke omgeving door: <ul style="list-style-type: none">I. Het genereren van economische voordelen voor de lokale bevolking en organisaties die zich bezighouden om de natuurlijke omgeving te behouden.II. Het verlenen van alternatieve werkgelegenheid en inkomsten voor de lokale bevolking.III. De lokale bevolking en toeristen bewust laten worden voor de instandhouding van de natuurlijke en culturele omgeving.

Figuur 2.3 De principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen

Daarnaast stelt het UNEP en WTO ook vast dat bij ecotoerisme met de volgende punten rekening moet worden gehouden:

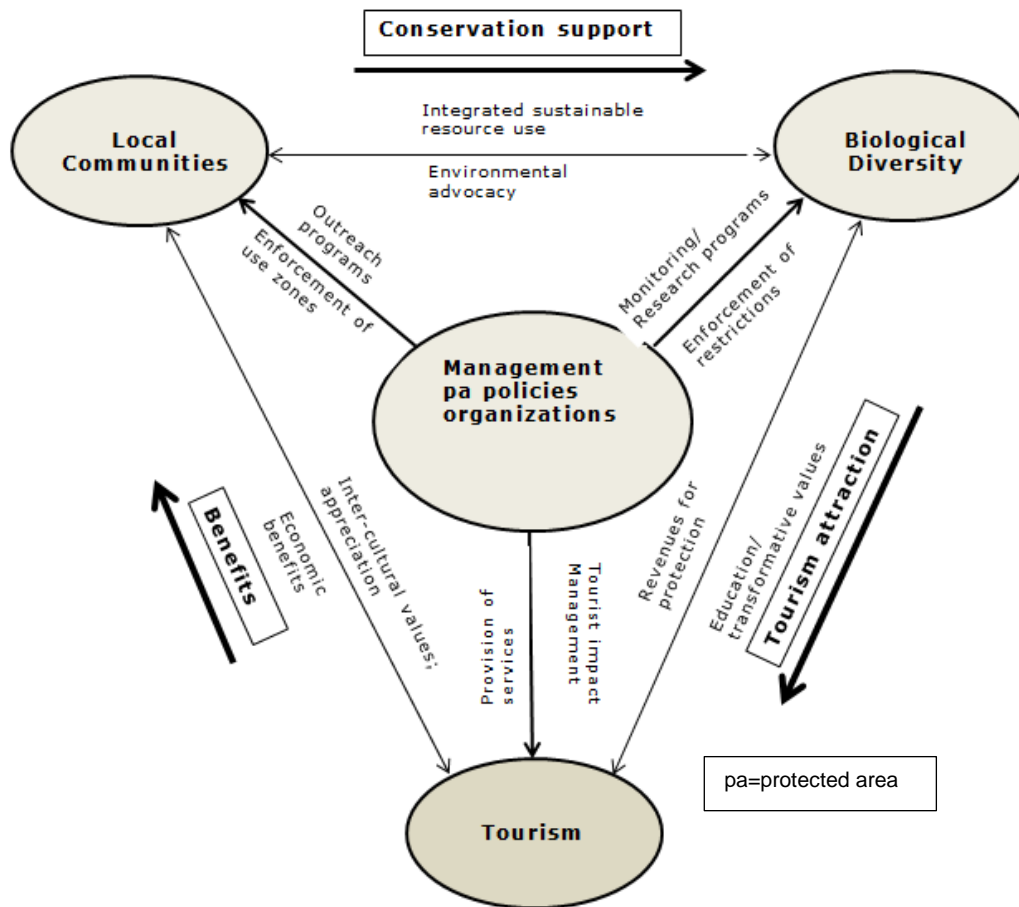
- De lokale bevolking die het gebied bezit houdt controle op het proces van ecotoerisme.

- Inheemse en traditionele rechten zijn geschikt voor de ontwikkeling van ecotoerisme.
- De behoefte aan voorzorgsmaatregelen en monitoring in kwetsbare gebieden.
- Ecotoerisme kan worden ingezet in de beschermde gebieden voor het behoud van de biologische en culturele diversiteit.

Het grote verschil tussen ecotoerisme en duurzaam toerisme is dat ecotoerisme als apart segment kan worden gezien binnen de toerismesector. Terwijl de principes van duurzaamheid op alle vormen van toerisme kunnen worden toegepast. Bij ecotoerisme komt hier echter meer nadruk op te liggen, aangezien de belangrijkste motivatie van de toerist om een gebied te bezoeken de natuur is en daarnaast respect heeft voor de lokale bevolking die hier leeft en een bijdrage levert aan de conservatie van de omgeving. De ideologie van ecotoerisme is om de lokale gemeenschap te betrekken bij het beheer van het natuurgebied. Het kapitaal dat door toerisme wordt gegeneerd wordt geïnvesteerd in de infrastructuur en de instandhouding van het natuurgebied. Het doel is om de natuur te beschermen en de levensstandaard van de lokale bevolking te verbeteren (Honey, 1999). Hierbij is het de bedoeling dat alle belanghebbende stakeholders waaronder de overheid, de private sector, NGO's, de lokale gemeenschappen en toeristen verantwoording dragen om deze principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen te bewerkstelligen. Ross & Wall (1999) stellen vast dat ondanks de grote hoeveelheid aan literatuur dat is geschreven over de voordelen van ecotoerisme, er een groeiend aantal casestudies zijn die aantonen dat het ecotoerisme niet altijd de doelen behaalt waaraan het impliciet aan dient te voldoen. Dit komt mede omdat het ecotoerisme niet goed wordt gemanaged en geëxploiteerd door de belanghebbende stakeholders. Toch dienen de stakeholders op één of andere manier hun werk en inzet op elkaar aan te laten sluiten. In paragraaf 2.3.2 zal daarom een koppeling worden gemaakt hoe ecotoerisme gemanaged dient te worden door de belanghebbende stakeholders.

2.3.3 Ecotoerisme en haar stakeholders in het management raamwerk van Ross & Wall

In paragraaf 2.3 van deze thesis werd duidelijk dat het erg moeilijk is een eenduidige definitie te formuleren voor de term ecotoerisme. Dit komt omdat elke stakeholder die in relatie staat met het ecotoerisme, handelt vanuit een bepaald perspectief met de daarbij behorende motivatie. Deze stakeholders dienen op één of andere manier hun werk en inzet op elkaar aan te laten sluiten. Het succes van ecotoerisme wordt bepaald in hoeverre de belanghebbende stakeholders in staat zijn de biologische diversiteit (ecologie) te beschermen en de lokale bevolking weet te betrekken binnen het ecotoerisme. Deze symbiotische relatie wordt weergegeven aan de "buitenkanten" in onderstaand management raamwerk van Ross & Wall (1999).

Figuur 2.4: Management raamwerk voor ecotoerisme (Ross & Wall, 1999)

Dit raamwerk benadrukt de positieve banden waaraan ecotoerisme moet voldoen om zowel voordelen te genereren voor de lokale bevolking en de biologische diversiteit (ecologie). Ecotoerisme moet functioneren met de veronderstelling dat natuurlijke bronnen niet onuitputbaar zijn en de waardering en bescherming kan worden bevorderd door middel van onderwijs of de inkomsten die toerisme oplevert en zodoende de lokale bevolking kan stimuleren om de natuurlijke omgeving goed te beheren en te beschermen. Medewerking om de natuurlijke bronnen te beschermen voor toerisme zullen niet ontstaan als de lokale bevolking geen voordelen ervaart van het toerisme. De sterkte of zwakte van elke schakel is van invloed op de andere.

Ross & Wall (1999) veronderstellen dat een "effectief" institutioneel milieu van cruciaal belang is voor het bewerkstelligen van succesvol ecotoerisme. Zoals het WTO al eerder stelde in paragraaf 2.2.1 is sterk politiek leiderschap nodig voor de ontwikkeling en het managen van duurzaam toerisme. De primaire taak van de overheid bij het bevorderen van duurzaam toerisme is een omgeving creëren en te beïnvloeden om de private sector op een duurzame manier te kunnen laten opereren en de toeristenstromen en gedrag te kunnen beïnvloeden om zo de voordelen te maximaliseren en de negatieve effecten te minimaliseren (Making Tourism More Sustainable UNEP, 2005). De overheid maakt

beleidsplannen om kaders neer te zetten met daarbij behorende controlemechanismen zodat het ecotoerisme door de private sector en de lokale bevolking juist wordt gemanaged en geëxploiteerd in de daarvoor bestemde gebieden. Kortom, worden de principes van ecotoerisme door de stakeholders nageleefd? Daarnaast moeten vanuit management perspectief programma's worden ontwikkeld waarbij de lokale bevolking betrokken wordt binnen de gebieden waar het ecotoerisme wordt geëxploiteerd. Als laatste moet er monitoring zijn of de biologische diversiteit wordt beschermd door de verschillende stakeholders (private sector, lokale bevolking en toerist) en dat er bepaalde condities zijn opgesteld zodat dit zo goed mogelijk kan worden behouden. Ecotoerisme is dus niet succesvol zonder effectief beheer (Boo, 1993). Hieruit kan worden opgemaakt dat de overheid een belangrijke rol inneemt als stakeholder om het ecotoerisme te managen. Maar neemt de overheid in een minder ontwikkeld land als Suriname deze rol op zich? En is het in staat om de deze omgeving te creëren? Dit zal worden onderzocht in hoofdstuk 5 van in dit onderzoek.

Toerisme is vooral een activiteit die wordt verricht door de private sector. De activiteiten die de private sector onderneemt (bijvoorbeeld touroperators) samen met die van toeristen zijn vaak het meest verantwoordelijk voor de effecten die het heeft op de omgeving, zowel negatief als positief. Zo zijn er bijvoorbeeld touroperators in de private sector die het niet zo nauw nemen met de principes van ecotoerisme waardoor negatieve effecten kunnen ontstaan op de ecologische en sociaal/culturele omgeving. Hier kan dan sprake zijn van greenwashing. Het ontwikkelen van een toerismeraamwerk is daarom nodig om goed om te kunnen gaan met het complexe probleem om toerisme duurzaam te kunnen laten zijn (Kernel, 2005).

De kwaliteit van de door beleid beschermde gebieden en degenen die hiervoor werken om dit beleid uit te voeren zijn van invloed op hoe het gebied wordt geëxploiteerd. Hierbij hebben NGO's en onderzoeksteams een belangrijke rol te vervullen. Vooral in tropische landen die zich snel ontwikkelen waar de financiering voor de voorbereiding van managementplannen en ontwikkeling-programma's onvoldoende zijn, en waar werknemers met de nodige kennis, vaardigheden en training ontbreekt (Mackinon et al., 1986) Deze organisaties kunnen helpen bij het ontwikkelen van databases voor natuurlijke gebieden en kunnen ook mogelijkheden bieden voor onderwijs en lokale capaciteitsbouw, door middel van werving en opleiding van de lokale bevolking. Het is belangrijk om de lokale bevolking te betrekken binnen de ontwikkeling van het ecotoerisme om zo een stimulans te bieden om de biologische diversiteit te beschermen (Richards & Hall, 2000). Acceptatie en steun voor ecotoerisme kan worden bereikt als de lokale bevolking actief participeert binnen de ontwikkeling van het ecotoerisme. Als zij inzien welke voordelen ecotoerisme (economisch) oplevert voor de gemeenschap zal dit een stimulans zijn om de natuurlijke omgeving te behouden. Hierbij is het belangrijk om hen bewust te laten worden wat voor invloed mensen kunnen hebben op het milieu. Dit kan door middel van educatie waardoor de lokale

gemeenschap beter in staat is het ecotoerisme goed te kunnen managen (Mowforth & Munt, 1998). Indien een gemeenschap niet wordt betrokken of geen steun verleent voor de ontwikkeling van ecotoerisme is er geen sprake van duurzaamheid (Mowforth & Munt, 1998).

Het raamwerk van Ross & Wall kan zowel op macro niveau worden gebruikt (deelvraag 1) als op micro niveau voor specifieke eco-sites (deelvraag 3). In het raamwerk van Ross & Wall wordt het beheer van beschermde gebieden benadrukt. Hiervoor is een belangrijke rol weggelegd voor de overheid. Voor de twee casestudies die in dit onderzoek zijn uitgevoerd geldt dat de overheid in het geval van het natuureservaat Galibi een belangrijke rol vervult in de exploitatie van het ecotoerisme. Dit is minder het geval voor het eco-cultural resort Berg & Dal dat wordt beheerd door een groot privaat bedrijf in Suriname. Zijn hierdoor belangrijke verschillen te ontdekken op de manier hoe een specifieke eco-site wordt gemanaged? Deze vraag zal worden beantwoordt in paragraaf 5.3 van dit onderzoek.

2.4 Het profiel van de ecotoerist

In voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk is duidelijk geworden dat ecotoerisme een belangrijke positie heeft ingenomen binnen de toerisme industrie. Dit komt mede door de vraag van consumenten naar duurzamere vormen van toerisme, waaronder het ecotoerisme. Nu is de vraag, wie zijn eco-toeristen? In deze paragraaf zal kort worden ingegaan op basis van welke criteria de eco-toerist zijn of haar keuze baseert om naar een bestemming af te reizen. Ook zal kort worden ingegaan welke karakteristieken kenmerkend zijn voor de eco-toerist, die zijn gevonden in de wetenschappelijke literatuur.

Trends die mede hebben gezorgd voor de vraag naar ecotoerisme komt door de groei van reizigers die zoeken naar levens verrijkende vakanties waarbij meer nadruk komt te liggen in educatie, natuur en outdoor activiteiten. (Wylie,1997; citing Mass, 1995). Hoewel uit een verscheidenheid van "lifestyle" studies blijkt dat reizigers (consumenten) zich zorgen maken over het behoud van het milieu en het welzijn van de lokale bevolking, wordt de keuze voor een reis niet altijd op basis van deze criteria gemaakt (UNEP, 2002).Terwijl het wel van groot belang is dat de consument een verantwoorde keuze dient te maken om te kunnen spreken van een eco-toerist. Hierdoor zijn campagnes opgezet door de International Ecotourism Society "your travel choice can make an difference "om reizigers te helpen bij het onderscheid maken wanneer een bedrijf (touroperator) en bestemming een bijdrage levert aan het milieubehoud en het welzijn van de lokale bevolking of niet. Educatie aan toeristen kan ervoor zorgen dat bijvoorbeeld greenwashing kan worden tegen gegaan. Dit komt omdat de toerist bewust wordt gemaakt wat de principes van ecotoerisme zijn, waardoor meer druk op de toerismesector komt te staan om gebruik te maken eco-certificering (Fairweather et al. 2005).

Toeristen kunnen niet worden gezien als een homogene groep (Ryan, 1997). Dit geldt ook voor eco-toeristen. Er zijn verschillende meningen over wie kan worden gezien als eco-toerist, maar hiervoor bestaat geen standaard definitie (Meric & Hunt, 1998). Het belangrijkste motief van de eco-toerist om naar een gebied te reizen is om de natuurlijke omgeving te observeren, te ervaren en om er iets van te leren (Eagles & Casganette, 1995). Suriname kan voor de eco-toerist een zeer aantrekkelijke bestemming zijn om naar toe te gaan door de grote hoeveelheid regenwoud met de daarbij behorende ecosystemen (meer dan 85%) waarover het land beschikt. Volgens Ballantine & Eagles (1994) zijn er een aantal belangrijke demografische kenmerken te ontdekken onder eco-toeristen: beschikking over een hoog inkomen, vaak hoog opgeleid en ouder. In recentere studies is er contradictie te vinden in de leeftijd van de eco-toerist. Er zijn studies die aantonen dat de eco-toerist overwegend van middelbare leeftijd (35-54 jaar) is terwijl andere studies aantonen dat eco-toeristen vaak ouder zijn (Dolnicar, Crouch & Long, 2008).

In dit onderzoek zal worden geanalyseerd wat het eco-toeristisch gehalte is van de toerist die Suriname bezoekt. Wat is het doel van zijn of haar bezoek? Komen de karakteristieken van de eco-toerist die naar Suriname komt overeen met de gegevens die zijn gevonden in de literatuur? En in hoeverre is de toerist bekend met de term ecotoerisme? Daarnaast zal de vraag worden gesteld hoe de toerist eco-bestemmingen waardeert op het gebied van duurzaamheid, met nadruk op het milieu.

Op basis van de theorie die is uiteengezet in dit hoofdstuk kan in hoofdstuk 5 van dit onderzoek, met de daarbij behorende dataverzameling een analyse worden uitgevoerd hoe het ecotoerisme in Suriname door de belanghebbende stakeholders wordt gemanaged.

3. Methoden van onderzoek

Om de onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden zijn naast secundaire data, tijdens het veldwerk drie soorten methoden toegepast. Dit zijn interviews, enquêtes en observaties tijdens twee casestudies. Hierbij zijn verschillende belanghebbende stakeholders in Suriname onderzocht om te kunnen analyseren hoe het ecotoerisme wordt gemanaged en geëxploiteerd. In dit hoofdstuk zal bij elke methode worden toegelicht wie de onderzoekspopulatie was, het doel van de methode, hoe de methode werd uitgevoerd en wat de eventuele voor- en nadelen kunnen zijn bij het toepassen van de gehanteerde methode.

3.1 Enquêtes

Deze methode is toegepast op twee onderzoekspopulaties: toeristen en touroperators. Voor beide onderzoekspopulaties zijn aparte enquêtes opgesteld.

Toeristen

Doel

In paragraaf 2.4 is een korte beschrijving gegeven waarom de vraag naar ecotoerisme is gegroeid. Hoewel reizigers zich zorgen maken over het milieu en het welzijn van de lokale bevolking zijn er geen onderzoeken gevonden waaruit blijkt dat een toerist daadwerkelijk haar keuze voor een reis baseert, op de principes waar ecotoerisme voor staat. Het doel van de opgestelde enquête in dit onderzoek is om te analyseren wat het eco-toeristische gehalte is van de toerist die Suriname bezoekt. Om dit te kunnen beantwoorden zullen vragen worden gesteld aan de toerist wat zijn of haar voornaamste doel is van bezoek, welke bestemmingen worden bezocht binnen Suriname en hoe hij/zij het land ervaart als het gaat om duurzaamheid.

Uitvoering en onderzoeksgebied

De enquêtes zijn in het Nederlands opgesteld omdat tijdens het veldwerk bleek dat het overgrote deel (>90%) van de toeristen uit Nederland afkomstig zijn. Enige voorwaarde die werd gesteld aan de toerist, bij het invullen van de vragenlijst, is dat de respondent minstens één eco-bestemming binnen Suriname had bezocht. Voor dit onderzoek zijn uiteindelijk negentig enquêtes afgenomen. Om dit aantal te bereiken zijn op verscheidende locaties en verschillende tijdstippen de enquêtes afgenomen waar de onderzoekspopulatie zich bevindt. Deze gekozen locaties worden in onderstaande figuur weergegeven met de daarbij behorende voor- en nadelen, die het met zich meebrengt waar de vragenlijst werd afgenomen.

Onderzoeksgebied	Voordeel	Nadeel
1. Hotels <ul style="list-style-type: none"> • Residence Inn • Eco-resort Inn 	<ul style="list-style-type: none"> • In dit onderzoeksgebied bevinden zich “westerse” toeristen met geld (kenmerk van eco-toerist) • Enquêteur kan uitleg geven wanneer de respondent de vraag niet begrijpt.* 	<ul style="list-style-type: none"> • Gesegmenteerde doelgroep (sluit over het algemeen studenten en familiebezoekers uit) • Eventuele irritatie van toerist om de enquête in te vullen.
2. Afgeven bij touroperator die toerist meeneemt op trip. (medewerking van touroperator vereist)	<ul style="list-style-type: none"> • Variëteit aan toeristen • Doelgroep heeft één eco-toeristische tour ondernomen 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquêteur is afhankelijk van de touroperator. • De enquêteur kan zelf geen uitleg geven wanneer de respondent de vraag niet begrijpt. • Eventuele irritatie van toerist om de enquête in te vullen.
3. Tijdens casestudie Galibi **	<ul style="list-style-type: none"> • Variëteit aan toeristen • Doelgroep heeft één eco-toeristische tour ondernomen • Enquêteur kan uitleg geven wanneer de respondent de vraag niet begrijpt 	<ul style="list-style-type: none"> • Eventuele irritatie van toerist om de enquête in te vullen
4. Restaurants <ul style="list-style-type: none"> • ‘T Vat • Zus&Zo 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquêteur kan uitleg geven wanneer de respondent de vraag niet begrijpt • Variëteit aan toeristen 	<ul style="list-style-type: none"> • Eventuele irritatie van toerist om de enquête in te vullen

*Bij ecoresort Inn lag de vragenlijst bij de receptie. Hierdoor was het niet mogelijk om eventuele onduidelijkheden voor de respondent bij het invullen van de vragenlijst te verhelpen. Dit was niet het geval bij Residence inn waarbij de enquêtes zijn afgenomen in het restaurant. ** Tijdens de casestudie op Berg & Dal was er geen mogelijkheid om bij toeristen een enquête af te nemen. De eventuele respondenten waren op dat moment druk met andere activiteiten waardoor het niet mogelijk was om de vragenlijst in te kunnen vullen.

Touroperators

Doel

Het doel van de opgestelde enquête onder touroperators is om een inzicht te krijgen of er een ontwikkeling/groei is, in het aantal touroperators in Suriname. Daarnaast wordt bekeken wat de touroperator doet op het gebied van duurzaamheid, betreft het bijvoorbeeld de lokale bevolking bij de eco-tours die het aanbiedt? Ook wordt gevraagd wat de touroperator als belangrijkste knelpunten ziet bij de huidige staat van het ecotoerisme in Suriname.

Uitvoering en onderzoeksgebied

Om de enquêtes onder de touroperators af te nemen, is gebruik gemaakt van de lijst van touroperators met adressen die staan ingeschreven bij Stichting Toerisme Suriname (STS) en de Kamer van koophandel en Fabrieken (KKF). Deze lijst met ingeschreven touroperators was bijgewerkt tot februari 2010. Op deze lijst stonden 63 touroperators geregistreerd bij STS en de KKF. 61 van de 63 touroperators waren gevestigd in Paramaribo. De touroperators die zich in Paramaribo bevonden zijn benaderd voor het invullen van de enquête. De enquêtes zijn persoonlijk afgeleverd bij de touroperator zelf, om een zo hoog mogelijke response te verkrijgen. Uiteindelijk hebben 27 touroperators de vragenlijst ingevuld. Opvallend detail hierbij was dat een groot deel van de ingeschreven touroperators niet benaderd konden worden omdat deze niet waren gevestigd op het desbetreffende adres.

3.2 Interviews

Doel

Voor dit onderzoek zijn belanghebbende stakeholders geïnterviewd die actief zijn binnen de toerismesector van Suriname. Hierbij is gekozen voor semi-gestructureerde interviews. Dit biedt het interview structuur en daarnaast is er de mogelijkheid en ruimte om andere vragen te stellen, afhankelijk hoe het gesprek verloopt. Het doel van de gehouden interviews is om inzicht te krijgen hoe het ecotoerisme door de verschillende, belanghebbende stakeholders wordt gemanaged. Hierdoor krijgt het onderzoek een bredere en diepere kijk op het onderwerp door de verschillende invalshoeken, die stakeholders hebben om het ecotoerisme te managen. Uiteindelijk zal dit leiden tot overeenkomsten, verschillen en knelpunten. In hoeverre lukt het de belanghebbende stakeholders om het ecotoerisme succesvol te managen in Suriname? In het managementraamwerk van Ross & Wall (1999) dat is beschreven en geanalyseerd in hoofdstuk 2 van dit onderzoek, komt naar voren dat private sector (zoals touroperators), de publieke sector (overheidsinstanties), NGO's en de lokale bevolking een belangrijke rol spelen om het ecotoerisme te managen. De interviews die zijn afgenomen zijn geselecteerd op basis van eigen inzicht. Tijdens het veldwerk in Suriname ervaar je op een gegeven moment welke stakeholders op het gebied van ecotoerisme van belang zijn. Daarnaast heb ik advies ingewonnen bij mijn begeleider dhr.

Raghoobar, geboren en getogen Surinamer. Uiteindelijk zijn de volgende stakeholders tijdens dit onderzoek geïnterviewd:

- Ministerie van Transport Communicatie en Transport (TCT) met dhr. Boedha, stafmedewerker ministerie TCT
- Stichting Toerisme Suriname (STS) met mw. Louisville, onderdirecteur STS
- Stichting Natuurbehoud Suriname (STINASU) met dhr. Cyrus, manager toerisme
- Conservation International (CI) met mw. Tjon Sie Vat, directeur Conservation
- Vereniging Surinaamse Touroperators (VESTOR) met dhr. de Vries, voorzitter VESTOR

Drie van de geïnterviewde stakeholders zijn afkomstig uit de publieke sector. Het ministerie TCT maakt het beleid, STS is het uitvoerende orgaan die in de toekomst het tourismboard moet worden in Suriname en de spil moet vormen tussen de publieke en private sector en STINASU dat de natuurgebieden in Suriname beschermd en deze omgeving inzet voor toerisme. Er zijn twee belangrijke internationale NGO's actief binnen Suriname, dit zijn Conservation International en het World Wildlife Fund. Om een indicatie te krijgen wat een NGO doet op het gebied van ecotoerisme is uiteindelijk gekozen voor één NGO, namelijk Conservation International. Voor het afnemen van een interview uit de private sector is alleen een interview afgenomen bij VESTOR. Dit komt omdat er al resultaten zijn gegenereerd uit de opgestelde enquêtes onder touroperators. Een belangrijke stakeholder die ontbreekt, is de lokale bevolking. Het was erg lastig voor dit onderzoek om een woordvoerder te kunnen vinden voor het afnemen van een interview die de lokale bevolking kan representeren. Om het ontbreken van deze informatie op te vangen kan wel door middel van interviews met de andere belanghebbende stakeholders worden achterhaald wat voor activiteiten er worden ondernomen om de lokale bevolking te betrekken binnen het ecotoerisme. Daarnaast zijn twee casestudies gedaan binnen Suriname, op het natuurreservaat Galibi en het eco-cultural resort Berg & Dal. Tijdens deze observaties kon wel een indruk worden verkregen in hoeverre de lokale bevolking daadwerkelijk wordt betrokken binnen het ecotoerisme.

Uitvoering en onderzoeksgebied

Om de verschillende stakeholders te kunnen interviewen is getracht persoonlijk of telefonisch een afspraak te maken voor een interview van ongeveer 30 tot 45 minuten. De desbetreffende stakeholders zijn op locatie geïnterviewd. Met behulp van opname apparatuur zijn de gesprekken vastgelegd. Hierdoor kon het gesprek soepel verlopen en is er geen informatie verloren gegaan aangezien ik op dat moment geen notities hoefde te maken. Tijdens het interviewen merkte ik op dat bij een enkele stakeholder het erg lastig was om antwoord te krijgen op kritische vragen. Naar mijn mening heeft de Surinaamse cultuur hier meer moeite mee dan de Nederlandse. Hierdoor heb ik naar mijn idee niet altijd betrouwbare informatie verkregen.

3.3. "Observaties" tijdens casestudies

Doel

In de theorie van hoofdstuk 2 in dit onderzoek zijn de principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen en het management raamwerk van Ross & Wall (1999) beschreven en geanalyseerd. Met de opgestelde en beantwoorde enquêtes en gehouden interviews worden de verschillende invalshoeken van de stakeholders duidelijk hoe het ecotoerisme in Suriname wordt gemanaged maar hoe pakt dit uit in de praktijk? Daarom zijn twee verschillende eco-bestemmingen uitgekozen om te analyseren hoe het ecotoerisme in werkelijkheid wordt geëxploiteerd. Zorgt het ecotoerisme voor de beoogde positieve effecten op de biologische diversiteit en wordt de lokale bevolking wel betrokken bij de exploitatie van het ecotoerisme in deze gebieden? Het is hierbij de bedoeling dat de casestudies complementair zijn aan de andere data die is verzameld tijdens dit onderzoek. Hiermee wordt getracht een "tastbaarder" beeld te krijgen hoe het ecotoerisme wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders in Suriname.

Uitvoering en onderzoeksgebied

Voor de uitvoering van dit onderzoek zijn observaties gedaan op twee eco-bestemmingen. Hiervoor zijn twee tours geboekt bij een touroperator. Zo ben ik als onderzoeker in de rol van toerist naar deze gebieden vertrokken. Hierbij heb ik als onderzoeker met eigen ogen een beeld kunnen vormen of de principes van ecotoerisme worden bewerkstelligd door de belanghebbende stakeholders. De twee gekozen eco-bestemmingen zullen nu eerst kort worden beschreven:

Casestudie 1: Galibi natuurreserveaat

Het Galibi natuurreserveaat bevindt zich aan de Noordoost kust van Suriname, dit gebied wordt beschermd door Dienst 's Lands Bosbeheer. De toerist maakt in de maanden februari t/m begin augustus grote kans om schildpadden te zien, die eieren leggen op de zandbanken van Galibi. Hier komen vier soorten schildpadden die allen bedreigde diersoort zijn. Daarnaast komt de toerist in aanraking met de lokale bevolking, de Caraïben.

Casestudie 2: Eco en Cultural resort Berg & Dal

Deze eco-bestemming is gelegen in het tropisch regenwoud aan de oevers van de Suriname rivier, 85 kilometer ten zuiden van Paramaribo. Deze eco-bestemming is het eerste grote investeringsproject in de toerisme industrie in het binnenland van Suriname dat van de grond is gekomen door de private sector. De toerist kan hier meerdere activiteiten ondernemen zoals mountainbike, hiking-en kajak excursies, wandel- en vogelobservatie tochten en canopying.

Het grote verschil tussen beide eco-bestemmingen is dat het natuurreserveaat Galibi wordt beheerd door de overheid, waar de private sector overigens wel gebruik van mag maken

door tours aan te bieden naar deze bestemming. Het eco-cultural resort Berg & Dal is geen beschermd gebied en wordt beheerd door het bedrijf Kersten N.V, een grote onderneming in Suriname die in meerder sectoren actief is. Het is daarom interessant om te analyseren of er overeenkomsten en/of verschillen bestaan tussen beide eco-bestemmingen en wat de oorzaken hiervan zijn.

Tijdens de observaties op de twee eco-bestemmingen heb ik gelet op de drie aspecten waaraan duurzaamheid dient te voldoen volgens het WTO, zoals ik dit heb ervaren als onderzoeker tijdens mijn bezoek op locatie.

1. Maak optimaal gebruik van bronnen uit de omgeving dat een belangrijk element vormt voor toerismeontwikkeling, onderhouden van ecologische processen ten behoeve van het conserveren van natuurlijk erfgoed en de biodiversiteit
2. Respect voor de sociale/culturele authenticiteit van de plaatselijke bevolking, het conserveren van haar bestaande culturele erfgoed en traditionele waarden, en bijdragen aan intercultureel begrip en verdraagzaamheid
3. Zeker zijn van levensvatbare lange termijn economische activiteiten, het leveren van sociale/economische voordelen aan alle belanghebbenden, dat eerlijk is gedistribueerd, inclusief stabiele werkgelegenheid, inkomensmogelijkheden, sociale diensten voor de plaatselijke bevolking en bijdragen aan de armoedeverlichting.

Volgens Berkes (2007) is duurzaam ecotoerisme onmogelijk tenzij ontwikkelaars, planners en natuurbeschermers de drie bovengenoemde punten juist weten toe te passen, te promoten en in balans te laten zijn. Deze punten worden verduidelijkt in het management raamwerk voor ecotoerisme van Ross and Wall (1999). In hoeverre zijn de stakeholders in staat om de lokale bevolking te betrekken binnen ecotoerisme en biedt het mogelijkheden om de biologische diversiteit te beschermen? Op basis van de observaties tijdens de casestudie, en de primaire/secundaire data die is verzameld tijdens het onderzoek, wordt getracht een globale verkenning te doen over hoe het ecotoerisme wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders op het natuureservaat Galibi en het eco-cultural resort Berg & Dal.

Voor- en nadelen van de gehanteerde methode

Het voordeel van de gehanteerde methode is om als onderzoeker met eigen ogen te kunnen observeren en te analyseren hoe ecotoerisme in de praktijk wordt geëxploiteerd en of dit overeenkomt met de principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen.

Er zijn ook punten waar rekening moet worden gehouden met de uitvoering van deze methode. De resultaten zijn afhankelijk van de interpretatie van de onderzoeker die zijn ervaren op het tijdstip dat het onderzoek is uitgevoerd en is hiermee dus subjectief. Daarnaast ben je tijdgebonden aangezien de observaties plaats hebben gevonden tijdens het programma van de tour, hierdoor was het niet mogelijk om enquêtes of een interview af te

nemen onder de lokale bevolking. Wel heb ik opgemerkt dat de lokale bevolking afstandelijk was ten opzichte van de toerist/buitenstaander. Een langer verblijf op de locatie had wellicht dit probleem kunnen opvangen, maar ik heb hierbij mijn vraagtekens of dit euvel dan verholpen had kunnen worden. Graag had ik mij hierin willen verdiepen door mijn verblijf te verlengen, dit was helaas niet mogelijk i.v.m. de beperkte financiële middelen.

4. Suriname en de mogelijkheden voor ecotoerisme

Dit hoofdstuk zal achtergrondinformatie geven over Suriname als eco-toeristische bestemming. Zo zal worden ingegaan waarom ecotoerisme bij Suriname van toepassing is, waarom het land belang heeft bij ecotoerisme, hoe Suriname zich ontwikkeld als eco-bestemming en wat voor toeristen naar Suriname komen. Hierbij zal soms een vergelijking worden gemaakt met Costa Rica zoals deze in de literatuur is gevonden. Het land beschikt met haar tropische regenwouden over een enorme biodiversiteit. 5% van de totale biodiversiteit op aarde is hier gehuisvest (Honey, 1999). Een kwart van het landoppervlak kent een beschermd status. Costa Rica heeft internationaal gezien, de status verworven van een bekende eco-bestemming. Hierdoor wordt het vaak gebruikt als voorbeeld door andere landen (Honey, 1999). Dit komt omdat het ecotoerisme hier in vergelijking met andere ontwikkelingslanden veel eerder en nu dus verder is ontwikkeld. Het ecotoerisme heeft verschillende resultaten opgeleverd voor Costa Rica op het gebied van duurzame ontwikkeling. Zowel bemoedigende voordelen als nadelige gevolgen (Stem e.a., 2003). De informatie die zal worden weergegeven in dit hoofdstuk zal als context dienen voor de beantwoording van de vragen in hoofdstuk 5 van dit onderzoek.

4.1 Suriname een eco-bestemming?

“Het ontbreken van tropische zandstranden speelt het Surinaams toerisme parten. De enige mogelijkheid voor de toerismesector in de voormalige Nederlandse kolonie is het ecotoerisme. Uitbundige vegetatie, fraaie waterpartijen en de traditionele bevolking trekken een bescheiden hoeveelheid toeristen naar de binnenlanden” (van Mourik, juni 1998).

Dat Suriname niet over tropische zandstranden beschikt, sluit een bepaald soort toeristen uit. Dit blijkt uit een tekst in een reisgids. “Suriname is geen vakantieland bij uitstek voor de aanbieder van witte zandstranden, maar de reiziger die de moeite neemt het land te verkennen zal een ongerepte natuur aantreffen” (Tessa Leuwsha, 2005). Het grootste potentieel voor toerisme waarover Suriname beschikt is natuur (Toon Fey, 2008). Bij ecotoerisme is het natuurlijke element de belangrijkste attractie voor de eco-toerist. Met meer dan 85% van het Surinaams oppervlak dat is bedekt met regenwoud, rijk aan rivieren, watervallen, bergen en biodiversiteit beschikt Suriname over veel potentieel waarbij ecotoerisme kan worden uitgevoerd. Een aantal van deze natuurlijke gebieden in Suriname worden beschermd (zie paragraaf 4.2.1). De toerist zal wel moeite moeten nemen om de tropische regenwouden te bezoeken aangezien de infrastructuur naar de binnenlanden beperkt is. Nauwelijks 850 kilometer bestaat uit verhard wegdek, waarvan de kwaliteit nog veel te wensen overlaat (website ANWB). De enige hoofdweg is de tweebaansweg van Nieuw Nickerie aan de grens met Guyana naar Albina aan de grens met Frans Guyana. Twee plaatsen in het binnenland zijn toegankelijk (op bauxietwegen) met de auto. Dit zijn Brownsberg (100 km ten zuiden van Paramaribo), en Apoera (100 km ten zuiden van Nieuw Nickerie). De meeste andere plaatsen zijn bereikbaar met kleine vliegtuigen, die vertrekken vanaf de luchthaven Zorg en Hoop in Paramaribo. Deze vorm van transport is prijzig. Een

andere mogelijkheid om naar de binnenlanden af te reizen is per boot (korjaal) over de rivieren. Dit kan zijn charme hebben, maar zorgt wel voor een langere reistijd en minder comfort.

Dat het ontbreken van zandstranden Suriname parten speelt, doelt van Mourik op bestemmingen in Latijns Amerika en het Caribische gebied die dit wel bezitten. Deze bestemmingen worden gedomineerd door de zogenaamde 3S'en: Sea, Sand, Sun (D.B.Weaver & R. Schutler, 2001) en worden vaak geassocieerd met massatoerisme, waarmee het grote geld wordt verdiend. Toeristen zijn geïnteresseerd in een combinatie van attracties die gekoppeld kunnen worden naast het bezoek van het regenwoud. Hierdoor zijn in Midden-Amerika samengestelde tours ontstaan waarbij de toerist tijdens haar/zijn verblijf Mayaruïnes kan bezoeken, op het strand kan liggen, adventure activiteiten kan ondernemen, in aanraking kan komen met de inheemse cultuur en het regenwoud kan bezoeken (Weaver,1998) Het grote concurrerende nadeel voor Suriname als eco-bestemming ten opzichte van landen in Midden- en Zuid Amerika is het ontbreken van tropische zandstranden.

Wel beschikt Suriname over andere toeristische trekpleisters naast de grote hoeveelheid natuur, dit zijn de ongewone mix van Afrikaanse, Aziatische, Europese en Inheemse culturele elementen die uniek en verschillend zijn van de Zuid-Amerikaanse landen. Met deze verscheidenheid aan bevolkingsgroepen komt ook een veelheid aan talen en religies. Deze verscheidenheid van culturen wordt ook gebruikt door Stichting Toerisme Suriname (STS) op haar website en brochure met de slagzin: "Home of various cultures". Tijdens het bezoek aan de binnenlanden kan de toerist in contact komen met de bosnegers en/of indianendorpen die tamelijk exclusief Surinaams is. Een andere belangrijke attractie is het historisch centrum van Paramaribo, dit staat sinds 2002 op de wereld erfgoedlijst van de UNESCO staat.

Toerisme is dus afhankelijk van de natuurlijke-, sociale- en culturele bronnen waarover een land of regio beschikt en bepalen de keuze waarom een toerist kiest voor een bepaalde bestemming om naar toe te gaan (Coccosis, 1996). Suriname beschikt over unieke bronnen met haar grotendeels nog ongerepte regenwoud en de daarbij behorende diversiteit aan culturen, die uniek zijn ten opzichte van andere vakantiebestemmingen in de regio en daarom interesse kan wekken bij de toerist om voor Suriname als vakantiebestemming te kiezen.

4.2.Geografie Suriname

De oppervlakte van Suriname bedraagt ongeveer 163.265 km² en is hiermee vier keer zo groot als Nederland. Suriname behoort tot de Guyanaschild, een gebied ingesloten tussen de rivieren Orinoco in het westen en de Amazone in het oosten en zuiden. Dit Guyanaschild is een gesteente gevormd door vulkanische uitbarstingen in de oertijd en werd later min of

meer afgevlakt door verwerking en erosie. Ondanks de ligging in Zuid-Amerika maakt Suriname geen deel uit van het Zuid-Amerikaanse cultuur- en taalgebied, maar heeft meer Caribische invloeden. Door de ligging dicht bij de evenaar en de loodrechte dagelijkse zonnestand heeft Suriname een tropisch klimaat met een hoge luchtvochtigheid. De gemiddelde dagtemperatuur bedraagt 27C graden en 's nachts koelt het nauwelijks af. De gemiddelde neerslag in Suriname is ongeveer 2500 mm per jaar. Deze klimatologische omstandigheden verklaren dat het grootste deel van het land bedekt is met tropisch regenwoud.

Figuur 4.1: Landkaart Suriname bron: <http://www.infoplease.com/atlas/country/suriname.html>

4.3 Landschap en biologische diversiteit

Het landschap van Suriname is te verdelen in drie delen, van noord naar zuid. Eerst is er de vlakke kuststrook waar vrijwel alle bewoning en de in cultuur gebrachte gebieden te vinden zijn (85% van de totale Surinaamse bevolking woont in de kustvlakte). Daarna volgt de tamelijk vlakke en zandige savannestrook. Ten slotte, na ongeveer 50 kilometer (aan de oostkant) tot 150 kilometer (aan de westkant), begint het bergachtige binnenland, dat op enkele geologische rotsformaties en de Sipaliwini-savanne na, geheel bedekt is met tropisch regenwoud. Dit gedeelte beslaat maar liefst 80% (165,940km²) van de totale oppervlakte in Suriname. Suriname beschikt over meer regenwoud dan geheel Midden- Amerika samen.

De biologische diversiteit is hoog. Ter indicatie: 185 soorten zoogdieren, 668 vogelsoorten, 152 reptielsoorten, 95 amfibiesoorten, 6.135 plantensoorten en 1750 ongewervelde diersoorten. Deze enorme biodiversiteit kan worden ingezet als toeristisch product. Een aantal gebieden in Suriname worden beschermd. Dit zal worden beschreven in paragraaf 4.4

4.4 Beschermd gebieden in Suriname

Een beschermd gebied is een gebied, dit kan land of zee zijn, met als hoofddoel bescherming en onderhoud te waarborgen van de biologische diversiteit en de natuurlijke- en culturele geassocieerde bronnen die het gebied rijk is, gemanaged door legale of andere effectieve middelen (World Conservation Union, 1994). Doordat de focus ligt op het behoud van de natuurlijke omgeving, bieden beschermde gebieden een mogelijkheid voor ecotoerisme. Op deze locaties vinden dan ook vaak eco-toeristische activiteiten plaats (Weaver,1998).

Suriname 's natuurbescherming is geworteld in de Nederlandse traditie en dateert uit de jaren vijftig in de 20^e eeuw. 21.398 vierkante kilometers, 13% van het totale landoppervlak heeft een beschermd status. Dit zijn de 11 natuurreservaten, het natuurpark en de 4 MUMA's. Daarnaast zijn er voorgestelde natuurreservaten en bosreservaten die zijn opgenomen in de lijst van beschermde gebieden (Mohadon e.a. 2002)

Figuur 4.2: Beschermd gebieden in Suriname. Schaal onbekend. Bron: STINASU

Het beheer van de reservaten is wettelijk opgedragen aan het Hoofd van Dienst 's Lands Bosbeheer, die op zijn beurt het dagelijks beheer laat uitvoeren door de afdeling natuurbeheer. De MUMA's bevinden zich in de kustzone en zijn een belangrijk gebied voor verscheidene vis- en garnaalsoorten die hier hun eieren leggen, deze gebieden worden beschermd om te voorkomen dat de populaties hier niet dalen. Het natuurpark wordt door STINASU van het Hoofd 's Land Bosbeheer gehuurd en managed dit park. Andere belangrijke taken van STINASU zijn het promoten van onderzoek, natuureducatie en ecotoerisme in de beschermde gebieden. In zes van deze beschermde gebieden worden toeristische activiteiten ondernomen; Het Brownsberg natuurpark, Raleighvallen in het Suriname Natuurreservaat, Matapica (onderdeel van het Noord- Commewijne/ Marowijne Bijzonder Beheersgebied), het Boven Cousewijne natuurreservaat, het Bigi Pan gebied en het

natuurreservaat Galibi. In het natuurreservaat Galibi is in dit onderzoek een casestudie uitgevoerd. Het eco-cultural resort Berg & Dal waar ook een casestudie is uitgevoerd bevindt zich niet in een beschermd gebied en wordt beheerd door een privaat bedrijf. In paragraaf 5.3 van dit onderzoek zal duidelijk worden wat hiervan de gevolgen zijn voor het managen van eco-site.

Het Centraal Suriname reservaat, met een oppervlakte van 1,6 miljoen hectare is in 1998 ontstaan door een samensmelting van de bestaande reservaten Raleighvallen, Tafelberg en Eilerts de Haan gebergte en de daarbij tussenliggende gebieden. Een reden om deze drie gebieden te laten samensmelten komt omdat het op deze manier in aanmerking kon komen om opgenomen te worden op de werelderfgoedlijst van UNESCO. Hierbij heeft Conservation International een belangrijk aandeel in gehad (interview CI) Twee jaar na de aanstelling van dit reservaat, is het opgenomen op de wereld erfgoed lijst van de UNESCO. Dit reservaat is nu één van de grootste natuurreservaten op het Zuid-Amerikaans continent en misschien ook wel het grootste ongerepte tropisch reservaat van de wereld. De site omvat belangrijke verticale reliëf en bodemgesteldheid, deze hebben geleid tot een verscheidenheid van ecosystemen. De grootte van de site en ongestoorde staat (in het algemeen zeer zeldzaam voor bossen en parken in de Amazone) en de bescherming van de gehele Coppename waterscheiding, zal het ecosysteem op de lange termijn blijven functioneren. Daarnaast bevat de site een grote diversiteit van plant- en diersoorten, waarvan veel endemisch zijn en wereldwijd worden bedreigd (website Unesco). In hoofdstuk 5 zal verder worden ingegaan hoe de beschermde gebieden wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders in Suriname en wat voor gevolgen dit heeft voor de status van de ecosystemen.

4.5 Beheer en toerisme in beschermde gebieden

De bescherming van natuurlijke gebieden in combinatie met toerisme dat impact kan hebben op de omgeving is tweeslachtig. Veel parksystemen, zoals in Costa Rica, werden op non-profit basis opgezet maar zijn tegenwoordig steeds vaker afhankelijk van inkomsten die voortvloeien uit toerisme (Lawton, 2001). Dit is tegenstrijdig omdat de essentie van een beschermd gebied is om de omgeving zo goed mogelijk te behouden en dit dient niet te worden bedreigd door economische belangen zoals toerisme. Toch kan het ecotoerisme een goed alternatief zijn om de natuurlijke gebieden te beschermen ten opzichte van andere vormen van economisch gewin die een negatieve impact kunnen hebben op de natuurlijke omgeving zoals houtkap en mijnbouwactiviteiten. Echter, intensieve toerisme activiteiten kunnen ook negatieve impact hebben op de omgeving indien het niet goed wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders, hierbij wordt een voorbeeld aangehaald door Weaver (1998) van het Manuel Antonio National Park in Costa Rica. De grote toerismestroom had op een gegeven moment negatieve gevolgen voor de ecosystemen in dit park. Voorwaarden om een gebied te kunnen beschermen is adequate planning vanuit de overheid. Dit was in ieder geval op dat moment in Costa Rica niet het geval. Zo waren de entreegelden die werden gevraagd bij de toerist erg laag, waardoor onvoldoende financiële

middelen beschikbaar waren om dit weer te herinvesteren in het beschermde gebied (Baez and Rovinski, 1992). Door het gebrek aan financiële middelen vanuit de overheid om de beschermde gebieden te onderhouden en te managen was de regering afhankelijk van vrijwilligers en buitenlandse donaties (Weaver & Schutler, 2001). Zelfs als de inkomsten vanuit toerisme zullen toenemen, zal Costa Rica problemen ondervinden om dit tekort te verhelpen (Roberts and Thanos, 2003). Hieruit wordt duidelijk dat de overheid op het gebied van management beperkingen kent, vooral door het gebrek aan financiële middelen. De gevonden literatuur over dit obstakel is verouderd. Toch is deze informatie relevant voor Suriname als eco-bestemming omdat het ecotoerisme hier pas later op gang is gekomen. Zie hiervoor paragraaf 4.7.

Goed management voor de ontwikkeling van ecotoerisme in natuurgebieden is van groot belang om de negatieve effecten van toerisme te minimaliseren. Hierbij biedt het beschermde gebied een locatie van hoge kwaliteit dat geen impact kent van andere sectoren behalve toerisme. Terwijl ecotoerisme inkomsten genereert, de impact minimaal is voor de omgeving en de toerist (groeïende behoefte naar de beleving van de natuurlijke omgeving) het gebied kan bezoeken. De ideale en wenselijke relatie dat toerisme met het beschermde gebied heeft werkt dan symbiotisch. Het is alleen de vraag of de stakeholders in een minder ontwikkeld land als Suriname in staat zijn om dit te bewerkstelligen aangezien een bestemming als Costa Rica, die bekend staat om haar ecotoerisme op dit gebied ook problemen ondervindt. In hoofdstuk 5 van dit onderzoek zal worden gekeken wat er wordt gedaan op beleidsterrein op het gebied van ecotoerisme en zal er worden ingezoomd op twee eco-bestemmingen in Suriname om te kijken of het ecotoerisme in de praktijk inderdaad symbiotisch werkt zoals het in theorie zou moeten zijn.

4.6 Het belang van ecotoerisme in Suriname

Voor een minder ontwikkeld land als Suriname kan ecotoerisme een welkome aanvulling zijn voor de economie. De economie in Suriname wordt gedomineerd door de mijnindustrie met export van bauxiet, goud en olie, dat goed is voor 85% van de export en 25% van de overheidsinkomsten. De prijsfluctuatie van deze mineralen maakt de Surinaamse economie erg kwetsbaar (CIA factbook). Naast deze economische kwetsbaarheid zijn deze activiteiten ook niet altijd even goed voor de ecologie in Suriname. Dit blijkt ook uit een rapport van het Nationaal Instituut voor milieu en ontwikkeling in Suriname (NIMOS website, bezocht september 2010) die onderzoek heeft gedaan naar de effecten van goudwinning in Suriname.

In het binnenland zijn op dit moment ongeveer 12.000 gouddelvers werkzaam in de kleinschalige mijnbouw. De meeste goudvelden liggen in de districten Sipaliwini en Brokopondo. Goud is een edelmetaal waarmee veel geld kan worden verdiend. Waar velen echter niet stil bij staan is dat dit edelmetaal een bepaalde prijs van mens en natuur vraagt die niet uit te drukken is in geld. De meeste werknemers hiervan zijn illegaal, d.w.z. dat zij

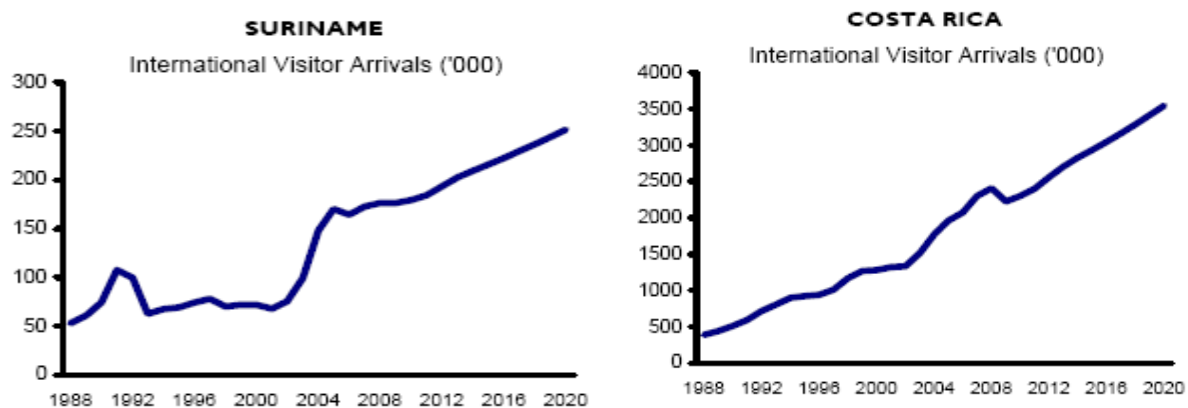
van de overheid geen vergunning hebben om te delven. De ontginning van goud heeft negatieve gevolgen voor de mens en het milieu. Ten eerste vindt aantasting van biodiversiteit plaats bij ontbossing waardoor dieren in het gebied wegtrekken. Ten tweede vindt aantasting van biodiversiteit plaats bij waterverontreiniging waardoor er afsterving van het leven in het water plaatsvindt. Ten derde vindt aantasting van biodiversiteit plaats door verhoogde concentraties van methykwik in het water dat zorgt voor vergiftiging van vissen en visetende zoogdieren en reptielen. Symptomen van methykwik kunnen zijn verminderde voortplanting, afwijkende groei, afwijkend gedrag en in bepaalde gevallen zelfs de dood. Zoals de biodiversiteit wordt aangetast, wordt de gezondheid van de mens ook in gevaar gebracht door het eten van vissen met verhoogde gehalten methykwik. Gemeenschappen die afhankelijk zijn van een vis dieet kunnen op den duur gezondheidssymptomen vertonen zoals verminderde voortplanting, schade aan het zenuwstelsel en afwijkende groei,

In het *“country strategy paper and National Indicative paper for the period 2008-2013”* dat in 2008 was opgesteld door de regering van Suriname en door de Europese commissie wordt gesteld dat duurzame ontwikkeling het belangrijkste doel is voor de economische ontwikkeling van Suriname. Uit dit rapport blijkt dat conservatie van de biodiversiteit en de bescherming van het unieke binnenland en de kustvlakte een hoge prioriteit hebben in de meeste lagen van de politieke en maatschappelijke organisaties. Hierbij dient het duurzaam gebruik van de cultuur, de inheemse bevolking en de natuurlijke hulpbronnen worden verbeterd. Dit houdt in dat illegale praktijken (zoals mijnwinning) worden tegen gegaan, de impact dat grote bedrijven (zoals: oliemaatschappij) op milieu wordt gereduceerd, het beschadigde milieu wordt herstelt en het belangrijkste voor dit onderzoek: dat ecotoerisme wordt gepromoot als een belangrijke duurzame economische sector dat inkomen kan genereren voor het land. De overheid bestempelt toerisme daarom ook als een sector dat prioriteit verdient. (Suriname Business Forum & European Commission Delegation, 2008). Door de groeiende, globale belangstelling voor ecotoerisme en het grote natuurlijke areaal waarover Suriname beschikt kan het ecotoerisme een goede oplossing zijn om deze duurzame ontwikkeling te bereiken. Uit deze documenten blijkt dat het ecotoerisme bij de Surinaamse overheid prioriteit heeft. Dit is een goede zaak aangezien de overheid een belangrijke stakeholder is bij het managen van ecotoerisme. Nu is het de vraag welke activiteiten de overheid onderneemt om de principes van ecotoerisme te bewerkstelligen. Antwoord op deze vraag zal worden gegeven in hoofdstuk 5 van dit onderzoek.

4.7 Ontwikkeling toerisme Suriname

Er is vanaf 2000 een duidelijke groei te zien in het aantal aankomsten van bezoekers naar Suriname. Opvallend is dat tussen 2000 en 2005 het aantal aankomsten zelfs bijna is verdubbeld van ongeveer 75.000 in 2000 naar iets meer dan 150.000 in 2005. Tussen 2005 en 2010 is het aantal aankomsten licht gegroeid met een kleine dip in 2008. Een oorzaak van deze dip kan zijn, de economische crisis waardoor mensen minder geld hebben te besteden om te gaan reizen. De verwachting voor 2020 is dat het aantal aankomsten zal blijven

stijgen. Uiteindelijk is het absolute aantal bezoekers dat naar Suriname afreist gering als je dit vergelijkt met Costa Rica.

Figuur 4.3 Aantal aankomsten in Suriname en Costa Rica tussen 1988-2020. (Bron: WTTC)

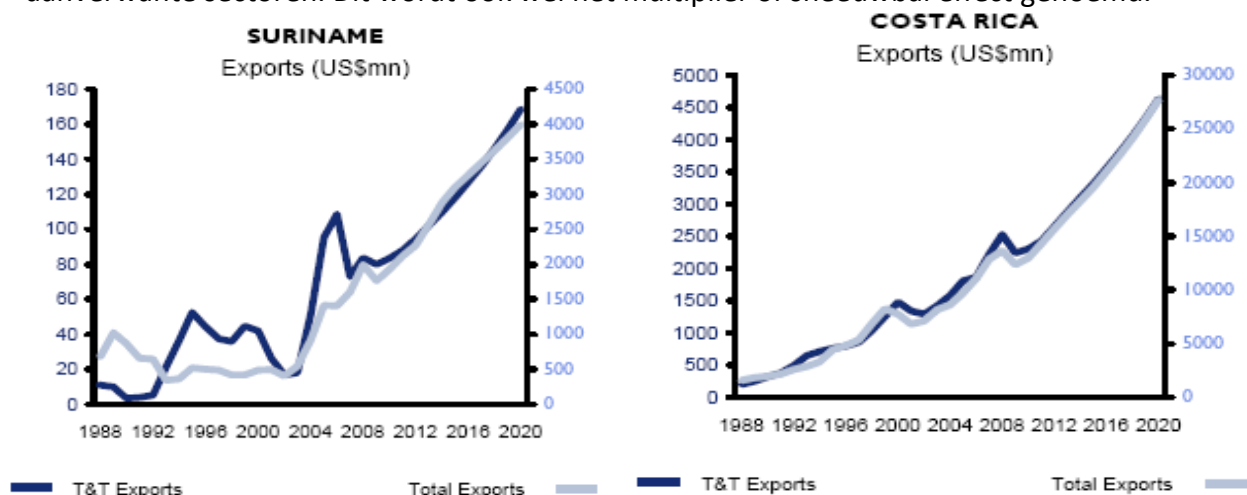
De grafiek van Costa Rica laat van 1988 t/m 2008 bijna een lineaire stijging zien van 500.000 bezoekers in 1988 naar bijna 2,5 miljoen in 2008. De aanwezigheid van instellingen als the Costa Rican Institute of Tourism (ICT), Organization for Tropical Studies (OTS) en the Institute for Biodiversity (INBIO) hebben een belangrijke rol gehad voor Costa Rica in het creëren van het imago als eco-toeristische bestemming in het buitenland (Inman, 1998). Onderzoek en publicaties van onderzoekers die werkzaam waren bij deze instellingen hebben dit imago van Costa Rica versterkt waardoor deze bestemming aantrekkelijk werd voor eco-toeristen (Rovinsky, 1993). De groei werd ingezet in de jaren 1980 toen het toerisme werd ondersteund door de regering die werd geassisteerd door het USAID, de Wereldbank en het IMF. Vanaf de jaren '80 begon de regering serieus te investeren in toerisme, met het reorganiseren en het investeren van nationaal tourism board, The Costa Rican Tourism Board (ICT) (Honey, 1999, p. 133). Hierbij investeerde de regering flink in ecotoerisme en in 1984 werd de wetgeving aangepast, die zorgde voor prikkels en belastingvoordelen voor hotels, luchtvaartmaatschappijen, autoverhuurbedrijven en reisbureaus (Honey, 1999).

De toerismestroom naar Suriname kwam pas, rond het jaar 2000 op gang. Opvallend is dat Suriname in de jaren '70 van de 20e eeuw één van de leiders was op het gebied van tropisch bostoerisme in de regio, zelfs voor Costa Rica, aldus Russel Mittermeier, president Conservation International (De Ware Tijd, 2007). Helaas zijn hiervoor geen cijfers te achterhalen. Waarom de groei van toerisme eind 1970 in Suriname is gestopt en pas in 2000 weer is gestegen heeft een aantal oorzaken. Van 1980 tot 1989 was Suriname een dictatuur onder leiding van Desi Bouterse. Hierdoor was veel politieke onrust. Dit tot in tegenstelling in Costa Rica. In de jaren negentig is de politieke situatie in Suriname langzaam gestabiliseerd en is de economische groei op gang gekomen. Tijdens deze periode herstelde de toerisme sector zich toen het ministerie van transport, communicatie en toerisme werd gecreëerd. Dit ministerie heeft in 1996 Stichting Toerisme Suriname (STS) opgericht als

centrale instantie voor het ontwikkelen van de toeristische sector. Met financiële steun van de Europese Unie werd de STS omgezet in een autonoom toerisme autoriteit. Het is opvallend dat Suriname net als Costa Rica steun heeft gehad van buitenlandse organisaties om het toerisme te stimuleren. Een reden waarom het aantal aankomsten vanaf 2000 zo enorm is gegroeid kan komen door de politieke stabiliteit en het instellen van STS in 1996 dat d.m.v. marketing het toerisme heeft gepromoot op bijvoorbeeld internationale beurzen (Interview, STS)

Door de groeiende toeristenstroom worden er ook meer banen en buitenlandse valuta gegenereerd. Deze trend heeft in de afgelopen 10 jaar ook effecten gehad op de toerismesector. Zo is het aantal hotels met 200% toegenomen, het aantal touroperators met meer dan 170% en het aantal reisagenten met ongeveer 100%. (Persbericht vakantiebeurs 2009, uitgegeven door STS). Dit wordt ook verduidelijkt door de resultaten uit de enquêtes die zijn gehouden onder de 27 touroperators in Suriname. Uit de afgenomen enquêtes onder de 27 touroperators blijken 19 van de 27 bedrijven 10 jaar of minder te bestaan, dit is ongeveer 70%. 13 van de geënquêteerde touroperators blijkt zelf 5 jaar of minder te bestaan, dit is ongeveer 48%. De groei van de toerismestroom heeft dus een flinke invloed gehad op het ontstaan van nieuwe touroperators.

De groei van buitenlandse valuta, dat door middel van toerisme wordt gegenereerd is ook duidelijk te zien in de onderstaande grafieken. De donkerblauwe lijn en de cijfers aan de linkerkant van de grafiek geven de cijfers in US dollars weer die worden gegenereerd door de toerismesector. Omdat toerisme van invloed is op alle economische sectoren is hiervoor ook data beschikbaar. De cijfers van de toerismesector zijn hierbij inbegrepen. Dit wordt weergegeven met de lichtblauwe lijn, de cijfers aan de rechterkant van de grafiek weergegeven de export dollars die bij deze lichtblauwe lijn horen. Vanaf 2000 laat Suriname een duidelijke stijging zien voor het genereren van buitenlandse valuta dat is veroorzaakt door het toerisme. Bij Costa Rica is er vrijwel alleen maar een lineaire lijn te zien. Hieruit kan worden geconcludeerd dat toerisme van directe invloed is op zowel de toerisme sector als de aanverwante sectoren. Dit wordt ook wel het multiplier of sneeuwbal effect genoemd.

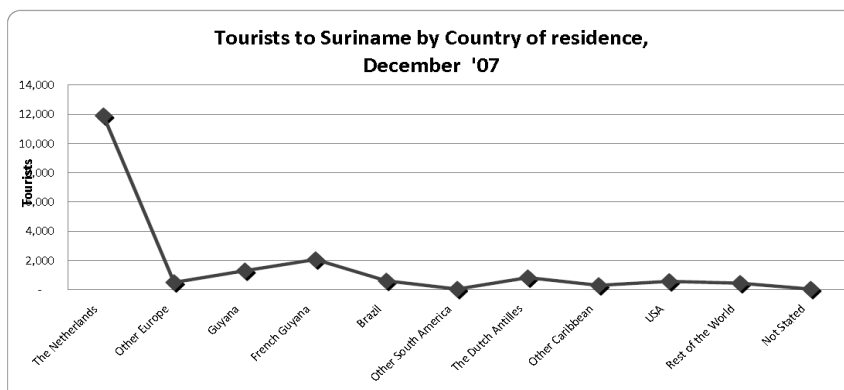
Figuur 4.4 export cijfers door toerisme in Suriname en Costa Rica tussen 1988-2020. (Bron:WTTTC)

Het toerisme is dus voor beide landen op economisch gebied van belang. Voor Costa Rica is het toerisme zelfs één van de belangrijkste economische sectoren geworden.

Het schaalniveau kan van invloed zijn op de effecten van toerisme. Een groter schaalniveau kan veel voordelen opleveren maar ook meer nadelen (Stern et al, 2003) Hiermee doelt Stern op de positieve economische effecten en de negatieve effecten op de natuurlijke omgeving. De groei van bezoekers vraagt om afvalverwerking faciliteiten, alleen ontbreken deze vaak (Stern et al.2003). Bij Costa Rica kan daarom de vraag worden gesteld, of bij de groei van bezoekers aantallen nog wel gesproken kan worden van ecotoerisme met haar achterliggende filosofie en hoe dit in de praktijk uitpakt (Weaver, 1998). In paragraaf 4.3 is het Manuel Antonio National Park in Costa Rica aangehaald dat de groeiende toerismestroom negatieve effecten heeft gehad voor de omgeving. Vooral begin van de jaren '90 toen de toeristenstroom flink op gang kwam in Costa Rica waren er vooral op dat moment problemen op het gebied van management om de negatieve effecten op het milieu te reduceren. Het aantal toeristen dat naar Suriname komt is nog kleinschalig waardoor de impact op de omgeving nog niet zo groot is als dit bij Costa Rica het geval is. Dit neemt niet weg dat de belanghebbende stakeholders in haar managementbeslissingen wel rekening moet houden met de duurzaamheid aspecten waaraan ecotoerisme dient te voldoen.

4.8 Herkomst van toerist

Er is een duidelijke groei te zien de afgelopen 10 jaar in het aantal toeristen dat Suriname aandoet, maar waar komt de toerist vandaan? Opvallend veel toeristen die naar Suriname komen zijn afkomstig uit Nederland. Uit gegevens blijkt dat in 2009 ongeveer 54% van de bezoekers uit Nederland afkomstig was. In 2008 was dit 59% en in 2007 zelfs 62%. Een oorzaak van deze daling is, dat het aantal Nederlanders dat naar Suriname komt is afgenomen en het aantal bezoekers uit andere landen is toegenomen. Onderstaande grafiek van december 2007 geeft een indicatie hoe de verhouding ligt van het aantal toeristen dat uit Nederland komt in vergelijking met andere landen. Hierbij moet worden opgemerkt dat december naast augustus de drukste maanden zijn.

Figuur 4.5: Toeristen die in December 2007 naar Suriname kwamen. (Bron: Monthly bulletin on tourism statistics, Stichting Toerisme Suriname)

De reden waarom het grootste gedeelte van de bezoekers uit Nederland komt is de historische band met Suriname, dit komt door het koloniale verleden. Daarnaast zijn er maar een beperkt aantal vliegroutes vanuit andere landen die aanvliegen op vliegveld Zanderij waardoor Nederland nog steeds een dominante markt is. Er zijn namelijk maar twee maatschappijen die op Paramaribo vliegen. Dit zijn SLM en KLM. Deze maatschappijen hebben vliegroutes op: Amsterdam (Nederland), Belem (Brazilië), Georgetown (Guyana), Boa Vista (Kaap Verde) Miami (Verenigde Staten), Curaçao en Aruba. Vestor (Vereniging van Surinaamse touroperators) bevestigt dat het beperkte aantal vliegroutes en de relatief hoge ticketprijs een belemmering zijn voor de ontwikkeling van toerisme in Suriname (Interview Vestor). Dit verklaart dan ook waarom de toerismestroom veel lager is ten opzichte van Costa Rica. Uit de enquêtes onder de touroperators blijkt ook dat deze bedrijven zich vooral focussen op de Nederlandse toerist aangezien maar zes van deze bedrijven samen werken met buitenlandse organisaties (hier is Nederland niet bij inbegrepen). Andere beperkingen zijn de mogelijkheden voor cruisetourisme. Er is geen infrastructuur om cruiseschepen te kunnen ontvangen. En is de concurrentie van andere eco-toeristische bestemmingen in de regio groot. Naast Nederland kan er echter een kleine groei komen vanuit andere landen behalve Nederland, door de uitgave van de populaire reisgidsen uitgever Lonely Planet, die Suriname bestempeld als één van de "hotspots" om naar toe te gaan in 2010 (telegraaf, 02-11-09). Deze publiciteit kan ook de aankomende jaren nog gevolgen hebben voor de toeristenstroom.

4.8 Doel bezoek toerist

In onderstaande figuur 4.6 valt af te lezen dat de meeste bezoekers naar Suriname komen om familie en vrienden te bezoeken (VFR) dit was in 2009 49% van de bezoekers. De voorgaande jaren lag dit percentage nog hoger en is tussen 2005-2009 zelfs de grootste groep bezoekers. Een reden hiervoor is dat veel van de Nederlandse bezoekers van Surinaamse afkomst zijn en nog familie en/of vrienden in Suriname heeft wonen. De vraag die hierbij kan worden gesteld of dit een doelgroep is met potentieel voor ecotoerisme. Dit zal verder worden uitgewerkt in de resultaten uit de enquêtes onder toeristen en de twee casestudies die zijn uitgevoerd tijdens dit onderzoek. De belangrijkste groep voor het toerisme en die eco-sites zullen bezoeken in Suriname zijn waarschijnlijk degenen die komen voor vrijetijd, recreatie en vakantie. Dit is de tweede groep in grootte, als het gaat om aantallen. Een andere groep die interessant is voor ecotoerisme en die eco-sites bezoeken zijn degenen die naar Suriname komen voor hun studie/stage. Deze doelgroep zit vaak voor een langere tijd in Suriname en heeft daarom de mogelijkheid om meerdere eco-sites te bezoeken tijdens zijn of haar verblijf.

Purpose of visit	2005	2006	2007	2008	2009
Visit family & Friend	90279	87511	91539	75270	73763
Transit/ Stopover	2723	2367	2826	3671	3973
Study	1507	1487	1995	1892	1591
Leisure, Recreation, Holiday	43576	39726	42733	44155	45612
Business/ Conference	14500	14392	15253	14341	13158
<i>Other purpose</i>	<i>8076</i>	<i>8915</i>	<i>12735</i>	<i>11382</i>	<i>12598</i>
Annual Total	160661	154398	167081	150977	150695

Figuur 4.6 Doel van toerist die Suriname aandoet 2005-2007. (Bron: Tourism Statistics, Stichting toerisme Suriname)

4.9 Conclusie

Suriname beschikt over een grote hoeveelheid aan natuurlijke bronnen die aantrekkelijk kunnen zijn voor eco-toeristen en kunnen worden ingezet voor het ecotoerisme. De gebrekkige infrastructuur vormt alleen een belemmering om bepaalde bestemmingen te bereiken. De toerismestroom is sinds het jaar 2000 verdubbeld maar is in vergelijking met Costa Rica nog erg kleinschalig. Dit komt mede door de beperkte toegankelijkheid (vliegroutes, cruisetourisme, visumplicht). Hier liggen mogelijkheden om de toerismestroom te doen stimuleren en economische voordelen te genereren zoals dit Bij Costa Rica het geval is. Omdat de impact van toerisme minimaal is, zijn adequaat management en financiële middelen van belang. Suriname beschikt over een groot percentage aan beschermde gebieden. Een aantal hiervan worden ingezet voor ecotoerisme. In Costa Rica is gebleken dat de overheid soms niet in staat is om deze gebieden te beschermen door inadequate planning en gebrek aan financiële middelen. Hiervoor waren buitenlandse donaties nodig. Dit kan komen omdat het een minder ontwikkeld land is. Een probleem dat zich voor een minder ontwikkeld land als Suriname ook kan voordoen. In dit hoofdstuk is ook duidelijk geworden dat de overheid duurzame ontwikkeling als belangrijkste doel is voor economische ontwikkeling. Maar wat voor voorwaarden worden hiervoor gecreëerd door de overheid? En wat doen NGO's en de private sector in de toerismesector om duurzaamheid te bewerkstelligen? In hoofdstuk 5 zullen deze stakeholders samenkomen en zal inzichtelijk worden gemaakt welke mogelijkheden en beperkingen er op dit moment zijn om het ecotoerisme in Suriname te managen.

5. Ecotoerisme en haar stakeholders, de huidige stand van zaken

Dit hoofdstuk is ingedeeld in drie delen. Dit is gedaan op basis van de drie deelvragen die zijn opgesteld in hoofdstuk één van dit rapport. Zo zal in paragraaf 5.1 op macro niveau in kaart worden gebracht hoe het ecotoerisme wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders. In paragraaf 5.2 zal worden onderzocht wat het profiel is van de toerist die Suriname bezoekt, welke eco-bestemmingen populair zijn en hoe het de eco-bestemmingen die zijn bezocht heeft ervaren. Als laatste zal in paragraaf 5.3 op micro-niveau twee eco-bestemmingen worden onderzocht hoe het ecotoerisme wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders en wat de invloed hiervan is op de omgeving. Met behulp van het beantwoorden van deze deelvragen zal uiteindelijk een antwoord kunnen worden gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek.

5.1 Hoe het ecotoerisme in Suriname door haar stakeholders wordt gemanaged volgens het model van Ross & Wall

Volgens het model van Ross & Wall is een "gunstig" institutioneel milieu van cruciaal belang voor het bewerkstelligen van succesvol ecotoerisme. Hiervoor is een belangrijke rol weggelegd voor de overheid. De overheid dient beleidsplannen te maken om kaders neer te zetten met de behorende controlemechanismen zodat het ecotoerisme door de private sector en de lokale bevolking juist wordt gemanaged en geëxploiteerd in de daarvoor bestemde gebieden. Maar wat voor beleidsplannen zijn door de overheid in Suriname opgesteld? Daarnaast zal worden gekeken wat de uitvoerende organisaties vanuit de publieke sector doet om het ecotoerisme te managen, zoals het tourism board STS en de natuurbescherming organisatie STINASU. Wat zijn hiervan de gevolgen voor stakeholders uit de private sector hoe het ecotoerisme wordt gemanaged, is er sprake van greenwashing? En is een minder ontwikkeld land als Suriname net als Costa Rica afhankelijk van financiële steun van o.a. NGO's om haar beschermde gebieden te onderhouden en te managen. In deze paragraaf zal worden getracht de verschillende invalshoeken van de stakeholders te belichten. Hierdoor kan een samenhangend geheel worden geconstrueerd. Waarin zijn de stakeholders complementair aan elkaar en waar liggen de belangen en conflicten? Hiermee zullen de knelpunten en mogelijkheden aan het daglicht komen hoe ecotoerisme op dit moment wordt gemanaged door de verschillende stakeholders in Suriname. De beschrijving en analyse is naast secundaire data die hiervoor is verzameld, gebaseerd op de interviews die zijn gehouden met de belanghebbende stakeholders en enquêtes onder touroperators.

5.1.2 Overheid (beleid en wetgeving) Ministerie van TCT

Uitgangspunt voor het te voeren toerismebeleid is duurzame benutting van natuur en cultuur, dat wil zeggen met respect voor en bescherming van de rechten in het bijzonder de Inheemsen en Marrons en met het behoud van de biodiversiteit en sociale culturen. Op deze basis zullen unieke toerismeproducten worden ontwikkeld die het Surinaamse volk in staat stellen zijn eigen erfgoed, creativiteit en fysieke omstandigheden te commercialiseren om zo ook uitgesloten delen van het volk en de binnenlandse bewoners weer effectief te betrekken

bij de economie (Meerjaren ontwikkelingsplan Suriname 2006-2011). Dit is natuurlijk de wenselijke situatie die voldoet aan de principes van ecotoerisme, maar welke voorwaarden worden door de overheid geschept om deze te bewerkstelligen?

In het meerjaren ontwikkelingsplan 2006-2011 wordt erkend dat er een aantal zwaktes zijn voor het ontwikkelen van duurzaam toerisme en dat deze dienen te worden aangepakt. Een belangrijke voorwaarde die ontbreekt voor het managen van ecotoerisme is adequate wet en regelgeving en het ontbreken van uniforme kwaliteitsnormen ten aanzien van accommodatie en infrastructuur. Opmerkelijk is dat dit probleem ook al werd aangekaart in het meerjaren ontwikkelingsplan van 2001-2005 dat was opgesteld door de toenmalige regering. Opvallend is dat er sinds 2000, alweer 11 jaar geleden, nog niets met dit knelpunt is gedaan. Dit komt waarschijnlijk omdat de politiek in Suriname met problemen heeft te kampen op het gebied van transparantie en betrouwbaarheid. In het travel & tourism competitiveness report 2009 (World Economic Forum) scoort Suriname dan ook niet goed op het gebied van regelgeving met de daarbij behorende controles voor de toerismesector. Van de 133 landen die zijn onderzocht in dit rapport wordt Suriname gerangschikt op de 129^e plaats. In vergelijking met Costa Rica, dit land wordt gerangschikt op de 48^e plaats. Een reden hiervoor kan zijn dat de toerismesector verder is ontwikkeld dan Suriname. Zie hiervoor de groeicijfers die zijn beschreven in paragraaf 4.7. Daarnaast zijn er ook budgettaire beperkingen die het niet altijd mogelijk maakt om projecten op te zetten (*country strategy paper and National Indicative paper for the period 2008-2013, Government Suriname & European Commission, 2008*). Hieruit blijkt dus dat Suriname als minder ontwikkeld land afhankelijk is van buitenlandse financiële steun om eco-toeristische activiteiten op te zetten. Dit zal ook blijken uit de analyses die zijn gedaan bij de uitvoerende overheidsorganen STS en STINASU.

Zonder wetgeving kunnen geen standaarden worden gesteld met de daarbij behorende controle op bijvoorbeeld particuliere initiatieven die ecotoerisme aanbieden maar dit in werkelijkheid niet gebeurt. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de biologische diversiteit en de lokale bevolking die niet profiteert van de economische voordelen. Volgens het managementraamwerk voor ecotoerisme van Ross & Wall is dit wel voorwaarde om "succesvol" ecotoerisme te bewerkstelligen. Dit probleem wordt erkend door de heer Boedha, stafmedewerker van het ministerie van TCT (interview) die stelt dat deze wet er moet komen. Er is een concept toerismewet ontwikkeld die is samengesteld met input van de NGO's en de private sector. Door de participatie van de stakeholders en daarbij behorende kennis en invalshoeken kan een breed draagvlak worden gecreëerd over de te volgen strategie. Deze wet dient nog te worden goedgekeurd door de nieuwe regering maar gezien de politieke historie over dit onderwerp is het maar afwachten wanneer deze wet er daadwerkelijk zal komen.

Op dit moment ligt de verantwoordelijkheid bij het uitvoeren van ecotoerisme dus voornamelijk bij de NGO's, de private sector en de lokale bevolking. Echter bevinden zich binnen deze groepen stakeholders ook organisaties en personen die activiteiten ondernemen die het minder nauw nemen met de principes van ecotoerisme. Dit kunnen ze ook ongestraft doen omdat hier geen standaarden voor zijn geformuleerd door de overheid met de daarbij behorende controlemechanismen. Daarnaast kan dit imagoschade opleveren voor de andere stakeholders die wel volgens de principes van ecotoerisme te werk gaan. Het ontbreken van een toerismewet met de daarbij behorende kaders kan dus als een grote beperking worden gezien. Dit zal verder worden verduidelijkt bij de analyse van de andere stakeholders in dit onderzoek.

5.1.3 Overheid (uitvoerend) Tourism Board STS

De werkmarm van het ministerie van Transport Communicatie en Toerisme is Stichting Toerisme Suriname (STS) en dient het beleid te implementeren. In 1996 is het STS als tourismboard in het leven geroepen toen het eerste toerismeprogramma werd gefinancierd door de Europese Unie.

Het bestuur van STS bestaat uit vertegenwoordigers van de private sector en de overheid. Het doel van STS is het aanscherpen van samenwerkingsverbanden tussen de overheid, NGO's en het bedrijfsleven. Het probleem van STS is dat het niet wordt erkend als tourismboard, wat het wel zal moeten zijn. Dit komt volgens dhr Boedha, stafmedewerker van het ministerie van TCT (interview) omdat er belangen zijn vanuit de overheid en de private sector. Hierdoor ontstaat er een patstelling. Met de goedkeuring van het concept-toerismewet kan het STS mandaat krijgen om de standaarden te implementeren en deze te controleren. Met dit mandaat zal Stichting Toerisme Suriname worden erkend als tourism board. Dit mandaat is ook hard nodig. Uit het rapport van de Inter American Development Banc (2005) blijkt dat sommige touroperators die reizen naar het binnenland aanbieden en die zogenaamd "eco-toeristische" activiteiten aanbieden niet altijd ecologische georiënteerd zijn. Hierbij is dus sprake van greenwashing. Zelf heb ik dit tijdens het veldwerk in Suriname ook meegemaakt. Er zijn op dit moment zogenaamde touroperators actief die toeristen "hosselen" op straat. Deze nemen de toerist mee op trip naar een beschermd gebied, vaak voor een lager tarief dan de normale touroperator, wat het dus aantrekkelijk maakt voor de toerist om mee te gaan. Hierbij is het dus afwachten of er tijdens de tour rekening wordt gehouden met de principes waaraan ecotoerisme dient te voldoen en kan dit negatieve gevolgen hebben.

Educatie en samenwerking lokale bevolking

De afdeling Educatie & Informatie van STS houdt zich bezig met het verzorgen van algemene voorlichting (awareness) aan de lokale bevolking, zodat zij zich bewust wordt van het belang van het toerisme in Suriname. Daarnaast houdt deze afdeling zich bezig met de ontwikkeling

van toerisme onderwijs en trainingsactiviteiten ten behoeve van de medewerkers in de toeristische sector in Suriname. Enkele voorbeelden:

Stichting Toerisme Suriname tracht de bevolking bewust te maken wat de waarde is van de natuurlijke omgeving met behulp van educatie. Zo worden er o.a. lesmaterialen uitgegeven onder jongeren tussen de 12 en 14 jaar op het voortgezet onderwijs over toerisme. Hierbij leren zij het belang van duurzaam toerisme in hun land (Toerisme nader bekeken, Suriname Integrated Tourism Development Programme; Juli 2004). Dit kan positieve gevolgen hebben voor de ontwikkeling van ecotoerisme in de toekomst.

Daarnaast is er een handleiding uitgegeven voor het opzetten, inrichten en exploiteren van lodges, kampen en kleine hotels in het binnenland van Suriname. Deze handleiding is samengesteld om ondernemers, gezinnen of Gemeenschapscoöperaties inzicht te verschaffen in de fundamentele vaardigheden en de basiskennis die vereist zijn, om op succesvolle wijze pensions, lodges of kampen in het binnenland op te zetten en te exploiteren en om profijt te trekken uit de exploitatie hiervan. Hiermee wordt de lokale bevolking gestimuleerd om bewust te zijn van de voordelen die toerisme kan opleveren. Beide projecten zijn gefinancierd door de Europese Unie.

Het probleem bij het uitvoeren van deze activiteiten is dat er te weinig "manpower" is om dit echt te kunnen laten werken (interview mevr. Louisville, onderdirecteur en coördinator afdelingsactiviteiten). Hieruit kan worden geconcludeerd dat er wel activiteiten worden ondernomen door STS om de lokale bevolking te betrekken binnen het ecotoerisme maar dat het wel afhankelijk is van externe financiers zoals de EU om dit soort projecten op te zetten.

5.1.4 Semi overheid (uitvoerend) Stichting Natuurbehoud Suriname

In 1969 is STINASU opgericht door dr. Johan Schulz, voormalig hoofd van de afdeling Natuurbeheer van Dienst 's Lands Bosbeheer. Deze stichting zet zich in voor de voorlichting over natuurbehoud, voor wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van natuurbescherming en het bevorderen van het ecotoerisme naar de beschermde gebieden. Deze beschermde gebieden zijn al eerder toegelicht in paragraaf 4.2.1. Omdat STINASU een semi-gouvernementele organisatie is en daarom geen strikte steun ontvangt van de overheid, wordt er geld gegenereerd uit ecotoerisme en onderzoeksactiviteiten in de natuurreservaten en natuurpark in Suriname.

Toerisme in de beschermde gebieden

In zes van de twaalf beschermde gebieden worden toeristische activiteiten aangeboden (zie paragraaf 4.2.1) In de beschermde gebieden waar toeristen komen exploiteert STINASU logeergebouwen en ook het transport naar deze gebieden. Ook worden hier bezoekers en onderzoekscentra gebouwd. Veel financiële steun hiervoor is verkregen van de Nederlandse

Ambassade, Conservation International (CI) het World Wildlife Fund (WWF). Hierbij geldt dus hetzelfde als bij STS dat veel activiteiten die worden ondernomen financieel worden ondersteund door externe financiers. Er wordt dus nog te weinig geld gegenereerd om zelfstandig deze projecten op te zetten.

Op dit moment worden de accommodaties ge-upgrade omdat hiervan een aantal in verval zijn geraakt. Een oorzaak dat deze accommodaties in verval zijn geraakt kan komen door beperkte financiële middelen die beschikbaar zijn. De upgradings wordt niet financieel ondersteund door de overheid. Er zijn op dit moment geen normen vastgesteld waaraan de accommodaties moeten voldoen. Op alle locaties wordt gebruik gemaakt van rivier- en regenwater, daarnaast wordt op een aantal locaties elektriciteit opgewekt door middel van zonne-energie. Hiermee kan worden gesteld dat de accommodaties niet veel energie verbruiken, wat dus goed is voor het milieu.

De beschermde gebieden kunnen worden bezocht door de touroperators of particulieren, die ook gebruik kunnen maken van de accommodatie van STINASU. Met de verhuur van deze accommodaties en entreegelden voor het park of reservaten verdient STINASU geld. Doordat er geen of weinig controle is (ontbreken toerismewet) kunnen ook touroperators uit het informele circuit toeristen meenemen naar de beschermde gebieden. Hierbij ligt de verantwoordelijkheid bij de touroperator, dit kan een bedreiging vormen voor de omgeving (denk aan greenwashing).

Educatie en samenwerking lokale bevolking

STINASU richt zich op de voorlichting en informatieverstrekking over natuur aan scholieren, studenten, de bevolking en toeristen. Op educatief gebied heeft STINASU in samenwerking met afdeling natuurbeheer een aantal natuurgidsen, brochures en stencils uitgegeven waarin de lezer op een eenvoudige wijze iets leert over de natuur en de noodzaak tot behoud, over de samenhang tussen menselijk milieu en het natuurlijk milieu. Daarnaast zijn er tv en radiospots geproduceerd en verschijnen er regelmatig krantenartikelen over natuurbehoud. Voor scholieren en voor de plaatselijke gemeenschappen worden regelmatig educatieve werkkampen in de beschermde gebieden georganiseerd.

STINASU werkt nauw samen met de plaatselijke gemeenschappen en betreft ze actief bij haar activiteiten. Deze samenwerking zal later worden onderzocht in de casestudie van het natuurreservaat Galibi om te analyseren of dit daadwerkelijk gebeurt. Om de plaatselijke gemeenschappen op een structurele manier bij het beheer te betrekken wordt gestreefd om voor ieder beschermd gebied een zogenaamde "overlegcommissie" in te stellen waarin behalve overheidsinstanties ook plaatselijke dorpsbesturen en niet gouvernementele organisaties zitting nemen.

Knelpunten duurzaam toerisme in de beschermde gebieden

Er zijn geen bepalingen voor de bescherming van gevoelige ecosystemen buiten de aangewezen beschermde gebieden (Agrifor consult, 2006). Toch laten wettelijke bepalingen ook voor de beschermde gebieden nog veel te wensen over. Dit is volgens STINASU deels toe te schrijven aan het feit dat de controle niet adequaat is. De bescherming van de wettelijk aangewezen gebieden is ook niet gegarandeerd als gevolg van de beperkte personele en materiele middelen die beschikbaar zijn voor de handhaving hiervan. De afdeling Natuurbeheer van de Dienst 's Lands Bosbeheer die belast is met de controle op de naleving van wettelijke bepalingen kampt met een tekort aan gekwalificeerd personeel, fondsen en middelen. Een voorwaarde voor een effectieve controle is dat het controleapparaat versterkt en de infrastructuur, waaronder veldposten, verbeterd en uitgebreid worden. Gebrek aan nationale controle en sancties op overtredingen vormen bij vrijwel alle bestaande regelgeving in Suriname een probleem; er zijn geen consequenties verbonden aan overtreding van de regels. Problematisch is ook de grootte van de gebieden die gecontroleerd moeten worden (Agrifor consult, 2006). Hieruit blijkt dat Suriname net als Costa Rica problemen heeft om de beschermde gebieden goed te beheren. Een voorbeeld hiervan is het natuurpark Brownsberg (foto 5.1). Hier vindt nog steeds "illegale" goudwinning plaats wat weer negatieve gevolgen heeft op de natuurlijke omgeving en de gezondheid van de bevolking. Een reden dat dit soort activiteiten nog steeds plaats vinden is omdat de arme bevolking met deze verrichtingen inkomen kan genereren.

Foto 5.1 Voorbeeld van illegale goudwinning, Brokopondomeer (Brownsberg natuurpark). Bron: Martijn Schilte

5.1.5 Niet gouvernementele organisaties (NGO's): Conservation International

De focus ligt bij NGO's vooral om de ecologie te behouden en hierbij speelt educatie een belangrijke rol. Ecotoerisme kan hierbij een strategie zijn om dit te bewerkstelligen. Het ecotoerisme wordt vooral door NGO's als middel ingezet voor duurzame ontwikkeling waarbij de binnenlandse bevolking op een andere manier geld kan genereren (i.p.v. bijvoorbeeld mijnbouw) en de impact op de omgeving weet te minimaliseren. De meest initiatieven voor de verbetering van omgeving in Suriname komen van donateurs en NGO's. Dit werd duidelijk bij de activiteiten die STS en STINASU ondernemen op het gebied van educatie en het ontwikkelen van toerisme activiteiten van de lokale bevolking. Hieruit blijkt

dat minder ontwikkelde landen afhankelijk zijn van deze organisaties voor financiële steun. Deze organisaties hebben duidelijke programma's en actieplannen voor het behoud van de biodiversiteit om de bevolking en industrieën bewust te laten worden van de natuurlijke omgeving. Andere rollen die NGO's vervullen zijn: het werven en beheren van fondsen, schrijven van voorstellen en rapporten (voor de overheid, private sector, UNESCO etc), en functioneren als intermediairs tussen de bevolking en internationale donoren (bijvoorbeeld de internationale hulporganisaties, EU). De belangrijkste NGO's in Suriname zijn Conservation International (CI) en World Wildlife Fund en implementeren hun activiteiten in goede coördinatie met de autoriteiten (Agrifor Consult, 2006). Voor dit onderzoek is Conservation International geïnterviewd.

Conservation International

Conservation International is ongeveer twintig jaar werkzaam in Suriname. Tot twee jaar geleden heeft Conservation International getracht ecotoerisme projecten op te zetten, waarbij rekening wordt gehouden met het behoud van de natuur en de economische bijdrage dat toerisme kan opleveren voor de lokale bevolking. Hier is op een gegeven moment mee gestopt omdat het erg lastig was om dit op niveau te krijgen. Voor het ontwikkelen van projecten is wetgeving nodig met normen en standaarden (interview mw. Tson Sie Vat, directeur Conservation International). Door het ontbreken van dit beleid is het niet van de grond gekomen. "De overheid heeft dit niet willen of kunnen oppakken". "Dit heeft mede te maken door de verstarring in Suriname wat toerisme en ecotoerisme moet zijn. Dit is voortgekomen met het idee "dat Suriname als toeristische bestemming het al 40 jaar goed doet" (interview mw Tson Sie Vat, directeur Conservation International) waardoor ontwikkeling achterblijft. Wel wordt gesteld dat er een ontwikkeling is vanuit de private sector die eco-toeristische sites ontwikkeld die aan de internationale standaard voldoet. Voorbeelden die worden aangehaald zijn Anaula Nature resort en eco-cultural resort Berg & Dal. Op het eco-cultural resort Berg & Dal is een casestudie uitgevoerd voor dit onderzoek. Door het ontbreken van een goed institutioneel milieu adviseert Conservation International nu vaker bedrijven om duurzaam te zijn. Een verschuiving van CI om meer advies te geven aan particuliere initiatieven op het gebied van ecotoerisme is daarom niet vreemd, aangezien de overheid tot nu toe weinig initiatief heeft getoond.

5.1.6 Private sector: VESTOR (Vereniging van Surinaamse Touroperators) en touroperators

In paragraaf 4.7 is duidelijk geworden dat door de groeiende toeristenstroom naar Suriname de afgelopen 10 jaar grote gevolgen heeft gehad voor het ontstaan van een flink aantal nieuwe touroperators. De touroperators zien in dat deze trend een interessante sector kan zijn voor het genereren van inkomen maar in welke mate wordt er rekening gehouden met de principes van ecotoerisme en is er geen sprake van greenwashing?

Overkoepelend orgaan voor touroperators is VESTOR, deze is opgezet in 1996. De VESTOR verdedigt de belangen van het beroep van Touroperator in het algemeen en die van haar

leden in het bijzonder en levert een bijdrage aan de bevordering van het toerisme in en naar Suriname. De drie punten waaraan duurzaam toerisme dient te voldoen (zie paragraaf 2.2.3) wordt door de meeste touroperators volgens dhr. de Vries, voorzitter van Vestor (interview) in acht genomen. Dit wordt nog niet genoeg gedaan, wel is er het besef dat dit er moet komen. Het concept toerismewet kan dit volgens de heer de Vries eventueel realiseren. Op dit moment ontbreken standaarden en normen waardoor er een onoverzichtelijk aanbod van professionele en niet-professionele aanbieders is ontstaan. Daarom heeft VESTOR nu als doelstelling om zelf een kwaliteitskeurmerk voor touroperators te introduceren en te stimuleren. Hiervoor is nu een concept ontwikkeld. Kwaliteit standaarden en normen helpen bij het professionaliseren en het transparant maken van de sector. Doel van dit raamwerk is enerzijds het bieden van inzicht aan de consument in het aanbod van dienstverleners, anderzijds is dit raamwerk bedoeld om de ondernemer een instrument aan te reiken zodat hij of zij zich beter in de markt kan profileren en weet waar er verbeteringen c.q. aanpassingen gedaan moeten worden. Dit keurmerk (gebaseerd op internationaal geldende standaarden voor de toerisme branche) moet ervoor zorgen dat de touroperators streven naar kwaliteitsverbetering en allen één en dezelfde richting uitgaan. Dit initiatief is een belangrijke stap vooruit om de touroperators verder te professionaliseren en kan ten goede komen voor de verdere ontwikkeling van het ecotoerisme in Suriname. Dit keurmerk kan bijvoorbeeld greenwashing tegen gaan.

Over het algemeen stelt dhr de Vries dat de toeristische sites waar de toerist komt schoon zijn, dit is minder het geval waar de toerist niet komt. Daarnaast is het volgens dhr de Vries moeilijk om het toerisme in het binnenland van de grond te krijgen. Dit komt mede doordat de lokale bevolking niet goed is opgeleid. Dit kan bevorderd worden door middel van een opleiding die op dit moment veelal ontbreekt binnen de toerismebranche van Suriname. VESTOR probeert de lokale bevolking in de binnenlanden van Suriname bewust te laten worden wat toerisme kan betekenen voor de regio. Een voorbeeld van een touroperator die rekening houdt met de principes van ecotoerisme wordt weergegeven in onderstaand kader.

Mets travel en tours is in 1962 opgericht en hiermee de meest ervaren reisorganisatie in Suriname. Het doel van METS is het ontwikkelen van duurzaam toerisme in Suriname en het aanbieden van reisarrangementen aan mensen die een unieke reiservaring zoeken van hoge kwaliteit. Om dit doel te bereiken hanteert METS bij al haar activiteiten de volgende criteria:

- Persoonlijke service verlening
- Participatie van de lokale bevolking bij de activiteiten op de lodges en recreatieoorden.
- Behoud van de natuur

Vooraf de laatste twee punten zijn van belang. De activiteiten die zijn ontwikkeld in de gebieden die door Mets kunnen worden bezocht zijn in nauw overleg gedaan met de lokale bestuurders. Mets hanteert hierbij als uitgangspunten, dat:

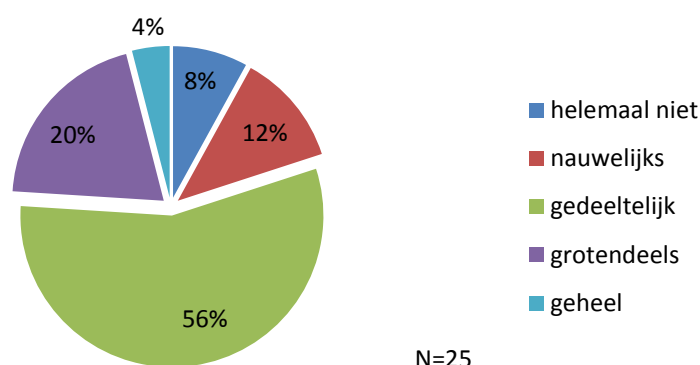
- Toerisme de ontwikkeling van de lokale gemeenschappen naar eigen inzicht dient te bevorderen. Lokale bestuurders instemmen met het opzetten van toeristenoorden. Zodra dat mogelijk is draagt METS het totale beheer van een oord over aan lokale medewerkers.
- Basisvoorzieningen als onderwijs en gezondheidszorg worden opgezet in samenwerking met de bevoegde instanties en ondersteunende organisaties.
- Aandacht wordt besteed aan de bescherming en het behoud van het milieu door o.a. bewustmakingsprogramma's.

Bron: <http://www.surinamevacations.com/>

Bij ecotoerisme moeten de touroperators rekening houden dat tijdens de tour de impact op de ecologie minimaal dient te zijn en dat de lokale bevolking zoveel mogelijk wordt betrokken binnen het ecotoerisme. Zo is in de opgestelde enquête de vraag gesteld in hoeverre de touroperator rekening houdt met duurzaamheid, waarbij de nadruk wordt gelegd op de controle van het milieu waarbij gelet kan worden op: vuil en- afvalverwerking, sanitaire voorzieningen en energieverbruik op accommodaties en transport. Geen enkele touroperator geeft aan dat hier helemaal niet of nauwelijks rekening mee wordt gehouden. 15% geeft aan hier gedeeltelijk rekening mee te houden, 41% grotendeels en 44% geheel. Hieruit kan worden geconcludeerd dat 85% van de touroperators zo goed als het kan de impact op de omgeving minimaal te laten zijn. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat deze vraag vaak sociaal wenselijke antwoorden oplevert. Daarnaast wordt door het ontbreken van een toerismewet en milieuwetgeving in Suriname geen controle uitgevoerd of dit daadwerkelijk gebeurt. Daarom is dezelfde vraag voorgelegd aan de toerist die minimaal 1 eco-bestemming binnen Suriname heeft bezocht, die geeft een ander oordeel (zie paragraaf 5.2)

Een ander belangrijk aspect is dat de private sector de lokale bevolking betreft binnen het ecotoerisme. Uit de enquêtes onder de touroperators blijkt dat 24 van de 27 geënquêteerden, dus 89%, de lokale bevolking betreft in het toerisme. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van accommodaties die worden gehuurd van de lokale bevolking en de verkoop van lokale souvenirs en voedselproducten. Onduidelijk hierbij is of de touroperator de lokale bevolking bewust betreft binnen het ecotoerisme of dat dit spontaan gebeurt. Je kunt stellen dat de lokale bevolking economische profiteert van toerisme, maar of dit optimaal gebeurt is de vraag. Een ander kenmerk van ecotoerisme is dat het vaak kleinschalig is. De meeste touroperators geven aan vaak tussen de 5 en 10 personen mee te nemen naar een eco-toeristische site. Daarnaast is de vraag gesteld aan de touroperator of het eco-toeristisch product aan de eisen van de internationale toerist voldoet. De resultaten worden weergegeven in figuur 5.1

Voldoet het eco-toeristisch product in Suriname aan de eisen van de internationale toerist?

Figuur 5.1 Voldoet het eco-toeristisch product aan de eisen van de internationale toerist?

8% van de touroperators geeft aan dat het eco-toeristisch product in Suriname helemaal niet voldoet aan de eisen van de internationale toerist, 12% geeft aan nauwelijks en het overgrote deel, 56% geeft aan gedeeltelijk. 20% geeft aan dat het eco-toeristisch product grotendeels voldoet aan de eisen van de internationale toerist slechts 4% geeft aan dat dit geheel het geval is. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de touroperators erkennen dat het ecotoerisme in Suriname nog verder ontwikkeld dient te worden om aan de eisen van de internationale toerist te voldoen. Op de vraag of er beperkingen zijn voor de ontwikkeling van het eco-toeristisch product wordt door 17 van de 25 (68%) touroperators die deze vraag hebben beantwoord met ja bevestigd. Indien deze vraag met ja werd bevestigd, kon de touroperator een korte uitleg geven wat de beperkingen zijn voor de ontwikkeling van het eco-toeristisch product.

Een aantal citaten uit de afgenomen enquêtes:

- “Beperkte binnenlandse infrastructuur”
- “Op het gebied van milieuvervuiling is er nog geen beleid”
- “Door het ontbreken van een toerismewet heb je geen voorwaarden om het eco-toeristisch product te waarborgen”
- “De overheid moet de branche beter koesteren in de ruimste zin des woord”
- “Door het ontbreken van wetgeving is er een wildgroei aan touroperators ontstaan die het niet zo nauw neemt met duurzaamheid”
- “Er is weinig ondersteuning vanuit de overheid om het ecotoerisme echt te laten werken”
- “Hoge vliegtarieven”
- “Visumplicht”
- “Ongeschoold personeel”

Uit deze citaten blijkt dat de touroperators vooral beperkingen zien in de voorwaarden die door de overheid dienen te worden geregeld.

Volgens het overkoepelende orgaan van touroperators VESTOR staat en valt alles met een toerismeautoriteit die standaarden en kaders weet neer te zetten en te controleren. Het ontbreken van standaarden met behulp van een toerismewet wordt ook onderstreept door de resultaten uit de enquêtes die zijn afgenomen onder de touroperators. Het is op dit moment alleen afwachten wanneer deze toerismewet zal worden goedgekeurd en dat Stichting Toerisme Suriname zal worden erkent als tourismboard. Het is daarom goed van de VESTOR dat het met een eigen keurmerk komt voor touroperators, waardoor kwaliteitsverbetering ontstaat onder de touroperators en dat de markt transparanter wordt voor de toerist die bewust kan kiezen voor een touroperator die voldoet aan internationale eisen.

5.1.7 conclusie

Op basis van het management raamwerk van Ross & Wall kan op dit moment worden geconcludeerd dat de overheid niet de voorwaarden schept zoals dit eigenlijk moet zijn om "succesvol" ecotoerisme te bewerkstelligen. De beperkte toegankelijkheid en de slechte infrastructuur zijn al besproken in hoofdstuk 4 van dit onderzoek. Een ander belangrijk knelpunt is dat er op dit moment vanuit de overheid geen beleid is gevormd met de daarbij behorende wetgeving en controlemechanismen op het gebied van ecotoerisme. Dit probleem wordt erkend door enkele stakeholders waarvan interviews en enquêtes zijn afgenomen. Door deze beperking kan het op dit moment niet worden voorkomen dat sommige touroperators toeristische activiteiten aanbieden, die niet voldoen aan de principes van ecotoerisme. Hierdoor kan er soms sprake zijn van greenwashing. Dit is een bekend probleem voor ontwikkelingslanden zoals is beschreven in hoofdstuk 2 van dit onderzoek, en doet zich dus ook voor in een minder ontwikkeld land als Suriname.

Eco-toeristische activiteiten ontstaan vooral door bedrijven uit de private sector en NGO's die initiatief tonen. Een duidelijke quote die het probleem voor het managen van ecotoerisme in Suriname door de verschillende stakeholders illustreert is afkomstig uit het interview met mevr. Tjon Sie Fat, directeur Conservation International:

"Wil je toeristische activiteiten in Suriname op wereldniveau krijgen, dan moet dit ontstaan door initiatieven vanuit de private sector omdat de overheid niet meewerkt"

NGO's vervullen een belangrijke rol in Suriname op het gebied van financiële steun en advies aan de private sector en de lokale bevolking om bewust om te gaan met de omgeving. Suriname blijkt dus als minder ontwikkeld land net als Costa Rica afhankelijk te zijn van deze donoren om het ecotoerisme op een hoger niveau te brengen.

Uit de afgenomen enquêtes onder de touroperators, gaf 89% aan dat het de lokale bevolking betreft binnen het ecotoerisme. Dit klinkt positief, maar hoe kijkt de lokale bevolking hier zelf tegen aan? Een belangrijke stakeholder die in deze analyse ontbreekt, is dan ook de lokale bevolking. Hierover is vrijwel geen secundaire data te vinden en het was tijdens het doen van veldwerk lastig om een woordvoerder te vinden voor het afnemen van een interview die de lokale bevolking kan representeren.

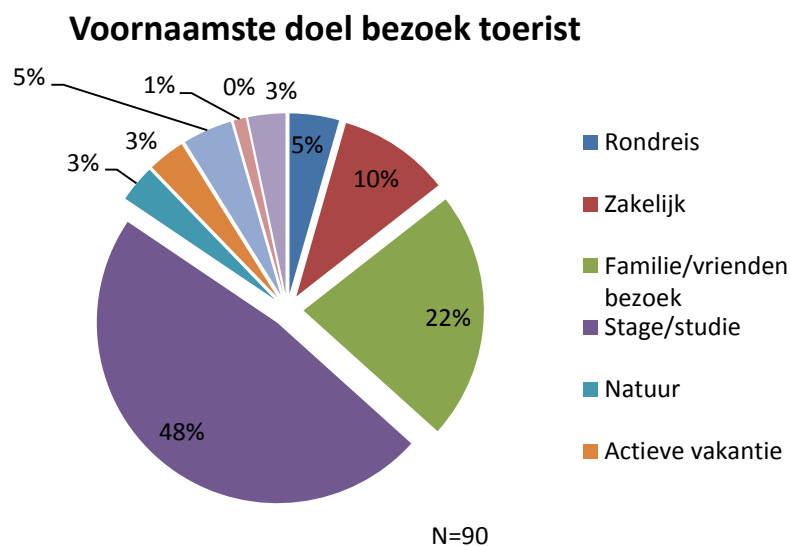
In deze paragraaf is vooral op macroniveau een beschrijving gegeven en een analyse gemaakt hoe het ecotoerisme door de belanghebbende stakeholders wordt gemanaged. In paragraaf 5.3 zal hetzelfde worden gedaan, maar dan op microniveau. Er zijn voor dit onderzoek casestudies uitgevoerd op twee verschillende eco-bestemmingen. Hier zal een duidelijker beeld kunnen worden gevormd hoe het ecotoerisme in de praktijk wordt gemanaged en wat gevolgen zijn voor het gebied zoals ik deze heb ervaren als onderzoeker op deze bestemmingen.

5.2 De belangstelling voor ecotoerisme, de toerist

Tijdens het veldwerk voor dit onderzoek zijn 90 enquêtes afgenomen onder toeristen in Suriname. Het doel is om inzicht te krijgen wat het eco-toeristisch gehalte is van de toerist die Suriname bezoekt. Vragen die hierbij worden beantwoord zijn met welk doel de toerist Suriname bezoekt en of het bekend is met de term ecotoerisme. Zijn er daarnaast nog verschillen en overeenkomsten te ontdekken, ten opzichte van de eco-toerist, die in de wetenschappelijke literatuur zijn gevonden? Daarnaast zal worden onderzocht welke eco-bestemmingen populair zijn en de vraag worden gesteld hoe de toerist de bezochte gebieden waardeert op het gebied van duurzaamheid. De vragenlijsten zijn in het Nederlands opgesteld omdat tijdens het veldwerk bleek dat het overgrote deel (>95%) van de toeristen uit Nederland en soms Vlaanderen afkomstig waren. De enquête is ingevuld door toeristen die tenminste 1 eco-bestemming binnen Suriname hebben bezocht.

5.2.1 Doel van bezoek toerist

De eerste vraag die tijdens de enquête aan de toerist werd gesteld was wat zijn of haar voornaamste doel van het bezoek aan Suriname is geweest. De resultaten worden weergegeven in Figuur 5.2

Figuur 5.2: Voornaamste doel bezoek toerist

De grootste groep van de geënquêteerden geeft aan dat het hoofddoel van het bezoek stage en/of studie is (48%). Toch zijn de Nederlandse en soms Vlaamse studenten een interessante groep voor het toerisme in Suriname doordat men vaak gemiddeld voor 3 maanden in Suriname verblijft. Dit wordt ook opgemerkt door touroperators, die vaak tours aanbieden voor lagere prijzen, speciaal voor studenten (foto 5.2).

Foto 5.2 Touroperator speelt in op belangrijke doelgroep.
Bron: Orange travel

Stagiaire Korting
Orange Travel biedt studenten die een stageplek hebben bij een Surinaams bedrijf in Suriname, flinke kortingen op bepaalde tours.

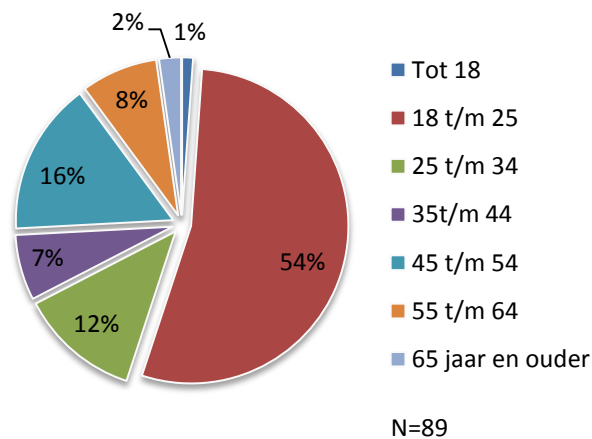
Op vertoon van een studentenpas en een stageovereenkomst kan de student in aanmerking komen voor deze kortingen.
[Lees meer...](#)

Een ander belangrijk doel is het bezoeken van familie/vrienden (22%). Hierbij moet worden opgemerkt dat een groot deel van deze groep niet alleen van Surinaamse afkomst is, maar dat dit familie is van studenten/stagiaires. Hierdoor is de impact die studenten/stagiaires hebben op de toeristische sector nog groter. 10% van de bezoekers geeft aan dat het voornaamste doel zakelijk is. Hieruit kan worden geconcludeerd dat in ieder geval 80% van de respondenten niet voor Suriname kiest als vakantie/eco-bestemming. Een klein aantal van de respondenten gaf aan dat het voor een actieve vakantie (5%), rondreis (5%), natuur (3%), relaxen (3%), cultuur (1%), vakantie (3%) naar Suriname kwam. Dit is in totaal in 20% en kunnen worden gezien als bezoekers die bewust hebben gekozen voor Suriname als vakantiebestemming. Opvallend is dat geen van de respondenten ecotoerisme heeft aangegeven als voornaamste doel van bezoek aan Suriname.

5.2.2 Leeftijd, geslacht en opleiding toerist

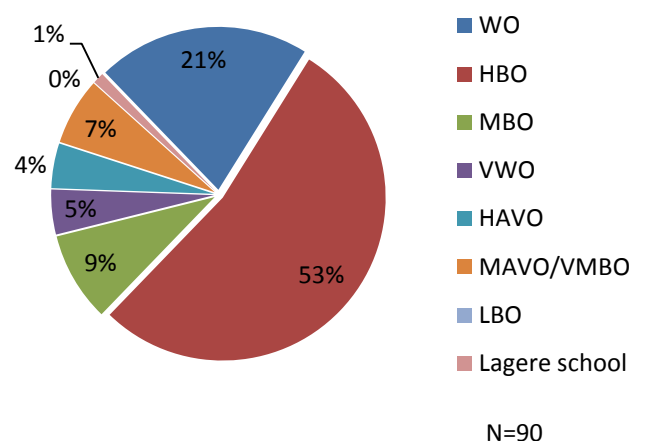
In paragraaf 2.4 kwam uit onderzoeken naar voren dat eco-toeristen vaak van middelbare leeftijd of ouder zijn en hoog opgeleid. De resultaten uit de afgenomen enquête laten andere cijfers zien dan de karakteristieken uit de studies die zijn gedaan naar eco-toeristen. Hierbij is de grootste leeftijdsgroep tussen de 18 en 25 jaar. Een reden dat dit een grote groep is komt doordat een groot deel van deze respondenten voor studie/stage naar Suriname is gekomen. Twee andere grote groepen zijn de leeftijden 25 t/m 34 jaar (12%) en 45 t/m 54 jaar

Leeftijd toerist

Figuur 5.3 Leeftijd toerist

Opleidingsniveau toerist

Figuur 5.4. Opleidingsniveau toerist

(16%). De verhouding man-vrouw is 33% - 66%. Een oorzaak dat het percentage van vrouwen veel hoger ligt dan mannen komt voornamelijk omdat de studierichtingen die stage mogelijkheden bieden meest vrouwelijk gerelateerd zijn zoals de opleidingen PABO, SPW, SPH en MWD. Het opleidingsniveau van de toerist is hoog, 53% HBO en 21% WO. Dit komt

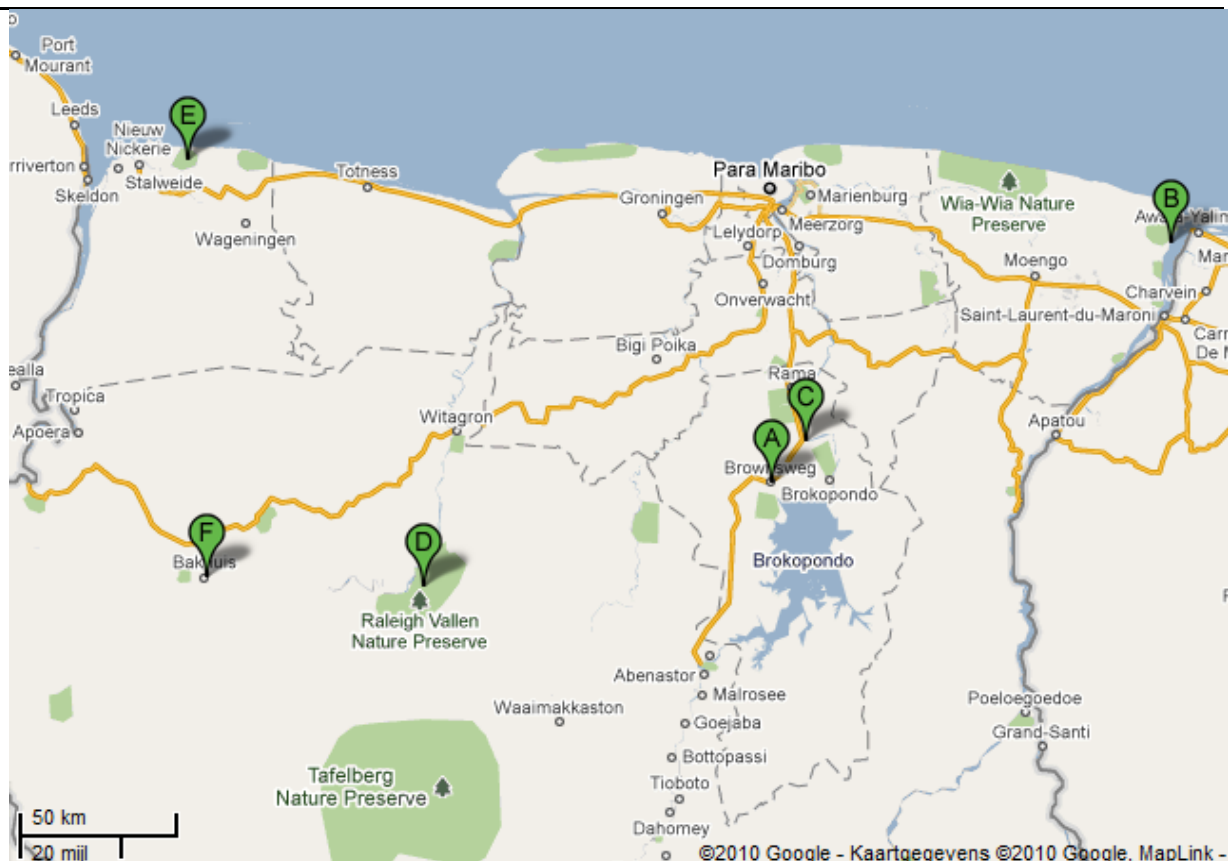
wel overeen met de algemene karakteristieken uit de wetenschappelijke literatuur van eco-toeristen.

5.2.3 Populaire eco-bestemmingen binnen Suriname

Er is aan de toerist gevraagd naar welke bestemmingen hij/zij is geweest en verwacht nog naar toe willen gaan. In totaal werden 28 soorten bestemmingen aangegeven waar de toerist is geweest of verwacht naar toe te gaan. Uit de resultaten bleken echter zes bestemmingen naar voren te komen die veel vaker werden benoemd. Deze worden in onderstaand figuur 5.5 met bijbehorende kaart weergegeven.

Populaire bestemmingen Suriname

Bestemming	Aantal toeristen die aangaf hier te zijn geweest of verwacht naar toe te gaan	
	Absoluut	Procentueel
A. Brownsberg	62	(69%)
B. Galibi	59	(66%)
C. Berg & Dal	47	(52%)
D. Raleighvallen/Voltzberg	32	(36%)
E. Bigi Pan	27	(30%)
F. Blanche Marie watervallen	26	(29%)

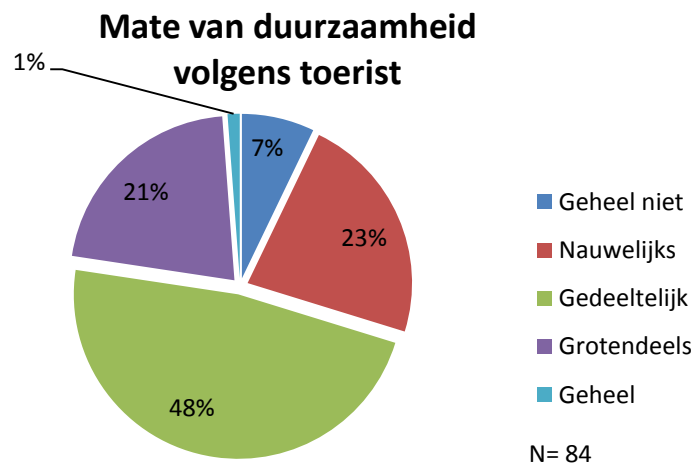

Figuur 5.5 Populaire bestemmingen van de eco-toerist. Eigen bewerking van www.maps.google.nl

Vier van deze bestemmingen bevinden zich in beschermde gebieden dat wordt geëxploiteerd door STINASU (Brownsberg, Galibi, Raleighvallen, Big Pan), Berg & Dal dat wordt beheerd door een private onderneming en de Blanche Marie watervallen dat geen beschermd gebied is. Dat deze bestemmingen vaker worden bezocht kan een aantal oorzaken hebben. De populaire bestemmingen kunnen en worden door meerdere touroperators aangeboden waardoor de reikwijdte om toeristen die een tour willen boeken groter is. Daarnaast zijn deze bestemmingen relatief goed te bereiken via het beperkte wegennet (deze worden op de kaart aangegeven met de gele lijnen) en liggen relatief dichtbij Paramaribo waar de meeste toeristen zich bevinden. Hierdoor hoeft de toerist minder lang te reizen en is de prijs lager omdat er niet gebruik gemaakt hoeft te worden van een duurdere binnenlandse vlucht. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de bereikbaarheid van grote invloed is op de populariteit van een eco-bestemming in Suriname.

5.2.4 Mate van duurzaamheid volgens toerist

In paragraaf 5.1.6 werd aan de touroperator de vraag gesteld in hoeverre het bedrijf rekening houdt met duurzaamheid, waarbij de nadruk wordt gelegd op de controle van het milieu en wordt gelet op de volgende punten: vuil en afvalverwerking, sanitaire voorzieningen en energie verbruik op accommodatie en transport. 85% van de touroperators gaf aan zo goed als het kan hier rekening mee te houden. Maar deelt de toerist dezelfde mening als de touroperator? Daarom is deze vraag ook voorgelegd aan de toerist. De resultaten worden weergegeven in figuur 5.6

Figuur 5.6 Mate van duurzaamheid volgen toerist

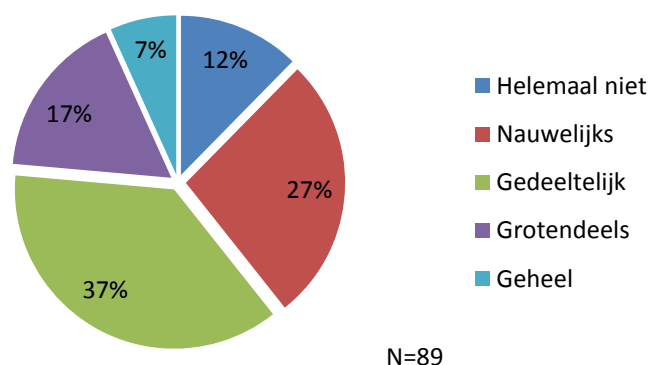
Hierbij is 7% van de respondenten van mening dat er geheel niet rekening wordt gehouden met duurzaamheid, 23% nauwelijks en de grootste groep, 48% gedeeltelijk rekening wordt gehouden met duurzaamheid. Hieruit kan een optelsom worden gemaakt dat 78% van de toeristen vindt dat er nog niet voldoende wordt gedaan om de eco-bestemming duurzaam

te laten zijn. 21% van de respondenten geeft aan dat er grotendeels duurzaam wordt omgegaan met de eco-bestemmingen. Slechts 1% vindt dat er geheel duurzaam wordt omgegaan met de eco-bestemming. Uit deze resultaten kan worden geconcludeerd dat de toerist een heel andere mening is toebedeeld dan de touroperator, op de manier hoe er duurzaam wordt omgegaan met het milieu. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de vraag niet werd gesteld voor een specifieke eco-site. Daarnaast is de beantwoording van de vraag ook afhankelijk van de touroperator waar de toerist een product heeft afgenomen. Zo kan er sprake zijn van "illegale" touroperators die haar producten tegen een lager tarief aanbieden. Dit kan een reden zijn waarom de toerist hier het product afneemt. Dit gaat ten koste van de touroperators die wel volgens de principes van ecotoerisme te werk gaan. Toch geven deze resultaten een goede indicatie hoe de toerist de bezochte eco-bestemmingen heeft ervaren als het gaat om duurzaam omgaan met het milieu.

5.2.5 Conclusie

De enquêtes die zijn afgenomen onder toeristen tijdens het veldwerk geven een aantal opmerkelijke resultaten. Hierbij dient wel rekening te worden gehouden dat het afnemen van de enquêtes tijd gebonden is en dat de resultaten in een andere periode wellicht andere uitkomsten had kunnen opleveren. Veel van de toeristen (80%) uit de afgenomen enquête die naar Suriname komen hebben niet bewust gekozen voor Suriname als vakantiebestemming. Slechts 20% van de respondenten kunnen worden gezien als vakantieganger die weloverwogen voor Suriname hebben gekozen maar of deze keuze is gebaseerd op de principes van ecotoerisme? Hoogstwaarschijnlijk niet. In de enquête is de vraag gesteld of de respondent bekend is met de term ecotoerisme. Deze resultaten worden weergegeven in figuur 5.8

Bekendheid term ecotoerisme onder toeristen

Figuur 5.7: Bekendheid term ecotoerisme onder toeristen

12% geeft aan dat het helemaal niet bekend is met het begrip van ecotoerisme, 27% geeft aan nauwelijks en 37% gedeeltelijk. Dit is samen 76%. Hieruit kan worden geconcludeerd dat onder de respondenten niet veel bekendheid is over het begrip ecotoerisme. 17% van de

respondenten geeft aan dat het grotendeels bekend is met het begrip ecotoerisme, slechts 7% is helemaal bekend met het begrip ecotoerisme. Uiteindelijk kan worden aangenomen dat het ecotoerisme niet leeft onder de respondenten en kan de vraag worden gesteld of de toerist die naar Suriname gaat bewust komt voor het ecotoerisme. Op basis van de resultaten uit de enquête kan worden geconcludeerd dat er nog weinig belangstelling is voor het ecotoerisme in Suriname. In paragraaf 2.4 werd gesteld dat educatie aan toeristen ervoor kan zorgen dat greenwashing kan worden tegen gegaan. Als de toerist bewust wordt gemaakt wat de principes van ecotoerisme zijn, komt er namelijk meer druk te staan op de toerismesector om gebruik te maken van eco-certificering (Fairweather e.a. 2005) Hiervan is op basis van de resultaten uit de enquête geen sprake. Om deze belangstelling onder toeristen te doen verhogen is een rol weggelegd bij zowel de touroperator, NGO als de overheid. Zo zal er meer promotie moeten worden gemaakt in het buitenland waarbij Suriname zich zal moeten profileren als eco-bestemming. Daarnaast is het goed opleiden van personeel (lokale bevolking, touroperator) van groot belang om de toerist bewust te maken wat de principes zijn van ecotoerisme. Maar zijn de stakeholders in een minder ontwikkeld land op dit moment in staat om dit te bewerkstelligen? Dit is een lastig vraagstuk.

5.3 De exploitatie van ecotoerisme op het natuurreservaat Galibi en het resort Berg & Dal

In paragraaf 5.1 van dit onderzoek is in kaart gebracht hoe het ecotoerisme door de belanghebbende stakeholders in Suriname wordt gemanaged. Om hierin meer inzicht te krijgen zijn twee eco-bestemmingen uitgekozen om dit verder te analyseren. Dit zijn het natuurreservaat Galibi en het eco-cultural resort Berg & Dal. Het grote verschil tussen beide bestemmingen is dat het natuurreservaat Galibi wordt beheerd door Dienst 's Lands Bosbeheer en het eco-cultural resort Berg & Dal door Kersten N.V., een grote private onderneming in Suriname.

Op beide bestemmingen zal een beschrijving worden gegeven en een analyse worden gemaakt welke stakeholders hier samen komen, hoe het wordt gemanaged en zal kort worden ingegaan over wat de gevolgen zijn voor de omgeving op ecologisch, sociaal/cultureel en economisch gebied. Dit is gedaan op basis van de gegevens uit paragraaf 5.1, de relevante secundaire data die zijn gevonden over beide eco-bestemmingen en eigen observaties als toerist, maar ook in de rol van onderzoeker. Tijdens mijn bezoek aan deze bestemmingen heb ik tot op zekere hoogte, een beeld kunnen krijgen van wat de invloed is op de omgeving en op de manier hoe het wordt gemanaged door de stakeholders die hier samenkomen.

5.3.1 Casestudie natuurreservaat Galibi

Introductie

Ligging en ontwikkeling van ecotoerisme

In het Noordoosten van Suriname, vlakbij de grens van Frans Guyana, aan de kust bij de Marrowijnemonding, ligt het 40 km² grote Galibi natuurreservaat (zie figuur). Het reservaat Galibi is in 1969 opgezet voor het behoud en de bescherming van de nestplaatsen van zeeschildpadden. In de jaren '60 en '70 van de 20^e eeuw is het gebied vooral gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Onderzoekers en studenten van de universiteit van Florida deden onderzoek naar de biologie van schildpadden. 's Lands Bosbeheer en STINASU hebben hier toen aan bijgedragen. Vanaf eind jaren '90 vindt er ecotoerisme plaats in Suriname. Oorzaak hiervoor is om het stropen op eieren van de beschermde schildpadden te stoppen omdat het verkopen van deze eieren een inkomstenbron was (en soms nog steeds is) voor de lokale bevolking. En een alternatieve bron van inkomsten te bieden voor de lokale bevolking. Belangrijke stakeholder die het ecotoerisme hebben gestimuleerd zijn STINASU en de NGO's WWF en Oceanic Society(OS).

Figuur 5.8: Het reservaat ligt bij getal 1 op deze kaart.

Toeristische trekpleisters

De belangrijkste trekpleisters van deze bestemming voor de toerist zijn de zeeschildpadden en de inheemse bevolking. De meeste touroperators in Paramaribo bieden tweedaagse trips met 1 overnachting aan naar dit reservaat. De schildpadden leggen jaarlijks in de maanden tussen februari en begin augustus grote aantallen eieren, en begraven dit in het zand op de stranden van dit natuurreservaat. De toerist kan dit dan met eigen ogen meemaken. Vier soorten zeeschildpadden leggen hier hun eieren. Dit zijn de Aitkanti, Warana, Karet en de Krapé zeeschildpad. Deze diersoorten worden met uitsterven bedreigd en behoren daarom alle vier tot de beschermde diersoorten. Naast het bekijken van de eierleggende schildpadden kan de toerist kennis maken met de inheemse cultuur van de Carib-indianen in de dorpen

Foto 5.3: De Aitkanti schildpad (Bron: Peter Kok)

Christiaankondre en Langamankondre (kondre betekent dorp in het Sranantongo). Hier wonen ongeveer 750-800 mensen. Dit is het enige reservaat in Suriname waar deze etnische groep woont.

Beheer exploitatie reservaat door de stakeholders

Belangrijke stakeholders die het reservaat Galibi managen en het ecotoerisme exploiteren zullen hier eerst als volgt worden benoemd:

- Dienst s'landsbosbeheer (beheer reservaat)
- STINASU (exploitatie ecotoerisme in reservaat)
- STINUDAL (Stichting van de lokale bevolking dat meebeslist over de planning van het reservaat)
- NGO's: WWF en Oceanic Society (conservatie van het natuurreservaat; schildpadden)
- Private sector: tour operators (exploiteert ecotoerisme op het reservaat)
- Lokale bevolking (participeert in het ecotoerisme en ervaart zowel positieve als negatieve effecten van het ecotoerisme)

Het beheer van het natuurreservaat is wettelijk opgedragen aan het hoofd van Dienst 's Lands Bosbeheer, die op zijn beurt het dagelijkse beheer laat uitvoeren door de afdeling natuurbeheer. Deze afdeling heeft een permanente controlepost in het gebied Galibi en wordt ondersteund door de STINASU. Daarnaast exploiteert STINASU hier een logeergebouw en werkt het samen met STINUDAL bij het bevorderen van natuurtoerisme en de bescherming van de zeeschildpadden op de stranden van Galibi. Hierbij is ook financiële steun verkregen van NGO's zoals World Wildlife Fund (WWF) en de Oceanic Society(OS). Naast STINASU beheren twee andere touroperators accommodaties in dorpen Langamankondre en Christiaankondre. Dit komt omdat er een (familiere) relatie is tussen de eigenaar van de touroperator en het desbetreffende gebied. Hierdoor worden de accommodaties op Galibi volledig beheerd (exclusief STINASU) door de lokale bevolking. Veel touroperators bieden vanuit Paramaribo reizen aan naar deze bestemming en kunnen alleen gebruik maken van deze accommodaties.

Strubbelingen met de lokale bevolking

Omdat de lokale bevolking geen invloed heeft op hoe het reservaat werd gemanaged ontstond er opstand. Vooral toen eind jaren '90 werd getracht om in het reservaat ecotoerisme te exploiteren door toedoen van STINASU en het WWF. Hierdoor is in het jaar 2000 Stichting Natuur-beheer Alusiaka (STINUDAL) opgezet om de betrekkingen te verbeteren en de samenwerking tussen de overheid en de lokale bevolking te vergroten. De naam Alusiaka is de Indiaanse benaming voor het reservaat. Doel van deze commissie is om gestructureerd overleg te voeren met betrekking tot de ontwikkeling van het natuurreservaat Galibi, in samenwerking met 's-Lands bosbeheer, STINASU, het district Marrowijne, de visserijsector (belangrijke economische sector in de regio) en de lokale

bevolking. De lokale bevolking vindt dat het instellen van STINUDAL ervoor heeft gezorgd dat de samenwerking met LBB en STINASU is verbeterd en dat sommige problemen zijn opgelost (securing indiginious people rights in conservation Suriname, Vereniging van inheemse dorpshoofden Suriname, okt 2009). Het instellen van STINUDAL is van groot belang. Volgens het management raamwerk van Ross & Wall speelt de lokale bevolking namelijk een belangrijke rol binnen ecotoerisme. Indien een lokale gemeenschap namelijk niet betrokken, of geen steun verleent voor de ontwikkeling van ecotoerisme dan is er geen sprake van duurzaamheid (Mowforth & Munt, 1998).

Maar samenwerking (vooral op het gebied van toerisme) is niet hetzelfde als volledige en effectieve participatie in het beheer en de besluitvorming van het beschermde gebied. Volgens de natuurbeschermingswet van 1954 dat is opgesteld door de overheid is het niet mogelijk dat de lokale bevolking het management van een reservaat volledig in handen mag hebben. STINUDAL moet volgens de lokale bevolking ervoor zorgen dat de overheid meer erkenning en respect moet hebben voor de rechten van de traditionele bevolking die integraal deel uitmaakt van het reservaat (securing indiginious people rights in conservation Suriname, Vereniging van inheemse dorpshoofden Suriname, okt 2009). Uit dit rapport kan worden geconcludeerd dat de lokale bevolking, die al generaties lang wonen op Galibi, moeite heeft met het feit dat van "buitenaf" wordt bepaald hoe het reservaat gemanaged dient te worden en dat ecotoerisme hier wordt geëxploiteerd. Helaas heb ik niet de mogelijkheid gehad om een kort interview (of meerdere) af te nemen bij de lokale bevolking om dit zelf te kunnen achterhalen (zie hiervoor ook methoden van onderzoek).

De casestudie

In de maand mei 2010 is de casestudie op Galibi uitgevoerd. Eerst zal er een korte beschrijving van de trip worden gegeven (vervoer, accommodatie, en groep toeristen) zodat er een beter inzicht kan worden verkregen hoe de trip is vorm gegeven. Vervolgens zal worden ingegaan wat de effecten zijn van het ecotoerisme op ecologisch, sociaal-cultureel en economisch gebied op Galibi. Wat is de invloed van de stakeholders op deze effecten en wat zijn hierbij de mogelijkheden en knelpunten. Dit is gedaan op basis van de resultaten uit paragraaf 5.1, de observaties die zijn gedaan op locatie en een interview met tourgids Hendrik Gaia, die jarenlange ervaring heeft als freelance gids in Suriname en de groep toeristen tijdens deze tour heeft begeleid.

Beschrijving trip

Vervoer

Vanaf verscheidene locaties in Paramaribo worden toeristen met de bus opgehaald die is ingehuurd van een transport bedrijf. Deze toeristen zijn afkomstig van verschillende touroperators die de trip naar Galibi aanbieden. Wanneer alle toeristen zijn verzameld wordt oostelijk, richting het grensstadje Albina gereden aan de Marrowijne rivier. De weg is voor

Surinaamse begrippen goed begaanbaar en duurt ongeveer 4 uur. Vanaf Albina wordt met de boot gevaren richting de monding van de Marrowijne rivier, waar het natuurreserveaat Galibi zich bevindt. Deze boot wordt beheerd door de lokale bootsmannen en wordt ingehuurd door de touroperator. Andere mogelijkheden om vanaf Albina naar Galibi af te reizen is niet mogelijk. Hierdoor wordt economische zekerheid geboden aan de bootsmannen.

Foto 5.4 Bus richting Albina (Bron: Martijn Schilte)

Foto 5.5 Boot richting Galibi (Bron: Martijn Schilte)

Accommodatie

STINASU beheert, zoals op meerdere beschermde natuurlijke gebieden binnen Suriname de accommodatie. Deze kan door derden worden gehuurd, dit kan door de touroperator worden gedaan maar kan ook door de toerist die op eigen gelegenheid gaat. Dit laatste gebeurt op kleine schaal. De accommodaties waar kan worden overnacht, bevinden zich in Christiaankondre, deze accommodaties zijn eenvoudig. Er staan een aantal houten hutten met bedden of hangmatten die kunnen worden opgehangen. Naast de accommodatie staat een klein gebouw met douches en toiletten. De douches zijn alleen van koud water voorzien. Er kan tussen 19.00 uur en 23 uur 's avonds gebruik gemaakt worden van elektriciteit. De elektriciteit wordt opgewekt door een generator. In totaal kunnen ongeveer 100 toeristen worden gehuisvest. Hierdoor is het toerisme nog kleinschalig, wat ook een kenmerk is van ecotoerisme.

Foto 5.6 Accommodatie Galibi (Bron: Martijn Schilte)

Toeristen

De groep tijdens de tour bestond uit 19 toeristen. Iedereen had tijdens deze tour de Nederlandse identiteit. Het merendeel van de toeristen zijn stagiaires (13 personen), een gezin met drie kinderen van Surinaamse afkomst en een moeder die op bezoek is bij haar dochter. Eten en drinken (exclusief alcohol) wordt volledig verzorgd door de kok die is inbegrepen bij de tour. Een opvallende groep toeristen die in het dorp Christiankondre gebruik maakten van de accommodaties waren Fransen, afkomstig uit Frans-Guyana, die voornamelijk komen om te relaxen op het strand. Oorzaak van deze groep toeristen kan komen door de zeer korte afstand tussen Galibi en Frans-Guyana, dat zich bevindt aan de overkant van de Marrowijne rivier.

Foto 5.7 Toeristen krijgen verzorgde lunch, Albina (Bron: Martijn Schilte)

Effecten van ecotoerisme op het natuurreservaat Galibi

Ecologisch

De hoofdattractie voor de toerist die naar Galibi komt is het kunnen zien van schildpadden die hun eieren leggen op de zandbanken. Met de invoering van het ecotoerisme eind jaren '90 wordt getracht het stropen op eieren van de schildpadden te minimaliseren. Het betrekken van de lokale bevolking binnen de ontwikkeling van het ecotoerisme biedt hierbij een stimulans om de biologische diversiteit te beschermen. Volgens tourgids Gaia wordt er echter nog steeds gestroopt op eieren. Dit blijkt ook uit een artikel van de Surinaamse krant *De Ware Tijd* (09-03-2010)

Van de krapé wordt minimaal tien procent van de gelegde eieren geroofd. In 2006 was dat zelfs veertig procent. Turney (medewerker WWF): "Als je niets doet aan bescherming, gaan deze percentages direct omhoog. Daarom zijn we nog steeds aanwezig. Op lange termijn is er nog geen oplossing.

Stroperij op de eieren van schildpadden is afhankelijk van de economische omstandigheden van de lokale bevolking. Het probleem is ook dat er een markt is voor eieren in Suriname. Het zit bijvoorbeeld in de Javaanse cultuur en ook Chinezen eten graag schildpadden eieren. Hiermee wordt het erg lastig het stropen helemaal tegen te gaan. Vooral voor degenen die

niet werkzaam zijn binnen het ecotoerisme. Wel kan dit worden geminimaliseerd worden door de strategie van ecotoerisme te volgen en hiermee werkgelegenheid te creëren voor de lokale bevolking.

Daarnaast kan het stropen worden tegengegaan door goede controle vanuit 's Lands Bosbeheer, maar door het gebrek aan personele- en materiele middelen is het wellicht niet mogelijk (zie ook paragraaf 5.1.4). Hier ligt een knelpunt voor het beheren van het reservaat. De tours (2 dagen) die door touroperators naar Galibi worden aangeboden kosten gemiddeld €150, -. Hiervan wordt €1, - afgedragen aan natuurbelasting dat gaat naar Dienst 's Lands Bosbeheer. Hierbij kan de vraag worden gesteld of dit bedrag in verhouding staat met het bedrag die door de toerist wordt betaald voor de tour. In Costa Rica (paragraaf 4.5) waren vanuit de overheid namelijk problemen om de beschermde gebieden te onderhouden. Dit kwam mede door de beperkte financiële middelen en de lage entreegelden die werden gevraagd.

Wat verder opvalt bij aankomst op het strand van Galibi is de hoeveelheid afval dat ligt op het strand. Hierdoor krijg je als toerist het idee dat er niet goed wordt omgegaan met het milieu en maakt het de aankomst niet aantrekkelijk. Er zijn vanuit de overheid geen richtlijnen voor afvalverwerking, de verantwoording hiervoor ligt bij de touroperator. Het afval van de toeristen tijdens casestudie wordt verzameld en in een vuilniszak om dit later in een container te deponeren. Daarnaast kan afval een bedreiging vormen voor de schildpadden omdat deze dieren plastic tassen aanzien als kwallen en dit opeten, met de dood als gevolg. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de bevolking van Albina die haar afval in de Marowijne rivier gooit. Door de stroming van de rivier komt dit op de stranden van Galibi terecht. Je kunt niet zeggen dat het ecotoerisme het afvalprobleem op Galibi heeft verergerd. Wel zou je met het geld dat wordt verdiend door ecotoerisme meer kunnen investeren in educatie om de lokale bevolking meer bewust te laten worden (zowel Albina als Galibi) om wat aan dit afval probleem te doen. Om deze bewustwording te verbeteren is een rol weggelegd bij de touroperators, STINASU en NGO's. Ook milieuwetgeving vanuit de overheid zou een stimulans kunnen bieden om dit probleem tegen te gaan.

Foto 5.8 Aankomst strand Galibi (Bron Martijn Schilte)

Er zijn dus een aantal beperkingen in het beschermen van de bedreigde schildpadden (afvalprobleem, gebrek aan monitoring). Dit dient te worden verbeterd. Op basis van deze gegevens zou je kunnen denken dat het ecotoerisme geen positieve gevolgen heeft voor het aantal schildpadden. Toch blijkt uit een krantenartikel uit De Ware Tijd (09-03-2010) dat bescherming van de schildpad op Galibi effectief werkt en dat de populaties veel hoger zijn dan 40 jaar geleden. Je zou dus kunnen stellen dat dit is bewerkstelligd doordat Galibi in 1969 is ingesteld als reservaat om zo het milieu te beschermen en eind jaren '90 met de invoering van het ecotoerisme waarbij de lokale bevolking economische voordelen waarneemt en zodoende wordt gestimuleerd om het stropen op schildpadden tegen te gaan.

Sociaal/cultureel

Volgens tourgids Gaia, heeft de lokale bevolking weinig te zeggen en bemoeit zich vrijwel niet met het toerisme op Galibi. Dit komt wellicht, zoals eerder naar voren kwam in het beheer van het reservaat dat het ecotoerisme niet volledig wordt gemanaged door de lokale bevolking maar ook omdat andere stakeholders zich "bemoeien" met het reservaat. De toerist moet respect hebben voor de sociaal/culturele omgeving. Zo mogen er niet zomaar foto's worden gemaakt zonder toestemming van de lokale bevolking. Dit werd tijdens de casestudie ook meerdere malen benadrukt door de tourgids.

Economisch

De voornaamste bron van inkomsten voor de lokale bevolking zijn visserij en landbouw. Het ecotoerisme is een aanvullende bron van inkomsten voor Galibi, vooral in het legseizoen van de schildpadden, omdat dit de belangrijkste trekpleister is voor de toeristen om deze eco-bestemming te bezoeken. Werkgelegenheid dat is ontstaan door het ecotoerisme zijn o.a.:

- De bootsmannen die geld verdienen met het vervoeren van toeristen van Albina-Galibi en Galibi-zandbanken waar de schildpad haar eieren legt (100% lokaal)
- Gidsen, lokale bewoners en vanuit Paramaribo
- Verhuurders van de accommodaties (100% lokaal)
- Schoonmakers van de accommodaties (100% lokaal)
- Touroperators (dit zijn er twee, kantoor gevestigd in Paramaribo maar bewoners van Galibi) Beheren tevens de accommodaties.

Exacte cijfers van de werkgelegenheid dat door ecotoerisme is ontstaan is helaas niet te achterhalen. Dit komt omdat in een minder ontwikkeld land als Suriname niet alles wordt geregistreerd. Andere faciliteiten die zijn ontstaan door het toerisme op Galibi is het vrouwen centrum (opgericht in 1998) hier worden lokale souvenirs verkocht, vooral sieraden. Sinds 2007 bestaat er een kleine dierentuin, de Galibi ZOO. Hier zijn een beperkt aantal dieren (slang, apen, luiaard, kaaimannen) aanwezig die de toerist vast mag houden en mee op de foto kan. De ZOO wordt beheerd door twee lokale bewoners, entree is €2, -. De

catering voor de toerist werd tijdens de tour verzorgd door een ingehuurde kok. Hierdoor mist de lokale bevolking een bron van inkomsten. Daarnaast biedt STINASU en STINUDAL werkgelegenheid aan de lokale bevolking voor de controle en monitoring van de schildpadden.

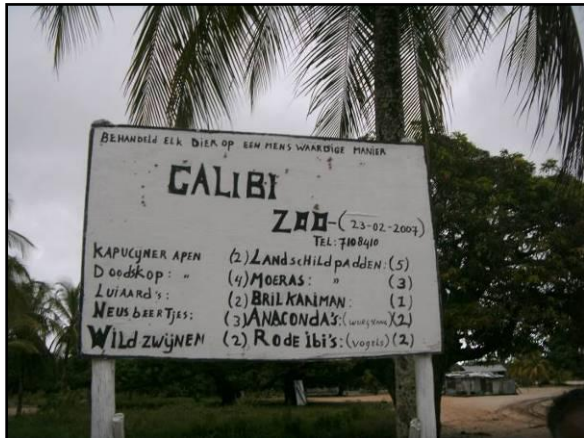

Foto 5.9 Galibi Zoo (Bron: Martijn Schilte)

Foto 5.10 werknemer dierentuin (Bron: Martijn Schilte)

Conclusie

Het ecotoerisme dient ervoor te zorgen dat het de biologische diversiteit (ecologie) beschermt en economische voordelen kan genereren voor de lokale bevolking. Hierbij rekening houdend met de sociaal culturele waarden van de lokale bevolking. Bij het beheer is duidelijk geworden dat de lokale bevolking moeite heeft gehad (en door sommigen nog steeds) dat van "buitenaf" wordt bepaald door stakeholders als het LBB, STINASU en het WWF dat het goed is voor het reservaat om de strategie van ecotoerisme te volgen om de schildpadden te beschermen en het stropen op eieren te doen verminderen. De invoering van STINUDAL in het jaar 2000 heeft ervoor gezorgd dat de lokale bevolking medezeggenschap heeft gekregen over de te volgen koers, Dit is een goede ontwikkeling.

Met het genereren van inkomsten vanuit het ecotoerisme wordt minder dan voorheen eieren van de beschermde schildpadden op Galibi geraapt. Dit komt mede doordat de lokale bevolking door middel van het ecotoerisme een andere bron van inkomsten heeft kunnen genereren. Je zou dus kunnen stellen dat ecotoerisme voor het natuurreservaat Galibi een goed middel is om positieve effecten bewerkstelligen op zowel economisch als ecologisch gebied.

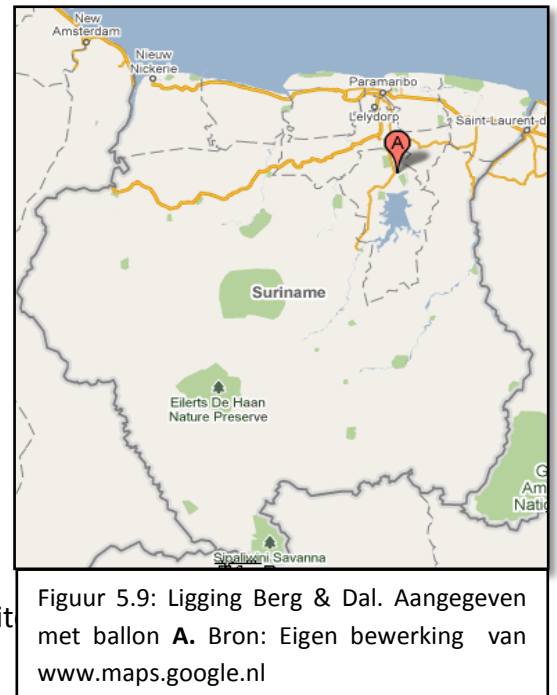
Toch kan het stropen op eieren nog meer worden tegengegaan, door betere monitoring en controle vanuit LBB die dit helaas niet altijd kan doen door gebrek aan financiële middelen. Dit probleem heeft zich ook voorgedaan in Costa Rica. Je zou dus kunnen concluderen dat overheden in minder ontwikkelde landen moeite hebben om dit goed te managen. Dit knelpunt is dus een mogelijkheid om het ecotoerisme beter te managen op het natuurreservaat Galibi. Een belangrijke rol is hierbij ook weggelegd NGO's op het gebied van advies en financiële steun.

5.3.2 Casestudie Berg & Dal (eco en cultural river resort)

Introductie

Ligging en ontwikkeling van ecotoerisme

Berg & Dal bevindt zich in het noorden van het district Brokopondo aan de linkeroever van de Surinamerivier aan de voet van de Blauwe Berg (85meter), ongeveer 85 km ten zuiden van de hoofdstad Paramaribo. Berg & Dal is een voormalig suiker- en houtplantage van 2500 hectare, evenwichtig verdeelt aan weerskanten van de Surinamerivier. De locatie wordt weergegeven in figuur 5.10. De voormalige plantage is eigendom van Kersten en Co N.V. Dit is een groot Surinaams bedrijf die in meerdere sectoren actief is binnen Suriname. Het grote verschil met het natuurreservaat Galibi is dat het resort in beheer is van een privaat bedrijf. Zijn hierdoor ook verschillen te ontdekken ten opzichte van het natuurreservaat Galibi hoe het ecotoerisme wordt gemanaged? Dit zal worden onderzocht in deze casestudie. Kersten heeft in samenwerking met verscheidene stakeholders ervoor gezorgd dat in 2008 het eco en cultural resort Berg & Dal is ontstaan. Van de 2500 hectare wordt 800 hectare gebruikt voor toeristische activiteiten

Figuur 5.9: Ligging Berg & Dal. Aangegeven met ballon A. Bron: Eigen bewerking van www.maps.google.nl

Het ontstaan van deze eco-bestemming heeft een aantal oorzaken gehad. Van 1986-1992, tijdens de Binnenlandse Oorlog in Suriname, bereikte het inwonertal een dieptepunt. Berg & Dal was toen praktisch onbewoond. In de periode 1992-2006 vond de zogenaamde derde goudkoorts plaats waardoor het Brokopondo Stuwmeer en de Surinamerivier ernstig vervuild werden die stroomafwaarts liepen van de Afobaka dam. Ook de Blauwe Berg werd vervuild door de Mamma kreek die door de plantage kruist. Andere kleine mijnactiviteiten zoals winning van zand en grind hebben de omgeving uitgeput en vervuild. In juni 2007 heeft de overheid de belofte gedaan om het gebied te beschermen en geen nieuwe vergunningen te verlenen om mijnbouw activiteiten te ondernemen. Hierdoor werd de mogelijkheid geboden om ecotoerisme in dit gebied te exploiteren. In 2007 werd door president Venetiaan het startschot gegeven voor het eco-toeristisch project Berg & Dal. Deze stap kan worden gezien als een positieve impuls op het gebied van duurzame ontwikkeling in Suriname.

Toeristische trekpleisters

Op het Berg & Dal Eco-Cultural resort is iedere gast verzekerd van een hoogwaardige eco-culturele beleving in een omgeving waar duurzame toeristische praktijken top prioriteit

genieten. Gasten van het BERGENDAL Eco & Cultural River Resort zullen verrukt zijn van de unieke melange van avontuur, natuur, cultuur, geschiedenis, educatie en vermaak welke ons ressort maakt tot een unieke en plezierige ervaring voor het hele gezin (website Berg & Dal). Met avontuur wordt bedoeld de eerste Canopy baan van Suriname en mountainbike, hiking en kajak excursies die worden aangeboden. Daarnaast worden er wandel en vogelobservatie tochten georganiseerd. Naast deze activiteiten is ook het bevorderen van waardering en respect van het tropisch regenwoud en culturele erfgoed (plantage) een belangrijke doelstelling van alle Berg & Dal activiteiten. Dit wordt gedaan d.m.v. van een excursie op het terrein onder begeleiding van een gediplomeerde gids.

Foto 5.11: Canopy tour (Bron: Martijn Schilte)

Foto 5.12: Canopy tour (Bron: Martijn Schilte)

Beheer exploitatie resort door de stakeholders

Het eco-cultural resort Berg & Dal is het eerste toerismeproject in Suriname waarbij vanaf het begin meerdere stakeholders betrokken zijn geweest. De basis waarvan uit werd gewerkt zijn de 3 P's die zijn beschreven in paragraaf 2.2.1 in dit onderzoek: People Planet Profit. Hierbij wordt nog een vierde P van poverty reduction (armoedevermindering) aan toegevoegd. Het totale project heeft ongeveer 8 miljoen US dollar gekost en is gefinancierd met eigen middelen, Programma Samenwerking Opkomende Markten (PSOM)-subsidie van de Nederlandse overheid en andere partijen, waaronder de Inter American Development Banc (IDB). Hieruit blijkt weer dat financiële steun van buitenlandse organisaties nodig zijn, voor een minder ontwikkeld land als Suriname, om dit soort projecten op te zetten. Daarnaast is er ook samengewerkt met de lokale bevolking (participatie en ontvankelijkheid voor ecotoerisme in de regio) en NGO's op het gebied van conservatie en educatie, met het tot stand komen van dit project. Deze stakeholders met de daarbij behorende bijdrage worden weergegeven in onderstaande figuur 5.8.

De stakeholders en daarbij behorende bijdrage

• Kersten N.V.	Initiator van project Berg & Dal
• De regering van Suriname	Facilitator van het project
• De regering van Nederland	Programma Samenwerking Opkomende Markten (PSOM)-subsidie

<ul style="list-style-type: none"> • De regering van Duitsland 	Bijdrage in voor de constructie en educatie van de vlindertuin
<ul style="list-style-type: none"> • Dorpshoofden van de lokale gemeenschappen in het district Brokopondo 	Ondersteuning van het project en heeft daarnaast de lokale bevolking getracht mee te laten werken in het traject op het gebied van werkgelegenheid en training
<ul style="list-style-type: none"> • IDB groep 	Co-financier van het project
<ul style="list-style-type: none"> • De Moravische kerk (aandeelhouder Kersten N.V.) 	Financierder
<ul style="list-style-type: none"> • Lokale en buitenlandse investeerders 	Zoals DSB bank N.V., Assuria levensverzekeringmaatschappij N.V. en Sagicor Merchant Limited
<ul style="list-style-type: none"> • Investeerders 	Suriname conservation foundation (opgezet door de Surinaamse regering en Conservation International om de biodiversiteit van Suriname te behouden en te promoten) en een aantal pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen uit binnen en buitenland.
<ul style="list-style-type: none"> • ROC midden Nederland 	Het grootste Nederlandse trainings instituut die voor trainingscertificaten zorgt
<ul style="list-style-type: none"> • Universiteit Suriname 	Opzetten van biophilia parcours
<ul style="list-style-type: none"> • WWF Guyana 's 	Ontwikkeling van een milieu educatiecentrum met als doel om de awareness bij de lokale bevolking te doen vergroten op het gebied van ecotoerisme, en milieuvraagstukken en belang hiervan.
<ul style="list-style-type: none"> • Private bedrijven en personen 	Donaties om het erfgoed van het dorp te restaureren.
<ul style="list-style-type: none"> • Connexion 	Een publiek transport bedrijf uit Nederland die gecertificeerde trainingsprogramma's heeft opgezet voor buschauffeurs.

Figuur 5.10 Stakeholders en bijdrage van eco-cultural resort Berg & Dal (Bron: Bergendal, Ecotourism Guidelines, 2008)

De casestudie

In de maand juni 2010 is de casestudie op Berg & Dal uitgevoerd. Eerst zal net als bij de casestudie van het natuurreservaat Galibi een korte beschrijving van de trip worden gegeven (vervoer, accommodatie en groep toeristen).

Om een beter inzicht te krijgen hoe de trip is vorm gegeven. Vervolgens zal worden ingegaan wat de effecten zijn van het ecotoerisme op ecologisch, sociaal-cultureel en economisch gebied op Galibi. Wat is de invloed van de stakeholders op deze effecten en wat zijn hierbij de mogelijkheden en knelpunten? Dit is gedaan op basis van de

Foto 5.13 Accommodatie Berg & Dal (Bron: Berg & Dal)

dat is gevonden over het resort en de observaties die zijn gedaan tijdens de casestudie. Tijdens de casestudie zijn twee activiteiten ondernomen: The Canopy tour en de Cultural Heritage tour onder leiding van een gids.

Beschrijving trip

Vervoer

Berg & Dal ligt relatief dichtbij Paramaribo, 85 kilometer. De toegankelijkheid van deze eco-bestemming is bevorderd met de asfaltering van de Afobakaweg dat in augustus 2008 heeft plaats gevonden. Door de korte reistijd en voor Surinaamse begrippen goed begaanbare weg, kan de toerist voor 1 dag vanaf Paramaribo naar deze eco-bestemming gaan en hoeft er niet te worden overnacht. Dit maakt de bestemming erg populair voor toeristen. Doordat Berg & Dal vlakbij het natuurpark Brownsberg ligt worden door touroperators vaak combinatietours aangeboden. Tijdens de casestudie is gebruik gemaakt van deze combinatie. Tijdens deze tour is door de touroperator gebruik gemaakt van een lokaal transportbedrijf en is vergelijkbaar met de bus die ook is gebruikt bij de casestudie van Galibi.

Accommodatie

Het resort biedt 45 lodges waar 150 toeristen in geaccommodeerd kunnen worden. Alle lodges zijn uitgerust met airconditioning, sanitair met warm- en koud stromend water en comfortabele bedden. Daarnaast kan de toerist gebruik maken van het restaurant met bar, chill-out lounge, zwembad (enige zwembad in het binnenland van Suriname) en wellness centre. De accommodatie op Berg & Dal is hiermee veel luxer dan op Galibi maar ook ten opzichte van andere locaties waar de auteur van dit onderzoek is geweest (Menimi in boven Suriname, Blanche Marie in het district Sipaliwini en Stone Island in het Brokopondo district). Oorzaak dat deze accommodatie zo luxe is, heeft mede te maken met Krasnapolsky Hotel in Paramaribo. Eigenaar van dit hotel is Kersten. Het doel is om toeristen uit het Krasnaplosky hotel te genereren voor Berg & Dal. Hiermee wordt dus meer ingespeeld op de high-end toerist die tijdens haar verblijf op een eco-bestemming meer luxe verwacht

Toeristen

De groep tijdens de tour bestond uit 7 toeristen. Allen hadden de Nederlandse identiteit. drie personen van deze groep waren student, de andere vier personen zijn met als doel gekomen om familie/vrienden te bezoeken. Op Berg & Dal waren opvallend veel Surinamers. Zowel ingezetenen als Surinamers met de Nederlandse identiteit.

De reden hiervoor is dat Berg & Dal goed is te bereiken vanuit Paramaribo. Daarnaast was het zondag waardoor veel mensen vrij waren. Opvallend verschil was dat ingezetenen vooral op Berg & Dal waren om te relaxen aan het strand. Aan de Surinamerivier liggen strandjes met kleine hutten, de lokale bevolking mag tegen gereduceerd tarief hiervan gebruik maken. Verdere activiteiten worden niet ondernomen in tegenstelling tot de Surinamers die uit Nederland komen. Een reden hiervoor kan met financiële middelen te maken hebben. De Nederlandse Surinamer heeft over het algemeen meer geld te besteden dan de Surinamer.

Foto 5.14: Groep toeristen met lokale gids (bron: Martijn Schilte)

Foto 5.15 Afvalfaciliteiten (bron: Martijn Schilte)

Effecten van ecotoerisme op het eco-cultural resort Berg & Dal

Ecologisch

Om te analyseren of het verantwoord was om het gebied Berg & Dal te exploiteren voor ecotoerisme is er door het Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname (NIMOS) een milieu en sociale impact assessment uitgevoerd. Hieruit bleek dat Berg & Dal geen unieke, bedreigde dier en/of planten soorten herbergde. Hierdoor wordt het managen van het resort eenvoudiger omdat bij de exploitatie van het ecotoerisme minder rekening gehouden hoeft te worden wat de effecten zijn op de biologische diversiteit. Dit in tegenstelling tot het natuureservaat Galibi. Hierdoor is er op dit moment geen zogenaamd plafond ingevoerd voor het toelaten van het aantal toeristen, in welk seizoen van het jaar dan ook, die deze bestemming bezoeken. Het aantal hoeveelheid toeristen vormt nog geen bedreiging zoals dit het geval is geweest op Manuel Antonio Park in Costa Rica (zie paragraaf 4.5). Om de impact op de ecologie minimaal te laten zijn heeft het resort voor de toerist richtlijnen opgesteld waaraan deze zich moet houden. Hiermee wordt de toerist bewust gemaakt van wat duurzaamheid inhoudt. Zo dient de toerist respect te hebben voor de wilde

dieren, planten, culturele diversiteit en moet men rekening houden met het afval dat wordt gemaakt. Controle hierop vindt plaats door de werknemers op het park. Op het park zijn dan ook veel borden die de toerist er telkens op attendeert wat ecotoerisme inhoud. Een aantal hiervan worden weergegeven in onderstaande afbeeldingen die zijn gemaakt tijdens de casestudie.

Wel is er enige impact op de atmosfeer en luchtkwaliteit. Dit komt door stofvorming, en de emissies van uitlaatgassen van voertuigen en stationaire installaties. Dit is echter minimaal en onoverkomelijk als er toeristische activiteiten plaats vinden in een gebied.

Sociaal / cultureel

Doordat sinds de burgeroorlog tussen 1986-1992 Berg & Dal praktisch onbewoond is geworden, is de directe impact op de sociaal/culturele omgeving niet groot, zoals dit wel het geval is op Galibi waar de lokale bevolking in het natuureservaat woont. Hierdoor is de weerstand van de bevolking voor het exploiteren van ecotoerisme in dit gebied waarschijnlijk minder groot. Toch is de lokale bevolking geïnformeerd over de ecologische, sociaal/culturele, economische mogelijkheden en de daarbij behorende uitdagingen en alternatieven van het Berg & Dal project voor de regio en de naburige gemeenschappen. De inwoners hebben destijds aangegeven positief te zijn over het uit te voeren project en niet bang te zijn voor eventuele negatieve effecten (Bergendal, Ecotourism Guidelines, 2008)

Economisch

Een belangrijk doel bij de exploitatie van het eco-cultural resort Berg & Dal was om de armoede in de regio te verlichten. Het eco cultural resort biedt de lokale bevolking economische mogelijkheden op het gebied van werkgelegenheid, waarbij ook aandacht wordt besteedt aan educatie/training waarbij certificaten en diploma's kunnen worden behaald. Deze cursussen vergroten de kennis van de lokale bevolking hoe men om dient te gaan met toerisme en brengt de toerismesector op een hoger niveau in Suriname. Punten waaraan aandacht wordt besteed:

- Kennis over toeristen (verwachtingen, interesses, cultuur, houding)
- Communicatieve en sociale vaardigheden
- Werken in de "hospitality" divisie van het eco-cultural resort Berg & Dal
- Hygiëne (persoonlijk voorkomen)

In 2008 is er door de komst van het eco-cultural resort werkgelegenheid gecreëerd voor 90 personen, die werkloos waren. 67 personen zijn afkomstig uit het district Brokopondo en hiervan werkten 52 personen fulltime en 15 personen parttime. De meesten zijn werkzaam in de divisies "housekeeping", "food & beverages", "guest relations", "gardening" en "security". Een klein aantal werknemers zijn opgeleid als gidsen of als buschauffeur. Hiermee is de werkloosheid in het district Brokopondo gedaald met 9% (Henk Roy Muntslag, november 2010).

Conclusie

Het eco-cultural resort Berg & Dal is het eerste grote investeringsproject binnen de toerisme industrie in het binnenland van Suriname. Hieruit kan worden gesteld dat de belanghebbende stakeholders vertrouwen hebben in de ontwikkeling van het ecotoerisme in Suriname. Door de samenwerking van de verscheidene stakeholders met de daarbij behorende financiële middelen en expertise is een breed draagvlak gecreëerd om ecotoerisme te exploiteren op Berg & Dal. Opvallend is dat buitenlandse organisaties van groot belang zijn voor de financiering expertise om het resort daadwerkelijk te bewerkstelligen. Je zou kunnen stellen dat buitenlandse investeringen voor een minder ontwikkeld land als Suriname, een vereiste zijn om dit soort projecten op zetten.

Vooraf is onderzoek gedaan naar wat voor impact het ecotoerisme heeft op de biologische diversiteit en de sociale culturele omgeving. Hieruit blijkt dat het ecotoerisme geen gevolgen heeft voor de plant en diersoorten in de omgeving en dat de lokale bevolking een positieve houding had ten opzichte van het project. Het Berg & Dal project heeft ervoor gezorgd dat de werkloosheid in het Brokopondo district is gedaald met 9%. Door geslaagd management is het gelukt om een win-win situatie te creëren waarbij zowel economische voordelen worden behaald voor de lokale bevolking en de biologische diversiteit kan worden beschermd. Op basis van de data die is verzameld en eigen observaties op het resort kan

worden gesteld dat er geen knelpunten zijn gevonden over hoe het ecotoerisme wordt gemanaged en wat de effecten zijn die het heeft op de omgeving.

5.3.3 Eindconclusie

Uit de casestudies blijkt dat er enkele verschillen zijn te ontdekken over hoe het ecotoerisme wordt gemanaged door de betrokken stakeholders. Op het resort Berg & Dal is geconstateerd dat het ecotoerisme een win-win situatie heeft bewerkstelligd, en dat er geen beperkingen zijn gevonden op de manier hoe het ecotoerisme wordt gemanaged door de stakeholders. Dit project kan als voorbeeld dienen voor ander private investeerders die ecotoerisme willen exploiteren in Suriname. Op het natuurreserveaat Galibi is het lastiger om deze win-win situatie te bewerkstelligen. Een belangrijk verschil tussen het natuurreserveaat Galibi ten opzichte van het eco-cultural resort Berg & Dal is dat de lokale bevolking deel uitmaakt van het reserveaat en dat veel nadruk komt te liggen op de bescherming van de schildpadden, omdat deze dieren wereldwijd worden bedreigd. Uit de casestudie blijkt dat de lokale bevolking moeite heeft met het feit dat van "buitenaf" wordt bepaald hoe het reserveaat gemanaged dient te worden. Met het instellen van de lokale organisatie STINUDAL is het probleem enigszins verholpen en zijn er positieve resultaten zichtbaar waarbij de lokale bevolking geld genereert uit het ecotoerisme en dat het beter gaat met de populaties van de beschermde schildpadden. Een hiaat in dit onderzoek is het ontbreken van antwoorden van de lokale bevolking hoe zij aankijken tegen de exploitatie van ecotoerisme in het reserveaat. Op basis van de data die zijn verzameld kan wel worden gesteld dat er sprake is van ecotoerisme. Er zijn alleen ook knelpunten die het beheer van het reserveaat kunnen verbeteren. Hiervoor ligt een belangrijke taak bij de overheid, die het reserveaat beheert. Er wordt nog steeds gestroopt op schildpadden en is er nog weinig bewustwording onder de lokale bevolking op het gebied van afvalbeleid. Mogelijkheden om dit probleem te verhelpen zijn om meer te investeren op de controle voor het behoud van de schildpadden en in educatie van de lokale bevolking. Hiervoor ontbreken financiële middelen. Op dit moment kost een gemiddelde tour naar Galibi ongeveer €150, - maar wordt hiervan maar €1, - afgedragen voor milieubelasting, dat gaat naar 's lands bosbeheer. Dit is maar een klein bedrag in vergelijking met wat de toerist uiteindelijk betaald voor de tour. In theorie moet ecotoerisme geld genereren om hiermee ook het milieu te kunnen beschermen. Er zijn op dit moment alleen problemen om het milieu zo goed mogelijk te kunnen onderhouden. Een probleem dat zich ook heeft voorgedaan in Costa Rica. Dit probleem zou kunnen worden verholpen door hogere entreegelden/natuurbelasting te vragen om zodoende meer financiële armslag te krijgen, dit kan worden geïnvesteerd in materiele middelen en opleiding van de werknemers om zo de schildpadden (biologische diversiteit) te beschermen. Daarnaast kunnen programma's ontwikkeld worden voor educatie om de lokale bevolking bewust te maken wat het afval voor problemen kan veroorzaken voor de omgeving. Dit dient ook te worden gedaan bij de bevolking van Albina, aangezien hier veel afval vandaan komt. Het instellen van een milieuwet, die op dit moment ontbreekt, kan

tevens een belangrijke bijdrage leveren om dit probleem te verhelpen. Het is alleen afwachten of de overheid in een minder ontwikkeld land als Suriname dit in de nabije toekomst kan bewerkstelligen.

6 Conclusie

In dit laatste hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek en worden de belangrijkste conclusies getrokken. Tot slot wordt in paragraaf 6.2 in de discussie het onderzoek besproken.

6.1 Eindconclusie

Met de voorgaande hoofdstukken in ogenschouw genomen, kan in deze concluderende paragraaf antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag: *“Wat is de huidige stand van zaken hoe het ecotoerisme in Suriname wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders en wat zijn hierbij de knelpunten en mogelijkheden?”*

Het management model van Ross & Wall stelt dat een effectief institutioneel milieu van cruciaal belang is om ecotoerisme te bewerkstelligen. Hierbij speelt de overheid dus een belangrijke rol. Op dit moment kan worden geconcludeerd dat de overheid in Suriname niet de voorwaarden schept zoals dit eigenlijk moet zijn om “succesvol” ecotoerisme te bewerkstelligen. Deze stakeholder heeft nog geen beleid gevormd met de daarbij behorende wetgeving en controlemechanismen op het gebied van ecotoerisme. Op dit moment is dat een belangrijk knelpunt voor ontwikkeling van ecotoerisme in Suriname. Dit wordt goed geïllustreerd in een quote van een geënquêteerde touroperator “Door het ontbreken van een toerismewet heb je geen voorwaarden om het eco-toeristisch product te waarborgen”. Door de groeiende toerismestroom vanaf het jaar 2000 is er een wildgroei ontstaan aan “illegale” touroperators. Hierdoor kan het voorkomen dat er soms sprake is van greenwashing. Dit is een bekend probleem voor ontwikkelingslanden, en doet zich ook voor in een minder ontwikkeld land als Suriname. Op dit moment probeert de private sector (VESTOR) door middel van een keurmerk een kwaliteitsverbetering door te voeren onder touroperators en de markt transparanter te maken. Hierdoor kan de toerist bewust kiezen voor een touroperator die voldoet aan bepaalde eisen. Dit is een positieve ontwikkeling waaruit blijkt dat de sector “volwassener” begint te worden.

Eco-toeristische activiteiten dienen nu dus vooral te ontstaan door bedrijven uit de private sector en NGO's die initiatief tonen. “Wil je toeristische activiteiten in Suriname op wereldniveau krijgen, dan moet dit ontstaan door initiatieven vanuit de private sector omdat de overheid niet meewerkt” aldus mevrouw Tsjon Sie Vat, directeur Conservation International. Een goed voorbeeld hiervan is het eco-cultural resort Berg & Dal dat in 2008 is opgezet en in dit onderzoek een casestudie is uitgevoerd. NGO's en multilaterale organisaties vervullen een belangrijke rol in Suriname op het gebied van financiële steun en advies aan de publieke/private sector en de lokale bevolking om eco-toeristische activiteiten

te ontplooiën. Deze stakeholders zijn voor minder ontwikkelde landen van groot belang. Ook de bekende eco-bestemming Costa Rica, blijkt uit de gevonden literatuur, vaak afhankelijk te zijn van deze stakeholders om ecotoerisme te exploiteren.

Uit de twee casestudies die zijn onderzocht, kan worden gesteld dat bij zowel het natuurreservaat Galibi en het eco-cultural resort Berg & Dal sprake is van ecotoerisme zoals dit is bedoeld. Namelijk een win-win scenario creëren waarbij de lokale bevolking economisch profiteert van het ecotoerisme en de biologische diversiteit kan worden behouden. Bij Berg & Dal zijn geen knelpunten gevonden op de manier hoe het resort wordt gemanaged door de belanghebbende stakeholders. Dit resort, dat in 2008 is opgezet kan in Suriname als voorbeeld dienen voor andere private organisaties om dit soort projecten in de toekomst op te zetten. Samenwerking tussen de belanghebbende stakeholders met de daarbij behorende expertise en financiële middelen zullen hierbij een belangrijke rol spelen. Bij het natuurreservaat Galibi zijn er wel beperkingen gevonden op de manier hoe het ecotoerisme wordt gemanaged. Een belangrijk knelpunt is het gebrek aan financiële middelen bij Dienst 's Lands Bosbeheer om het reservaat zo goed mogelijk te onderhouden. Dit zou kunnen worden verholpen als de entreegelden/natuurbelasting wordt verhoogd door de overheid. Op dit moment is dat €1,- en staat in schril contrast met de €150,- dat toerist gemiddeld betaald voor een tour van 2 dagen naar Galibi.

Als laatste zal in deze conclusie worden ingegaan wat het eco-toeristische gehalte is van de toerist die Suriname bezoekt. Uit de enquêtes is naar voren gekomen dat slechts 20% van de respondenten kunnen worden gezien als vakantiegangers die weloverwogen voor Suriname hebben gekozen. Maar of deze keuze is gebaseerd op de principes van ecotoerisme? Hoogst waarschijnlijk niet. Op de vraag of de toerist bekend is met het de term ecotoerisme blijkt dat 12% aangeeft helemaal niet bekend te zijn met de term ecotoerisme. 27% geeft aan nauwelijks en 37% gedeeltelijk. Dit is samen 76%. Hieruit kan worden geconcludeerd dat onder de respondenten niet veel bekendheid is over de term ecotoerisme. Uiteindelijk kan worden aangenomen dat het ecotoerisme niet leeft onder de respondenten en kan de vraag worden gesteld of de toerist die Suriname komt bewust komt voor het ecotoerisme. Om deze belangstelling onder toeristen te doen verhogen is een rol weggelegd bij zowel bedrijven uit de private sector, NGO's en de overheid. Zo zal er meer promotie moeten gemaakt in het buitenland waarbij Suriname zich zal moeten profileren als eco-bestemming. Een ander belangrijk aspect is de beperkte toegankelijkheid. Op dit moment zijn er maar een beperkt aantal vliegverbindingen met Suriname. Hierdoor kan niet snel een grotere toeristenstroom worden verwacht zoals dit wel het geval is bij Costa Rica. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het land op dit moment nog niet in staat is om een grotere toeristenstroom op te vangen. Hiervoor dienen nog een aantal obstakels te worden genomen in de toekomst. De private sector laat een aantal positieve ontwikkelingen zien, nu de overheid nog!

6.2 Discussie

Als onervaren onderzoeker is het moeilijk in te schatten hoe het proces van een onderzoek daadwerkelijk gaat verlopen. Het doen van veldwerk in een minder ontwikkeld land als Suriname, maakt dit proces soms nog complexer omdat je als onderzoeker in een nieuwe situatie terecht komt waarbij de werkomstandigheden compleet anders zijn dan in Nederland. Hierbij valt te denken aan culturele verschillen, klimatologische omstandigheden, gebrek aan informatievoorzieningen (documentatie), illegaliteit en beperkte infrastructuur. Toch heb ik mij volledig ingezet om deze uitdaging aan te gaan. Nu is goed om na het uitdenken, uitvoeren en uitwerken van deze masterscriptie terug te blikken hoe dit proces is verlopen.

Allereerst de interviews. Hierbij is getracht verschillende stakeholders met de daarbij behorende achtergrond te interviewen om een indicatie te krijgen wat voor activiteiten ondernomen worden op het gebied van ecotoerisme en of er enige vorm van samenwerking is. Een belangrijk stakeholder die hierbij ontbreekt, is de lokale bevolking. In Paramaribo was hiervoor geen aanspreekpunt te vinden die de lokale bevolking vertegenwoordigd. Graag had ik dit gedaan tijdens de casestudie op het natuurreserveaat Galibi, maar helaas was er tijdens mijn verblijf geen mogelijkheid om hiervoor de juiste persoon "dorpshoofd" te interviewen vanwege zijn afwezigheid. Door middel van documenten, eigen observaties en een interview met een ervaren tour gids heb ik getracht dit hiaat op te vangen. Voor eventueel vervolg onderzoek zou het interessant kunnen zijn om een analyse te doen hoe de lokale bevolking in het binnenland van Suriname het ecotoerisme managed en wat voor voor-en nadelen zij hiervan ervaren.

Daarnaast zijn er enquêtes afgenomen onder toeristen en touroperators. In de enquête die is afgenomen onder de toerist, is de vraag gesteld in hoeverre er volgens hen sprake was van duurzaamheid op het gebied van milieu op desbetreffende eco-sites waar ze waren geweest. De resultaten die hieruit zijn gegenereerd geven een algemeen beeld weer (wat ook het doel is van dit onderzoek) maar hierdoor kunnen geen specifieke uitspraken gedaan kunnen worden over een bepaalde eco-site die wel volgens de principes van ecotoerisme gemanaged worden en welke niet. In een eventueel vervolgonderzoek zal het interessant kunnen zijn om meerdere eco-sites specifiek met elkaar te vergelijken en te analyseren wat de overeenkomsten en verschillen zijn en wat hiervan de oorzaak kan zijn.

Bij de enquêtes die zijn afgenomen onder de touroperators is de vraag gesteld in hoeverre de lokale bevolking wordt betrokken binnen de ecotoerisme activiteiten die zij ondernemen. Hierbij gaf een grote meerderheid aan dit te doen. Hierbij is het alleen nog onduidelijk of dit bewust gebeurt of spontaan. Aangezien er op het moment dat enquêtes werden afgenomen nog niet werd gewerkt met certificering kan er sprake zijn dat dit niet bewust gebeurt.

Als laatste zijn casestudies uitgevoerd op de twee eco-bestemmingen, het natuurreserveaat Galibi en het eco-cultural resort Berg & Dal. Door het korte bezoek heb ik voor mijzelf een

beeld kunnen vormen hoe het ecotoerisme wordt gemanaged. Dit maakt het interpreteren van de andere data die is verzameld concreter. Wel dient te worden opgemerkt dat ik voor Suriname nog niet eerder eco-bestemmingen heb bezocht in andere minder ontwikkelde landen. Hierdoor heb ik geen concrete vergelijking kunnen maken in dit onderzoek. Alleen op basis van de gevonden literatuur van Costa Rica.

Door de brede opzet van de methoden die zijn gebruikt en de verschillende stakeholders die hiervoor zijn benaderd, is het gelukt om een globale indruk te krijgen hoe het ecotoerisme op dit moment wordt gemanaged in Suriname. Verdieping voor verder onderzoek is aan te bevelen. Zo zal het interessant kunnen zijn wat de beweegredenen zijn van de lokale bevolking om te participeren in het ecotoerisme, hoe zij dit managen en hoe ze de samenwerking ervaren met de andere stakeholders. Hiervoor zal de onderzoeker langer op een locatie moeten verblijven om resultaten te kunnen genereren.

Referenties

Boeken en artikelen

- Baker, N. (2005, December 10). *Travel guilt free: Eco traveler know your greens*. The Guardian (London). Guardian Newspapers Limited, p. 6
- Baez, A. and Rovinski, Y. (1992) Ecotourism in Costa Rica: the tough road for remaining number one. In: *Proceedings on the 1992 World Congress on Adventure Travel and Ecotourism*. Adventure Travel Society, p. 222 -224
- Berkes, J. (2007). Rethinking Community Based Conservation. *Conservation Biology*, vol 18 (3), p. 621-630
- Blamey, R.K. (1997) Ecotourism: the search for an operational definition. *Journal of Sustainable Tourism* 5, p. 109-130
- Ballantine, J.L., & Eagles, P.F.J. (1994) Defining Canadian Ecotourists. *Journal of Sustainable Tourism*, 2(4), p. 210-214
- Butler R., Hall M., Jenkins J. (1998) "Tourism and recreation in rural areas", Wiley, Chichester
- Clayton, M. (2004, November), When ecotourism kills. *The Christian Science Monitor*, p.13
- Coccossis, H. (1996), Tourism and sustainability: perspectives and implications. In: Priestley, G.K., Edwards, J.A. and Coccossis, H. (eds) *Sustainable Tourism? European Experiences*. Oxon: CAB, p. 1-21
- Cox, S. (2007, August 4). Brave new world of tourism. *The Christchurch Press Company Limited*, p. 15
- Dolnicar, S., G. I. Crouch, and P. Long (2008). Environmentally Friendly Tourists: What Do We Really Know About Them? *Journal of Sustainable Tourism*.
- Durbin J.C. en Ratrimoarisana S.N.(1996). Can tourism make a major contribution to the conservation of protected areas in Madagascar? *Biodiversity and Conservation* 5. P. 345–353
- Eagles, P.F.J and Casganette, J.W. (1995). Canadian ecotourist: who are they? *Tourism Recreation Research* 20(1), p. 22-28
- Fairweather, J.R., Maslin, C. and Simmons, D.G. (2005). Environmental values and response to ecolabels among international visitors to New Zealand. *Journal of Sustainable Tourism* 13 (1), p. 82-98.
- Elkington J. (1997), *Cannibals With Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone
- Fey, T. (2003). *Suriname Switi Sranan*, KITT Publishers.
- Fosbery, S. (2006, September 16), In praise of green. *Weekend Australian*, p. 3.
- Hall, C.M. en Page, S.J. (1999), *Geography of tourism and recreation*. London, Routledge. p. 236
- Harrison, D. (2004), 'Tourism in Pacific Islands', *The Journal of Pacific Studies*, 26 (1&2) p.21
- Honey, M. (1999), *Ecotourism and Sustainable development: Who owns paradise?* Island Press, Washington, DC
- Inman, C. (1998) *Impacts on Developing Countries of Changing Production and Consumption Patterns in Developed Countries: The Case of Ecotourism in Costa Rica*, United Nations Environment Programme Report
- Isaacs J.C. (2000). The limited potential of ecotourism to contribute to wildlife conservation. *Wildlife Society Bulletin* 28: p 61–69.
- IUCN (1994). 1993 United Nations List of National Parks and Protected Areas. World Conservation Union, Gland, Switzerland
- Kernel, P, (2005). 'Creating and implementing a model for sustainable development in tourism enterprises', *Journal of Cleaner Production*, 13, p.151-160
- Lawton, L.J. (2001). *The Encyclopedia of Ecotourism*, CAB International (ed. D.B. Weaver) p. 287-300
- Leuwsha, T (2005). *Wereldwijzer Suriname*, Uitgeverij Elmar B.V.
- Liu, Z. (2003), Sustainable tourism development: A critique', *Journal of Sustainable Tourism*, 11 (6) p. 459-475

- Mair, H & Reid, D.G. (2007), 'Tourism and community development vs. tourism for community development: Conceptualizing planning as power, knowledge, and control', *Leisure/Loisure*, 31(2), p. 403-425.
- Mackinnon, J., Mackinnon, K., Child, G., & Thorsell, J. (1986). *Managing protected areas in the tropics*. Gland, Switzerland: IUCN/UNEP
- Mourik van, J. (1998, juni). Bescheiden mogelijkheden voor ecotoerisme in Suriname, *Geografie*.
- Mowforth, M. & Munt, I. (1998), *Tourism and Sustainability: New Tourism in the Third World*. Routledge: New York.
- Mowforth, M. & Munt, I. (2003), *Tourism and Sustainability development and new tourism in the third world 2nd edition*, Routledge, London
- Myers N., Mittermeier R.A., Mittermeier C.G., Da Fonseca G.A.B. en Kent J. (2000), Biodiversity hotspots for conservation priorities. *Nature* 403: p .853–858.
- Orams, M. (2000). 'Towards a more desirable form of ecotourism', In C. Ryan an S.J. Page (eds), *Tourism Management: Towards the New Millenium*, Oxford: Pergamon, p.315-23
- Page, J & Dowling R.K. (2002). *Ecotourism*, Pearson Education Limited, Edingburg
- Roberts, T. and N. D. Thanos. (2003). *Trouble in Paradise: Globalization and Environmental Crises in Latin America*. New York: Routledge.
- Ross,S & Wall, G. (1999). *Ecotourism: towards concgruence between theory and practice*, Faculty of Environmental Studies, University of Waterloo, Canada
- Ryan,C (1997)'*Rural tourism in New Zealand: rafting at River Valley Ventures in the Rangitikei*',in S.J. Page an D.Getz (eds), *The Businss of Rural Tourism: International Perspectives*, London:ITBP, p.162-87
- Meric, H.J., & Hunt, J. (1998) Ecotourists' Motivational and Demographic Characteristics: Acase of North Carolina Travelers. *Journal of travel research*, 36, p. 57-61
- Our Common Future. (1987). World Commission on Environment and Development. Oxford: Oxford University Press
- Richards, G. & Hall, D. (2000). *Tourism and Sustainable Community Development*. Routledge: New York.
- Rovinsky, Y., 1993. Private Reserves, Parks and Ecotourism in Costa Rica, in *Nature Tourism: Managing for the environment*. Washington. USA
- Stern, C. J., Lassoie, J. P., Lee, D. R., & Deshler, J. D. (2003). How 'eco' is ecotourism? A comparative casestudie of ecotourism in Costa Rica. *Journal of sustainable tourism*, 11(4), p. 322–347.Press: Washington, DC.
- Stem, et al. (2003). How "Eco" is Ecotourism? A Comparative Case Study of Ecotourism in Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(4).
- Vivanco L.A. 2001. Spectacular quetzals, ecotourism, and environmental futures in Monte Verde, Costa Rica. *Ethnology* 40: p.79–92
- Wearing, S & Neil, J. (1999), *Ecotourism: Impacts, Potentials and Possibilities*. Butterworth-Heinemann:Oxford
- Weaver, D.B. (1998). *Ecotourism in the less developed world*, CAB International, Wallingford, UK.
- Weaver, D.B. (2001). *The Encyclopedia of Ecotourism*, CAB International, p1.
- Weaver, D.B., Schutler, R. (2001.), *The Encyclopedia of Ecotourism*, CAB International, p. 173-188
- Weaver, D. B. (2001). Ecotourism as mass tourism: Contradiction or reality? *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 42(2), p. 104–112
- Wheeler B. (1992). Is progressive tourism appropriate? *Tourism Management* 13: p.104–109
- Wylie, j. (1997). *Tourism and the environment*. Executive Development Institute for Tourism, University of Hawaii at Manoa, 23-24 june. Quoting J.Mass Ten travel trends and what you can do about them. Travel Association of America National Conference.

Overige naslagwerken

- Berg & Dal eco and cultural resort, (2008) Sustainable Tourism Framework, Achievements and Challenges.
- Agrifor Consult, (juni, 2006). *Country Profile for Suriname Final report*
- Inter-American Development Bank.(Augustus 2005) COUNTRY ENVIRONMENTAL ASSESSMENT (SU-P1011) FINAL REPORT
- Republic of Suriname-European Community (2008). Country Strategy Paper and national indicative Programme for the period 2008-2013
- Meerjarenontwikkelingsplan 2006-2011, *Strategie voor duurzame ontwikkeling*, Republiek Suriname.
- Muntslag, H.K. (november 2010). Final Evaluation Report Strengthening Supply-chain activities in the Eco-tourism Industry in Suriname Project
- Suriname Tourism Foundation Monthly Bulletin on Tourism Statistics Vol. V, No. 10 October 2007
- Macro Economic review of Suriname 1999-2008. Suriname Business Form & European Commission Delegation.UNEP & WTO (2005)Making Tourism More Sustainable *A guide for polic*
- The travel & Tourism Competitiveness Report 2009 *Managing in a Time of Turbulence, World economic Forum, Geneva Switzerland 2009.*
- Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname, VIDS (oktober 2009) Securing Indigenous Peoples' Rights in Conservation in Suriname: A review
- World Economic Forum (2009) The travel & tourism competitiveness report 2009, *Managing in a Time of Turbulence, Geneva, Switzerland*
- Mohadin, K., Teunissen, P.A., Spaans, A.I. (2002). *Natuurbescherming en Natuureservaten in Suriname*, Stichting Natuurbehoud Suriname (STINASU) en N.V. Bilton Maatschappij Suriname.

Websites

UNWTO

Bron: <http://unwto.org/en/content/why-tourism> (bezoekt 20-03-2010)

UNDP Human Development Index (2010)

Bron: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/SUR.html> (bezoekt 22-10-2010)

WTO Conceptuele definitie duurzaamheid (2004)

Bron: <http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php> (bezoekt 20-01-2010)

EBSCO Sustainability Watch (2009)

<http://ebscosustainability.files.wordpress.com/2010/07/ecotourism.pdf> (bezoekt 3-03-2011)

UNEP Principes ecotoerisme

http://www.uneptie.org/scp/tourism/events/iye/pdf/iye_leaflet_text.pdf (bezoekt 10-02-2011)

ANWB, wegennet Suriname

http://www.anwb.nl/bestemmingen/landeninformatie/vakantie/bestemmingIndex.html?btild=BTI_580&themald=BEST_P_51 (bezoekt 15-06-2011)

Website STS

<http://www.suriname-tourism.net/content/> (bezoekt 15-05-2010)

Website VESTOR

<http://vestor.org/> (bezoekt 14-01-2011)

Kaart Suriname

<http://www.infoplease.com/atlas/country/suriname.html> (bezoekt 17-03-2011)

Beschermde gebieden Suriname

http://www.stinasu.com/protected_areas.html (bezoekt 15-05-2010)

Natuureservaat op Unesco lijst

<http://whc.unesco.org/en/list/1017> (10-09-2010)

CIAFactbook

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ns.html> (bezoekt 14-10-2010)

Nimos

<http://www.nimos.org/smartcms/downloads/Kwik,%20goud%20en%20vervuiling.pdf> (bezoekt 14-10-2010)

Krantenartikel de Ware Tijd, Russel Mittermeijer

<http://www.dWTOOnline.com/website/nieuws.asp?menuid=37&id=34428> (bezoekt 14-09-2010)

Persbericht sts vakantie beurs 2009

<http://suriname-tourism.org/cms/images/stories/PDF/Persbericht.STS.090109.pdf> (bezoekt 10-03-2010)

Suriname wordt warm aanbevolen door The Lonely Planet (bezoekt oktober 2010)

http://www.telegraaf.nl/reiskrant/5221213/__Suriname_warm_aanbevolen_door_Lonely_Planet__.html
(bezoekt 04-03-2010)

Meerjarenplan ontwikkelingsplan 2001-2005 Suriname

<http://www.surinaminfo.com/download/MOP085.pdf> (bezoekt 14-09-2010)

Orangetours advertentie

<http://www.orangesuriname.com/website/home.asp?menuid=2> (bezoekt 10-05-2011)

Krantartikel de Ware Tijd Galibi

<http://www.dWTOOnline.com/website/nieuws.asp?menuid=37&id=79704> (bezoekt 05-03-2011)

Website Eco-Cultural Resort Berg & Dal

<http://www.bergendalresort.com/website/home.asp?menuid=2> (bezoekt 03-06-2010)

Bijlage 1: Enquête toerist

rijksuniversiteit
 groningen

Geachte heer/mevrouw,

Als Master student Culturele Geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen doe ik onderzoek over het ecotoerisme in Suriname en de mate van haar duurzaamheid. Ik zou het zeer op prijs stellen als u deze enquête zou willen invullen ten behoeve van mijn afstudeeronderzoek. Het invullen van de deze enquête kost u ongeveer 5 minuten. Uw persoonlijke gegevens zullen anoniem blijven, en deze zullen niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Voor verdere vragen kunt u bij mij terecht op:

Martijn Schilte

m.schilte@student.rug.nl

1. Wat is de voornaamste reden van uw bezoek aan Suriname?

- Rondreis
- Zakelijk
- Familie bezoek
- Stage/studie
- Natuur
- Actieve vakantie (adventure)
- Relaxen / tot rust komen
- Cultuur
- Ecotoerisme
- Iets anders, namelijk:.....
.....

2. Wat waren de **laatste twee** vakantiebestemmingen voordat u naar Suriname kwam?

- 1.
- 2.

3. Wat was de voornaamste reden van uw bezoek bij de voorgaande 2 vakantiebestemmingen? (maximaal 2 antwoordmogelijkheden)

- Rondreis
- Zakelijk
- Familie bezoek
- Stage/studie
- Natuur

- Actieve vakantie (adventure)
- Relaxen/ tot rust komen
- Cultuur
- Ecotoerisme
- Iets anders, namelijk:

4. Hoe bent u op het idee gekomen om naar Suriname te gaan? (meerdere antwoorden mogelijk) Via:

☐ Reisbureau	☐ Reisgidsen (bv: Lonely Planet)
☐ Internet	☐ Tv
☐ Familie /vrienden	☐ Radio
☐ Kranten/tijdschriften	☐ Beurs (vakantiebeurs)
☐ Reisgidsen/brochures	☐ Iets anders, namelijk:

5. Hoe heeft u uw accommodatie of reisplan georganiseerd? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Persoonlijk bij een reisorganisatie in eigen land
- Via internet bij een organisatie in eigen land
- Via internet via een organisatie in het land van bestemming
- Via internet (anders)
- In het land van bestemming via een tussenpersoon (reisbureau)
- In het land van bestemming direct bij hotel / luchtvaartmaatschappij / touroperator
- Iets anders, namelijk:.....
.....

6. Hoeveel georganiseerde eco-bestemmingen gaat u, of bent u van plan tijdens uw verblijf in Suriname te gaan bezoeken?

- Geen georganiseerde tour
- 1 georganiseerde tour
- 2 georganiseerde tours
- 3 georganiseerde tours
- 4 of meer georganiseerde tours

7. Heeft u, of gaat u op eigen gelegenheid, dus zonder begeleiding van een gids, een toeristische trip naar een eco-bestemming ondernemen buiten Paramaribo?
- Ja
 - Nee
 - Weet ik nog niet
8. Welke eco-bestemmingen heeft u bezocht of wilt u gaan bezoeken tijdens uw verblijf in Suriname? Vink aan welke bestemming bij u van toepassing is.
- Brownsberg
 - Galibi
 - Raleighvallen/Voltzberg
 - Berg en Dal
 - Bigi Pan
 - Blanche Marie
 - Awarredam
 - Kumalu
 - Iets anders dat in deze lijst niet is genoemd, namelijk:.....
9. Wat is voor u het belangrijkste aspect dat Suriname aantrekkelijk maakt als vakantiebestemming? Zet achter elk punt een rangnummer naar belangrijkheid. Bijvoorbeeld: *Vindt u het natuur aspect het belangrijkste dat Suriname aantrekkelijk maakt als vakantiebestemming? . Dan geeft u dit als rangnummer 1, vindt u dit minder belangrijk? dan geeft u dit een lager rangnummer. De rangnummers lopen van 1 t/m 4. (Indien u iets anders belangrijk vindt als aspect dat Suriname aantrekkelijk maakt als vakantiebestemming? Vul dit in bij iets anders. Het rangnummer kan dan oplopen tot 5 of meer)*

Aspecten van aantrekkelijkheid	Rangnummer
Natuur; Tropisch regenwoud	
Cultuur; Culturele diversiteit bevolking	
Dieren; vogels, vlinders, zeeschildpadden, reptielen en andere zoogdieren op eco-bestemmingen	
Cultureel erfgoed; Unesco beschermde binnenstad Paramaribo	
Iets anders, namelijk:	

10. Bent u bekend met de betekenis van het begrip ecotoerisme?

- Helemaal niet
- Nauwelijks
- Gedeeltelijk
- Grotendeels
- Geheel

11. Wordt er volgens u duurzaam omgegaan met de natuurparken/reservaten in Suriname tijdens de tours die u heeft ondernomen? *(hierbij kunt u denken aan controle op het milieu waarbij gelet wordt op: vuil en afvalverwerking, sanitaire voorziening en energie verbruik op accommodaties en transport)*

- Geheel niet
- Nauwelijks
- Gedeeltelijk
- Grotendeels
- Geheel

12. Komen de verwachtingen van uw bezoek aan Suriname als eco-bestemming die u in reisgidsen, folders, tijdschriften, website etc. heeft gelezen en ervaren, overeen met de wat u heeft ondervonden op de eco-bestemmingen die u heeft bezocht?

- Geheel niet
- Nauwelijks
- Deels wel / deels niet
- Grotendeels
- Geheel

Achtergrondinformatie

13. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

14. Tot welke leeftijdscategorie behoort u?

- Tot 18 jaar
- 18 t/m 25 jaar
- 26 t/m 34 jaar
- 35 t/m 44 jaar
- 45 t/m 54 jaar
- 55 t/m 64 jaar

- 65 jaar en ouder

15. Uit hoeveel personen bestaat het *directe* gezelschap tijdens u bezoek aan Suriname, uzelf meegerekend?

- 1 persoon
- 2 personen
- 3 personen
- 4 personen
- 5 personen of meer

16. Wat is uw hoogst genoten opleiding niveau?

- WO
- HBO
- MBO
- VWO
- Havo
- Mavo/vmbo
- LBO
- Lagere school
- Iets anders, namelijk

De vragenlijst is ingevuld!
Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 2: Enquête touroperator

rijksuniversiteit
 groningen

Geachte touroperator,

Als Master student Culturele Geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen doe ik onderzoek over het ecotoerisme in Suriname en de mate van haar duurzaamheid. Ik zou het zeer op prijs stellen als u deze enquête zou willen invullen ten behoeve van mijn afstudeeronderzoek. Het invullen van deze enquête kost u ongeveer 5 minuten. Uw persoonlijke gegevens zullen anoniem blijven, en deze zullen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

Voor verdere vragen kunt u bij mij terecht op:

Martijn Schilte

m.schilte@student.rug.nl

1. Hoeveel jaar bestaat uw bedrijf?

.....

2. Werkt uw organisatie met buitenlandse touroperators/organisaties?

- Ja (Ga naar vraag 3)
- Nee (Ga naar vraag 4)

3. Met welke buitenlandse touroperators/organisaties werkt u samen? En in welk land bevindt zich deze touroperator/organisatie?

Naam touroperator/organisatie

Land van herkomst

-
-
-
-

4. Wat zijn bij u de 5 belangrijkste/meest gebruikte bestemmingen waar de toerist bij u naar vraagt?

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

5. Wat is volgens u het belangrijkste aspect dat Suriname aantrekkelijk maakt voor de toerist als vakantiebestemming? Zet achter elk punt een rangnummer naar belangrijkheid. Bijvoorbeeld: Vindt u het natuur aspect het belangrijkste dat Suriname aantrekkelijk maakt als vakantiebestemming? dat geeft u dit als rangnummer 1, vindt u dit minder belangrijk? dan geeft u dit een lager ranknummer. De rangnummers lopen van 1 t/m 4. (Indien u iets anders belangrijk vindt als aspect dat Suriname aantrekkelijk maakt als vakantiebestemming? Vul dit in bij iets anders. Het rangnummer kan dan oplopen tot 5 of meer)

Aspecten van aantrekkelijkheid	Rangnummer
Natuur; Tropisch regenwoud Centraal Suriname Natuurreservaat	
Cultuur; Culturele diversiteit bevolking	
Ecosystemen; dieren zoals: vogels, vlinders, zeeschildpadden, reptielen op eco-bestemmingen.	
Cultureel erfgoed; Unesco beschermde binnenstad Paramaribo	
Iets anders, namelijk:	

6. Wordt er bij de tours die u aanbied gelet op de duurzaamheid? Vul in wat bij u tours het meest van toepassing is (hierbij kunt u denken aan controle op het milieu waarbij gelet wordt op: vuil en afvalverwerking, sanitaire voorziening en energie verbruik op accommodaties en transport)
- Helemaal niet (ga door naar vraag 8)
 - Nauwelijks (ga door naar vraag 7)
 - Gedeeltelijk (ga door naar vraag 7)
 - Grotendeels (ga door naar vraag 7)
 - Geheel (ga door naar vraag 7)
7. Wat doet u als touroperator om het toeristisch product dat u aanbied duurzaam te laten zijn? (meerdere antwoorden mogelijk)
- Lokale bevolking wordt betrokken tijdens de tour (werkgelegenheid)
 - Lokale bevolking beheert gedeeltelijk of volledig de tour

- Wordt gebruik gemaakt van eco-certificaat label
- Wordt gelet op het maximaal aantal toegestane toeristen op de desbetreffende site
- De verblijfsaccommodatie zijn milieuvriendelijk
- De verblijfsaccommodatie wordt beheert door de lokale bevolking
- Lokale voedselproducten worden gebruikt tijdens de georganiseerde tour
- Lokale souvenirs worden verkocht tijdens de tour
- Wordt gebruik gemaakt van energie zuinig transport
- Afval wordt milieuvriendelijk verwerkt
- Iets anders, namelijk:

8. Werkt u ook samen met andere touroperators/organisaties in Suriname?

- Ja, zo ja welke? Ga naar vraag 9
- Nee, ga door naar vraag 10

9. Met welke touroperators/organisaties werkt u samen in Suriname?

-
-
-

10. Vindt u dat het eco-toeristische product in Suriname voldoende is ontwikkeld om aan de eisen van de internationale toerist te voldoen?

- Helemaal niet
- Nauwelijks
- Gedeeltelijk
- Grotendeels
- Geheel

11. Zijn er beperkingen voor het ontwikkelen van een eco-toeristisch product ?

- Ja (ga naar vraag 12)
- Nee (ga naar vraag 13)
- Geen mening (ga naar vraag 13)

12. Kunt u kort uitleggen wat deze beperkingen zijn als het gaat om het ontwikkelen van een toeristisch product?

.....
.....
.....

13. Welke eco-toeristen maken gebruik van uw tours? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- Nederlanders
- Belgen
- Fransen
- Brazilianen
- Canadezen
- Amerikanen
- Caribisch gebied
- iets anders, namelijk:

14. Wat is de gemiddelde groepsgrootte tijdens de tours die u onderneemt?

- Minder dan 5 personen
- Tussen 5 en 10 personen
- 10 tot 20 personen
- Meer dan 20 personen

De vragenlijst is ingevuld!
Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 3: Interviews

- I. Ministerie van Transport Communicatie en Transport (TCT)**
- II. Stichting Natuurbehoud Suriname (STS)**
- III. Stichting Natuurbehoud Suriname (STINASU)**
- IV. Conservation International (CI)**
- V. Vereniging van Surinaamse touroperators (VESTOR)**

Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme (TCT)

Datum:	07-06-2010
Tijd:	9.00 -9.45
Locatie:	Ministerie van TCT, Paramaribo
Geïnterviewde:	dhr Budha, stafmedewerker ministerie TCT

1. Wat is het beleid van TCT voor de ontwikkeling van duurzaam ecotoerisme in Suriname?
 - a. Wat zijn de knelpunten en mogelijkheden?

2. Waarom hebben buitenlandse toeroperators uit het Car.Geb., Europa en Noord-Amerika geen belangstelling voor de promotie van massa ecotoerisme in Suriname ? (Uit statistieken van STS blijkt dat : 90 % van de toeristen stroom uit Nederland komt op familie bezoek , voor studie /stage of business (incl. uit Noord -Amerika.).

3. Op de website van TCT staat "Het Ministerie hanteert geen ander concept voor de ontwikkeling van toerisme dan 'Duurzame toerisme ontwikkeling'" Waar bestaat dit beleid uit?
4. Volgens het WTO moet duurzaam toerisme voldoen aan 3 punten* Bent u bekend met deze 3 punten? Zijn deze punten van toepassing op het ecotoerisme in Suriname?
 - a. Kunt u voorbeelden noemen?
 - b. Wordt er gebruik gemaakt van drempelwaarden?

5. Met welke organisaties werkt het ministerie samen om het toerisme te stimuleren?
 - a. Wordt er samen gewerkt met WTO, Caribbean Tourism Organization?
 - b. Wat is de relatie tussen het ministerie TCT en STS?

6. Waarom bevordert TCT niet de koppeling van zandstrand toerisme van het Car.Geb. met ecotoerisme in Suriname ?
7. Er blijkt nog geen toerismewet te zijn? Wordt hier al wel aan gewerkt? En hoe komt dit er uit te zien?
 - a. Er is op dit moment geen tourismboard die beleid uitzet in de toeristische sector? Gaat deze er wel komen? Wie moet dit doen? (om zodoende wildgroei tegen te gaan van touroperators.

Interview: Stichting Toerisme Suriname (STS)

Datum: 23 juni 2010

Tijd: 11.00-11.30

Locatie: Stichting Toerisme Suriname, Paramaribo

Geïnterviewde: Mevrouw Louisville, onderdirecteur

1. Wat is de functie van STS binnen de toeristische sector in Suriname?
2. Met welke organisaties werkt STS samen om het toerisme te stimuleren?
3. Wordt de strategie van ecotoerisme gevolgd als toerismeontwikkeling binnen Suriname?
 - a. Zo ja, Hoe wordt dit gedaan (hierbij te denken aan beleid, marketing)
 - b. Zo nee, Welke strategie wordt dan gevolgd?
4. Wordt er gewerkt met de aan de bewustwording duurzaam omgaan met de omgeving? (opleiding, voorlichting) (eventueel Galibi als voorbeeld aanhalen)
5. Op welke eco sites participeert de lokale samenleving? En op wat voor manier? (gids, verkoop lokale souvenirs, beheren lodges)
6. Wat vindt u van de wildgroei aan "illegale" touroperators die toeristen meenemen en gebruik maakt van de accommodaties op de eco-toeristische bestemmingen? Hoe wordt dit tegen gegaan?
7. Uit enquêtes van touroperators komt naar voren dat het ontbreken van een toerismewet een knelpunt is. Hoe kijkt u hier tegen aan? En gaat deze er komen?
8. Waarom bevordert STS niet de koppeling van zandstrand toerisme van het Car.Geb. met ecotoerisme in Suriname?

Interview: Stichting Natuurbehoud Suriname (STINASU)

Datum: 8 juli, 2010

Tijd: 9.00-9.30

Locatie: STINASU, Paramaribo

Geïnterviewde: dhr. Cyrus, Hoofd toerisme STINASU

1. Wat is de link (of samenhang) van STINASU met duurzame eco-toeristische producten?
2. Met welke nationale- en internationale touroperators werkt STINASU samen?
3. Wat is de invloed van de prijsverhoging voor de eco-producten. Is het bezoek toegenomen, stabiel gebleven of afgenomen?
 - a. Wat was de reden hiervan? (denkende aan drempelwaarde, meer geld voor conservatie, geld verdienen)
4. Volgens het WTO moet duurzaam toerisme voldoen aan 3 punten* Bent u bekend met deze 3 punten? Zijn deze punten van toepassing op het duurzaam beleid dat u toepast?
 - a. Kunt u voorbeelden noemen?
 - b. Wordt er gebruik gemaakt van drempelwaarden?
5. Op welke eco sites participeert de lokale samenleving? En op wat voor manier? (gids, verkoop lokale souvenirs, beheren lodges)
6. Wordt er gewerkt met de aan de bewustwording duurzaam omgaan met de omgeving? (opleiding, voorlichting) eventueel Galibi als voorbeeld aanhalen
7. Is certificering of eco-labeling aangevraagd door Stinasu voor de eco-producten?
8. Wat vindt u van de wildgroei aan "illegale" touroperators die toeristen meenemen en gebruik maakt van de accommodaties van STINASU? Hoe wordt dit tegen gegaan?
9. Uit enquêtes van touroperators komt naar voren dat het ontbreken van een toerismewet een knelpunt is. Hoe kijkt u hier tegen aan?

Interview: Conservation International (CI)

Datum: 10-06-2010

Tijd: 11.00 – 11.30

Locatie: Conservation International (CI)

Geïnterviewde: Mevr Tjon Sie Fat, directeur CI

1. Met welke organisaties werkt Conservation International samen in Suriname (lokaal) en internationaal?
 - a. Het hoofdkwartier bevindt zich in Chicago wordt hier overleg gepleegd voor de projecten die in Suriname worden uitgevoerd?
 - b. Wordt hierbij ook gebruik gemaakt van bepaalde relaties (financiering, samenwerkingsverbanden?)
2. Is toerisme het uitgangspunt voor Conservation international om ecosystemen binnen Suriname duurzaam te beheren? (indien dit niet zo is, waarom?).
 - a. Hoe definieert CI duurzaam ecotoerisme?
 - b. Heeft Suriname duurzame ecosystemen?
3. CI heeft het Centraal Suriname Natuurreservaat voor bereid op de nominatie wereldlijst van de UNESCO in het jaar 2000.: i,6 miljoen ha tropisch regenwoud met inherente biodiversiteit , relief en geologische verschijnselen is als beschermd gebied op het westelijkhalfrond opgenomen op de wereld natuur erfgoedlijst van de UNESCO.
 - a. Is CI gespecialiseerd om beschermde eco - site voor te bereiden op de nominatie lijst van de UNESCO ?
 - b. Waar wordt dit gedaan? Of concreter : In welke andere landen is de nominatie van een eco-site ook door CI gerealiseerd ?
 - c. Op welke manier wordt dit gedaan? Of Welke procedure moet volgens de UNESCO regelgeving gevolgd worden om een ecosite te plaatsen op de wereld erfgoedlijst ?
4. Zijn er knelpunten om bepaalde ecosystemen binnen Suriname te beschermen?
 - a. Er is een conflict geweest over het beheer van de ecosite Raleighvallen als onderdeel van het Centraal Suriname Natuurreservaat met de STINASU. Is dit probleem opgelost?
 - b. Er is nog geen milieuwetgeving of tourism board. Heeft dit invloed op de bescherming van de ecosystemen?
 - c. Hoe staat CI tegenover de wildgroei van touroperators?

5. Wordt er gewerkt met de aan de bewustwording duurzaam omgaan met de omgeving? (O.a. de opleiding, voorlichting van lokale populatie , controle door boswachters, vuil en afval verwerking.

- a. Wordt de dorpspopulatie gemotiveerd te participeren in toerisme activiteiten o.a. cultuur optredens , souvenir verkoop, opleiding tot gids?

6. Wat is de huidige situatie van Suriname als het gaat om de aantasting van ecosystemen? Is er een drempelwaarde om ecosystemen zoals vogels, reptielen en amfibieën niet te verstoren? Is er een gevaar voor de ecosystemen door illegale goudwinning (kwikvervuiling van de lucht en bodemwater) en ontbossing?

- a. Is dit verbeterd/verslechterd? (ten opzichte van verleden) en wat is hier de reden van?
- b. Hoe ziet u de toekomst voor CI als het gaat om het beschermen van ecosystemen binnen Suriname? Of zijn er andere ecosite`s voor nominatie op de heritage erfgoedlijst van de UNESCO o.a de Pre-columbiaanse grot tekeningen van Werehpai bij Kwamalasamutu in Z-W Suriname ?

7. Is er een impact te zien van toeristen die eco-toeristische bestemmingen bezoeken? Of stel de vraag : Ondanks de plaatsing van heritage site`s van Suriname op de lijst van de UNESCO is massa ecotoerisme niet toegenomen? Wat kan de oorzaak hiervan zijn ?

- a. Zo ja, wat betekent deze impact voor de omgeving?

Interview: Vereniging van Surinaamse Touroperators (VESTOR)

Datum:	1 juni 2010
Tijd:	9.30-10.00
Locatie:	Orange tours/ van Sommelsdijkstraat no.1 , Paramaribo
Geïnterviewde:	Ernie de Vries, voorzitter Vestor

1. Wat is het belang/doel van Vestor?
2. Met welke andere organisaties werkt Vestor samen? Behalve de touroperators.
 - a. Een aantal jaren geleden was er een combinatietour vanuit het Caribische gebied (zon/strand toerisme) in combinatie met ecotoerisme in Suriname. Is dit nog steeds zo?
3. Vestor bestaat sinds 1996
 - a. Welke uitdagingen/potenties zijn er voor ecotoerisme producten in Suriname en waarom is er geen beleid om dit tot ontwikkeling te brengen
 - b. wat zijn de bedreigingen/knelpunten?
 - c. Wat zijn de ontwikkelingen voor de aankomende jaren?
4. Wat zijn volgens u zowel de sterke punten als zwakke punten van Suriname als ecobestemming?
5. Ziet u een ontwikkeling in de toerimesector de laatste 5 jaar in Suriname?
 - a. Zo ja, waaruit blijkt dit? (bijvoorbeeld groei toeristen, bedrijven, eco-bestemmingen, meerdere hotels, lodges, infrastructuur)
6. Volgens het WTO moet duurzaam toerisme voldoen aan 3 punten* Bent u bekend met deze 3 punten? Zijn deze punten van toepassing op het ecotoerisme in Suriname?
 - c. Kunt u voorbeelden noemen?
 - d. Wordt er gebruik gemaakt van drempelwaarden?
7. Is er beleid of komt er beleid als het gaat om duurzaamheid?
 - a. Zo ja? Wat wordt hier aan gedaan? wie is hier verantwoordelijk voor? Zijn er samenwerkingsverbanden?
 - b. Zo nee, waarom niet? Zijn er ontwikkelingen hierin?
8. Er wordt nog geen gebruik gemaakt van eco-certificering? Is men hier al wel mee bezig? Wat zijn hierin de ontwikkelingen?
 - a. Internationaal label? Nationaal label?

9. Wat vindt u van het monopolie dat KLM en SLM heeft op de mid-atlantische route waardoor "massatoerisme" wordt tegen gehouden?
- investering van buitenlandse bedrijven is er geen liberaal beleid ; wachttijd voor een vergunning is 600 dagen. Wat vindt u hiervan? Het kan namelijk een positief effect hebben op groei hotelketens, internationale bedrijven (werkgelegenheid)
10. Is er beleid opgesteld waaraan touroperators moeten voldoen? (om de wildgroei tegen te gaan)
- Zo ja, Wat houdt deze in?
 - Zo nee, gaat deze er nog komen en waar moet dit volgens u aan voldoen?
11. Uit de tot nu toe afgenomen enquêtes onder touroperators blijkt het ontbreken van een toerismewet een knelpunt is, bent u het hiermee eens?
- Zo ja, Wat wordt hier aan gedaan, waar moet dit aan voldoen, wanneer zal dit gaan komen
 - Zo nee, waarom bent u het hier niet mee eens?